CU PARTICIPAREA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE Și PSIHOLOGIE, sub redactia profesorului N Ya Grot ANUL IV Cartea ( ) IANUARIE Publicat de A A Abrikosov MOSCOVA Tipolitografia T-va IN Kushnerev and Co Pimenovskaya ud , Proprietar casa Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CONŢINUT Str, Pirogov ca psiholog, filozof și teolog -N eu Pyaskovsky i "Marea știință" Confucius - Traducere cu prefață D P Conissi Pozitivismul lui Comte (Sfârșit) - A A Kozlova v Frumusețe, viață și creativitate -P D Boborykin Sinceritate bolnavă (o notă despre articolul lui V Preobrazhensky "Friedrich Nietzsche")-L M Lopatina ioya Sensul iubirii (Continuare) Vl S Solovieva Idealurile morale ale timpului nostru Friedrich Nietzsche şi Lev Tolstoi -N I Grota Ì Departament special Al treilea Congres Internațional de Antropologie Criminală la Bruxelles -V θ Chizha Legea percepției VI Recunoaştere (Sfârşit) - H N • Lange Cu privire la problema sarcinilor și metodelor psihologiei (Potrivit apa din cartea lui Münsterberg) -П P Sokolova Geneza idealului moral al decadentului - P E Astafieva (> Critică și bibliografie I REVISTA REVISTELOR Mintea P Mokievakago Revue philosophique - V Ivanovski Jurnalul Internaţional de Etică ~G Documente Ethisclie Kultur -I Kolubovkago Biblioteca "Runivers" IV IL RECENZIA CARTEI Pagină J Sully Mintea umană -E Chelpanova fr Brentano Das Genie -P Sokolova Ed v Hartman Zur Geschichte und Begrundung d Pessimis-mus -H Mazarovic C Stumpf Psychologie und Erkenntnisstheorie -E Chelpanov La întrebarea semnelor conștiinței (A Vvedensky: Despre limitele și semnele animației) -Kn S N Trubetskoy Societatea psihologică Sesiunile XCШ-XCBTI, din octombrie JI până la decembrie (Rezumate ale lui V GI Preobrazhensky, V T Dolgintsev, N V Bugaev, P D Boborykin, P E Astafiev și L) conform lui M Lopatin L Știri și note -I N Kolubovskago III ANEXĂ: Controverse Ce este inducția? Răspuns lui L M Lopatin - N A Ivantsova Conceptul de inducție Răspuns lui N A Ivantsov -L M Lopatina Anunțuri de la biroul jurnalului și altele Biblioteca "Runivers" Pirogov ca psiholog, filozof și teolog "Cei dintre specialiștii care s-au remarcat prin adevăratul lor merit nu au fost deloc cultivatori unilaterali ai vreuneia dintre facultățile lor mentale înainte de a-și alege specialitatea Numai dezvoltării preliminare diversificate a abilităților lor își datorează succesul în cultura subiectului ales; numai așa, lărgându-și orizonturile, au putut să găsească noi moduri și să privească lucrurile cu o nouă înfățișare Pirogov Întrebări de viață (Jurnalul unui medic bătrân) Dacă biografiile oamenilor mari sunt deosebit de valoroase pentru omenire, atunci autobiografiile lor nu sunt mai puțin valoroase Și acest lucru este de înțeles, deoarece autobiografia dezvăluie întreaga viață interioară a unei persoane, tot ceea ce era plină natura sa subiectivă Aici, ca să spunem așa, se dezvăluie chiar fundul sufletului, acea energie care a condus mintea, inima, sentimentele și voința unei persoane, acea potențialitate care s-a manifestat în viața exterioară a unei persoane sub forma unei forțe vii , sub forma faptelor, faptelor și, în general, a activității exterioare a subiectului, au lăsat o amprentă profundă sau un impact irezistibil asupra oamenilor, lumii din jur și chiar asupra posterității Credem că autobiografia este atât de captivantă Întrebări de filosofie, AI Biblioteca "Runivers" N Ya PIASKOVOKII un bărbat, ca Nikolai Ivanovici Pirogov, este pentru fiecare rus - nu mă refer la medici - cel mai de preț bun La urma urmei, pe baza acestei autobiografii, este ușor să aflați ce gânduri i-au umplut mintea, ce a trăit inima lui largă rusă, în ce a crezut și cum a filosofat Pentru medici și publicul cititor, acele caracteristici ale lui Nikolai Iv , care îl privesc ca medic,

chirurg și chiar profesor, nu mai sunt o noutate; dar cred că nici apariția unei caracterizări mai mult sau mai puțin sistematice a lui Pirogov ca gânditor, ca Filosof, nu va fi de prisos De fapt, din câte știm, până acum nu s-a făcut nicio încercare în literatură de a studia sistematic din această latură particulară a jurnalului lui Nikolai Iv , pentru a desena, ca să spunem așa, într-un tablou întreg, întregul intern structura acestui mare suflet Nu este filozofia lui Pirogov de mare interes nu numai pentru publicul de lectură educat, ci și pentru filozofii, psihologii și medicii specialiști? Oare etica lui, discursurile sale teologice, nu reprezintă un fel de semn al vremurilor? Știm că Nikolai Iv a supraviețuit mai multor perioade dominante ale vieții rusești, literaturii, diferitelor mișcări sociale Influența tuturor acestor curente ale vieții rusești ar fi trebuit să se depună în fundul sufletului său, asupra gândurilor, sentimentelor, într-un cuvânt, asupra întregii sale perspective asupra lumii Și de aceea, cu un sentiment deosebit de evlavie, m-am apucat să-i studiez autobiografia, drept urmare îmi propun să expun, pe cât posibil, principalele concepții psihologice, filozofice și teologice ale lui Pirogov Îmi permit să împart viziunea lui asupra lumii în trei secțiuni În prima secțiune, voi încerca să descriu psihologia lui Pirogov, în a doua, filozofia sa, iar în a treia, opiniile sale teologice Biblioteca "Runivers" PIROGOV CA psiholog eu "Oricât de mult aș mânca pește și mazăre (după sfatul lui Moleschotte), nu voi fi niciodată de acord să mă las într-o dependență de iobag de un produs obținut accidental prin alchimie din urină" Pirogov Jurnalul unui medic bătrân În domeniul psihologiei, Nikolai Iv este duhovnic, deși el însuși recunoaște că pentru un medic recunoașterea unui suflet nemuritor, independent de trup, nu este ușoară "Dar pentru un medic este greu", scrie el, "Voltaire a exprimat aproximativ, dar pe bune, această îndoială, caracteristică tuturor medicilor: "Ați găsit vreodată, doctore, în timpul cercetărilor dumneavoastră, un suflet nemuritor între vezică și rect?" întrebarea este absurdă, continuă Pirogov și este ridicolă; dar cu siguranță, într-o formă sau alta, el apare anatomiștilor, fiziologilor și practicienilor "Pentru mine, a devenit imposibil să mă opresc asupra analizei unei probleme și să resping nevoia existența unui principiu spiritual superior, ca sursă a rațiunii, voinței, sentimentelor și vieții", continuă Pirogov, depășindu-și îndoielile anatomice și fiziologice Dar acest lucru nu este suficient "Mintea depozitului meu", scrie el, "mult" mai ușor de admis că legătura, dincolo de orice îndoială, a unui organism material cu un început abstract, eludând imaginația noastră, are loc printr-un început special, ca să spunem așa, de tranziție, mai apropiat în proprietățile sale de materie și deci mai ușor de imaginat de noi, și eludând investigații științifice precise Merg și mai departe și îmi imaginez că nu este imposibil ca atomii elementului impenetrabil (X), lăsând mașina organică inactivă, să își poată păstra ei înșiși aspectul și unele dintre proprietățile sale mentale, reprezentând parcă amprenta organismului că ei animat de ezitarea lor" Într-un alt mѣ- * Biblioteca "Runivers" Bună Eu MIASKOVSKI Sfântul Pirogov scrie: "Eul nostru este întreg, inseparabil și identic de-a lungul vieții noastre" El este convins că nu conștiința lumii, ci tocmai conștiința de sine, este sinele nostru uman În ciuda localizării în creier a Funcțiilor mentale, l-ul nostru, totuși, nu poate fi localizat "Ceea ce simte în noi", scrie Pirogov, "acest principiu sentimental este ceva inseparabil, integral și aproape niciodată schimbat în cursul vieții; nu poate fi localizat în cutare sau cutare parte a creierului, iar creierul însuși

cu greu poate fi numit singurul său sediu Vorbind despre așa-numita gândire inconștientă, Pirogov, în primul rând, consideră că însuși termenul "gândire inconștientă" este absurd El își propune să o numească "o gândire fără nume, innominabilă și nu o poreclă fără sens" Prin urmare, în această gândire cvasi-inconștientă care însoțește toate percepțiile noastre senzoriale, senzațiile, ideile etc , el vede proprietatea cea mai caracteristică a inseparabilității și integrității eului nostru "El nostru", scrie el, "joacă ca pe clapele acelor organe, ale căror funcții empirismul atribuie văzul, auzul, memoria, vorbirea etc și, exprimând aceste Funcții prin jocul ei, eul nostru însuși participă la ele , ca un tot nedespărțit, legându-le și arătându-și ființa cu ei Punându-și în continuare întrebarea: dacă esența lului nostru constă în vibrațiile atomilor creierului, Pirogov răspunde categoric negativ Acest lucru este imposibil pentru el, pentru că altfel ar trebui să recunoască în fiecare atom ceva imaterial, spiritual, ceea ce, desigur, este absurd Astfel, potrivit lui Pirogov, al nostru este un principiu psihic independent de materie, legat de corpul vizibil printr-un fel de substanță mistică, extrem de subtilă, eterică Pirogov însuși consideră că o astfel de viziune este mistică, dar în același timp, totuși, continuă: "Din- Biblioteca "Runivers" PIROGOV CA PSIHOLOG 6 a-l respinge pe unul pentru că suntem convinși de opoziția neîndoielnică a celuilalt față de ea este o afacere periculoasă Oricum ar fi și oricât de neîncrezători am privi spiritualismul pe de o parte și învățătura bisericii despre viața de apoi, pe de altă parte, eu, fără a respinge nici una, nici pe alta, consider că nu este imposibil să recunosc ceva material (în sensul meu) în viața noastră de după moarte, și împreună cu asta cred, măcar încerc să cred și îl rog lui Dumnezeu să-mi dea această credință, într-o viață spirituală, de apoi și, ca abstractizare, de neînțeles pentru noi Așa că sunt obligat să cred ca creștin; credința este cununa învățăturilor lui Hristos; idealul credinței este plasat de el în viața de apoi" Pe lângă unitatea și integritatea sa, l-ul nostru, conform lui Pirogov, este principiul vital, de bază, organizator al naturii noastre fizice "Mintea mea", spune Nikolai Iv , "nu permite ca o grupare de atomi în anumite Forme (de exemplu, celulele creierului) să-i facă capabili de a simți, a dori și a conștientiza, dacă nu ar fi investită capacitatea de a simți și conștiință în ele " Deci, principiul de bază al simțirii, voinței și conștiinței, acest fundament al ființei noastre se află dincolo de atomii materiei, având toate proprietățile negative ale materiei În acest fundament se află principiul vieții Fără această fundație, care are toate proprietățile negative în raport cu materia, proprietățile pozitive ale lumii și ale materiei nu ar exista pentru noi Crezând în existența independentă și nemuritoare a sufletului uman, Pirogov însă, în opinia noastră extremă, exprimă mai multe gânduri care amintesc de o viziune panteistă Convins că gândul fără creier, fără cuvinte este posibil (cum îl vede el la o albină, o furnică etc), el încă mai crede că creierul însuși și cuvântul sunt produse ale gândirii lumii "și, desigur, nu întâmplătoare !" "Cred", spune el, "că creierul este organul exclusiv al conștiinței individuale, în timp ce gândirea noastră depinde de creier în măsura în care Biblioteca Runiverse N Y PYASKOVSKY există un organ al vorbirii și al senzațiilor aduse de diverse organe Dar nici creierul, nici alte organe nu se simt în mod conștient "Începutul vieții, forța vitală, spiritul ființei, desigur, nu are propriul sine; nu poate avea o conștiință umană individuală, este generală, dar prin direcționarea forțelor și elementelor către formarea organismelor, acest principiu organizator al vieții devine

autoconștient, autoconștient, tribal sau personal Și în fiecare individ animal, pe lângă conștiința (mai mult sau mai puțin clară) a individului, există și o conștiință tribală, iar în oameni, pe lângă eu-ul tribal, există și o conștiință umană universală Toate aceste conștiințe "sunt personificarea gândirii lumii, realizată de forța vitală" Pirogov nu se îndoiește de existența unei forțe sau a unui principiu vital, organizator Asemenea abstracții precum oportunitatea lumii, planul general al creației, gândirea lumii, o forță independentă de materie, începutul sau forța vieții, o substanță pătrunzătoare, dar care nu depinde nici de ea, nici de forțele fizice, i se par lui Pirogov la fel de neîndoielnic ca și el propria existenta Creierul, potrivit lui Pirogov, este "ca o rețea" "pentru detenția și manifestarea într-o formă personală a acestei minți universale * , iar această presupunere i se pare mai probabilă decât "cea care a ieșit din școala materialiștilor de rasă pură" , conform căreia gândirea noastră este adusă în dependență de fosforul cerebral Indiferent cât de mult aș mânca pește și mazăre (după sfatul lui Moleschotte), nu voi accepta niciodată să mă las într-o dependență de iobăgie de un produs obținut accidental prin alchimie din urină Dacă suntem destinați în viziunile noastre asupra lumii să fim supuși în mod constant iluziilor, atunci iluzia mea este cel puțin reconfortantă El reprezintă pentru mine universul ca rațional și activitatea forțelor care acționează în el ca fiind oportună și semnificativă, iar eu-ul meu nu este produsul elementelor chimice și histologice, ci personificarea minții generale universale, pe care mi-o imaginez liber acţionând conform aceloraşi legi, care Biblioteca "Runivers" PIROGOV CA psiholog care sunt înscrise de el și pentru mintea mea, dar nu constrânse de individualitatea noastră umană conștientă Să trecem acum să luăm în considerare punctele de vedere interesante și originale ale lui Nikolai Iv asupra memoriei și voinței umane El crede că există două feluri de memorie: generală (ideală, mondială) și particulară (tehnică) - muzică, culori, numere etc Memoria senzațiilor din trecut și reprezentările, gândurile, vederile și convingerile formate din acestea pot fi, de asemenea, tehnic, nu general Atenția și memoria nu sunt întotdeauna conștiente "Ne amintim multe și le acordăm atenție mult în mod involuntar și imperceptibil pentru noi înșine " Pirogov crede că, cu o schimbare constantă și continuă a substanței creierului (metabolism fiziologic - metabolism), este dificil de explicat memoria și vitalitatea ei, stând pe un teren pur fiziologic și mai ales materialist Mai ales de neînțeles este amintirea mai clară și mai vie la bătrânețe a senzațiilor, impresiilor, sentimentelor și gândurilor din copilărie sau tinerețe etc Este necesar (din punct de vedere fiziologic) să presupunem că atomii creierului, fiind înlocuiți cu substanțe noi atunci când schimbându-se, le transmit aceleași vibrații la care au fost supuși ei înșiși atunci când au simțit și au perceput diverse impresii Dar de ce tocmai la bătrânețe sunt vii aceste vibrații ale atomilor creierului și amintirile copilăriei și, în general, vechile impresii și, în virtutea căror legi, atomii în schimbare își transmit vibrațiile noilor atomi care au venit în locul lor, acest lucru este inexplicabil din motive materialiste De aceea Nikolai Iv consideră că oscilațiile atomiste au loc nu în unele celule cerebrale vizibile accesibile cercetării empirice, ci în alt element eteric, mai subtil, care pătrunde prin toți atomii celulelor creierului și nu este supus modificărilor organice, metabolice b Evident, acesta este deja un început familiar sau o substanță care leagă sinele nostru spiritual (metafizic) Biblioteca "Runivers" N Ya PYASKOVSKY Un organism

fiziologic și care, potrivit lui Pirogov, nu este distrus după moarte Cât despre, mai departe, voința umană, când o ia în considerare, Nikolai Iv în primul rând diferențiază strict dorințele de dorințe El crede că "poți dori atât conștient, cât și inconștient, dar întotdeauna cu acțiune, poți dori doar analizând conștient și strict, mereu fără acțiune" Prin urmare, actele de dorință pot fi inconștiente, reflexe și întotdeauna însoțite de contracții musculare sau acțiuni în general Pentru ei nu este necesar să treacă prin serurile conștiinței, dar fără acțiune nu sunt de imaginat pentru Pirogov În ceea ce privește actele de dorință, ele trebuie să treacă în mod necesar prin serurile conștiinței Analiza, deliberarea motivelor - aceasta este ceea ce constă în actele de dorință Ele nu sunt însoțite de contracții musculare și acțiuni umane, pentru că în acțiuni avem deja o dorință, nu o dorință "Eu", spune Pirogov, "pot să-mi doresc ceva bun și, în același timp, să vreau și să fac ceva rău Îmi doresc puternic să-mi ridic mâna paralizată, dar dorința nu va fi realizată, pentru că nu va exista nicio acțiune, adică nicio mișcare a mâinii Pirogov numește de fapt voința doar acte de dorință cu acțiune, pentru că el spune că "voința trebuie să fie întotdeauna într-o stare normală mai puternică decât dorințele" În ceea ce privește problema liberului arbitru, atunci Pirogov nu rezolvă categoric această întrebare nici empiric, nici metafizic El spune că simțurile noastre ne pot înșela și că liberul arbitru este o iluzie care ne este benefică, fără de care însă viața morală nu ar fi de conceput, iar manifestarea vieții fizice s-ar întâlni cu un obstacol în noi înșine "Se poate argumenta", scrie Pirogov, "că nici voința, nici gândul, nici conștiința unei persoane nu sunt arbitrare, ci sunt libere în limitele definite de anumite legi organice și mentale " Prin urmare, arbitraritatea și libertatea nu sunt același lucru Fără a rezolva categoric problema propriei Biblioteca "Runivers" PIROGOV CA FILOZOF de voinţă, Pirogov, însă, declară categoric că "a încerca să ne convingem pe noi înşine şi pe alţii că gândul şi voinţa noastră cu adevărat nu sunt libere este un fel de nebunie" Încă două cuvinte despre conștiință Conștiința Pirogov nu derivă din reflexe, ci, dimpotrivă, el crede că o mare parte din inconștient a fost anterior conștientă Reolexurile s-au dezvoltat din judecăți ȘI "Nemărginitul și eternul nu este doar un postulat al rațiunii noastre, ci și cel mai enorm fapt Pirogov Jurnalul unui medic bătrân Revenind acum la filosofia lui Pirogov, nu putem să nu ne amintim, în primul rând, punctul său de vedere asupra specializării în activitatea mentală a omului "Numai dezvoltării preliminare versatile a abilităților lor oamenii datorează succesul în cultura subiectului ales; numai așa, lărgându-și orizonturile, au putut să găsească noi moduri și să privească lucrurile cu o nouă înfățișare Prin urmare, consideră că este doctrinar să facă o distincție clară între deducție și inducție: "în esență, aprioristul, ca și empiricist, ia Faptul ca punct de plecare pentru judecățile sale" Numai în apriorist "joaca un rol mai important nu atât impresiile senzoriale directe cât concluzia formată în minte și fantezia din aceste impresii" Cu toate acestea, chiar și în rândul empirismului "fără participarea gândirii și a fanteziei, nici un singur experiment nu ar fi avut loc și fiecare Fapt ar fi fost lipsit de sens" Vorbind despre faptul că convingerile pot fi mai puternice decât cunoștințele și, în același timp, atingând pozitivism, Pirogov scrie: , și pentru ca eu să devin pozitivist, ar trebui să Biblioteca "Runivers" N Ya PYASKOVSKY violează-te pe tine însuți" Deși Nikolai Iv și nu își poate depăși dorința de a discuta în sfera întrebărilor abstracte și de a le rezolva într-un fel sau altul,

dar, cu toate acestea, nu se recunoaște ca doctrinar, ci se plasează printre "empiristii raționali" După ce am slujit cu fidelitate direcției empirice "prea mulți ani, eram convins, totuși", scrie Pirogov, "că este imposibil pentru o persoană cu rândul meu să se oprească asupra tuturor întrebărilor vieții care mă ocupă în această direcție unică, sau, cu alte cuvinte, să devin pozitivist și să-mi spun : "oprește-te, nici un pas mai departe!" Fără distrageri, activitatea minții noastre este de neconceput "Spațiul este un fapt, timpul este un fapt, viața este un fapt" și totuși toate acestea sunt "cele mai mari și mai importante distrageri!" "Noi în mod fatal, inevitabil, nevăzând sau simțind incomensurabilul și nelimitat, recunoaștem existența lui Faptică; - aici, non-Fapt există la fel de Faptic ca și Faptul; iar în existența nemărginitului și nemăsurabilului, suntem mult mai convinși decât era convins Columb de existența Americii înainte de descoperirea ei Singura diferență este că nu vom descoperi niciodată America noastră așa cum a făcut-o el pe a lui " Conceptele noastre despre spațiu, timp și viață nu sunt generalizări precum generalizarea "omului" Tot ceea ce se măsoară în spațiu și timp nu este încă spațiu și timp, pentru că spațiul și timpul sunt fără măsură, nemăsurabile Conceptul de "viață" este aceeași categorie cu timpul și spațiul Primul imbold către formarea conceptelor de spațiu, timp și viață în mintea noastră ne oferă sentimentul de a fi Această senzație este, de asemenea, un Fapt, dar obținut nu prin sentimentele noastre exterioare, ci intern, intuitiv Desigur, primul imbold pentru formarea acestor concepte ne este dat de acțiunile lumii exterioare asupra sentimentelor noastre, asupra subiectului nostru, însăși esența senzațiilor ființei noastre și conceptele de spațiu, timp și viață " sunt ascunse adânc în esența chiar a începutului vieții Biblioteca "Runivers" PIROGOV CA FILOZOF unsprezece Viața, puterea, mișcarea și gândirea pentru Pirogov sunt concepte care nu pot exista separat Acolo unde este viață, există putere, mișcare și gândire; acolo unde există putere, există viață și mișcare și gândire etc Toate investigațiile noastre subiective sunt în esență investigații ale gândirii noastre subiective, altfel ar fi lipsite de sens Transferăm involuntar experiența noastră interioară a forței și puterii ființei noastre către experiența exterioară și de aceea copiii văd viețuitoare în tot ceea ce se mișcă Deplasându-se în discursurile sale filozofice în zona întrebărilor despre principiul fundamental al lumii, Pirogov vorbește în diverse locuri în jurnalul său astfel: "Mintea noastră, găsindu-și în cele mai diverse manifestări ale vieții propriile aspirații esențiale într-un mod nemăsurat dimensiunea superioară nu poate decât să recunoască primitivul și independentul fiind principiul cel mai înalt, acționând conform acelorași legi ale oportunității și creativității ca și el "Mintea mea slabă, făcându-și analiza materiei, împărțindu-și și descompunându-și atomii, nu se poate opri la ei în niciun fel și, imperceptibil, involuntar trece de la ei, în cele din urmă, la altceva, care are toate proprietățile negative ale materiei; Analiza mea mentală ajunge fatal la nevoia de a accepta în afara atomilor ceva permeabil și totul pătrunzând pretutindeni, indivizibil, fără formă, veșnic în mișcare, acumulând, dispersând atomii, formând formele materiei și ale ei înșiși, pătrunzând în ele și prin ele, acceptând (deci a vorbi, încadrându-se în ele) asupra ei înșiși, cel puțin temporar, una sau alta specie, în funcție de ce și prin ce formă de materie pătrunde "Acesta este ceva, acesta este începutul, după Pirogov, indiferent de materia controlată de catre el Mintea noastră se vede în afara ei în sine în univers, atât în timpul inducției, cât și în timpul deducției,

cât și în timpul cunoașterii senzoriale prin sentimente exterioare și "după ideile Fanteziei" Dar mintea noastră este și convinsă că în afara ei există alta, fără Biblioteca Runiverse N Y PYASKOVSKY cu siguranță o minte superioară, deoarece mintea noastră "nu a inventat nimic care să nu fi fost descoperit anterior de ea în afara ei, în lumea din jurul ei și în ea însăși, ca o particulă a acestei lumi exterioare" "Proprietatea minții noastre de a căuta scopuri și oportunitatea nu poate să nu vadă oportunitatea în manifestările vieții", pentru că, repetă Pirogov, "nu există nimic utile, inventat de mintea noastră, care să nu fie gata făcut în lumea din jur S U A " Prin urmare, nici organismul nu este o mașină, căci "fiecare mașină inventată de noi nu este altceva decât un cip din instrumente și proiectile deja existente în natură și în organismul nostru Forța vieții a adaptat toate procesele mecanice și chimice la scopurile cunoscute ale ființei Mintea noastră (prin urmare) trebuie să accepte mintea nemărginită și veșnică care guvernează oceanul vieții "Incontestabil pentru toată lumea (nu miop și imparțial) este oportunitatea, cauzalitatea, planul și gândirea în fiecare manifestare a vieții lumii Aceasta nu înseamnă altceva decât coincidența gândurilor noastre, a aspirațiilor noastre de a găsi scopuri și cauze, cu ceea ce găsim în viața lumii Pirogov concluzionează că el însuși, și creierul său, este doar organul gândirii vieții lumii, la fel cum picturile, statuile, clădirile sunt organele și depozitele gândirii artistului De fapt, "un gând, pătrunzând într-un material brut, îi face (material: marmură, vopsele, litere, cuvinte etc) propriul său corp, capabil să genereze și să dezvolte noi gânduri în privitori și cititori Dacă acesta este un fapt de netăgăduit", scrie el în continuare, "atunci nu este mai puțin de netăgăduit pentru mine că cel mai înalt gând mondial, care și-a ales universul ca organ, pătrunzând și grupând atomii într-o anumită formă, a făcut și creierul meu un organ al gândirii Legile oportunității și cauzalității acțiunilor ideii lumii devin, de asemenea, legile sinelui nostru și le dobândim în noi înșine, transferând manifestările lor din exteriorul nostru și din noi înșine în natură "Descoperire cu propria gândire a creierului Biblioteca "Runivers" PIROGOV CA FILOZOF gândindu-mă la lume, comună și în concordanță cu legile sale de cauzalitate și oportunitate, crearea universului este motivul pentru care mintea mea nu s-ar putea opri la atomii care simt, sunt conștienți de ei înșiși, gândesc și acționează numai prin ei înșiși, fără participarea altuia principiul superior al conștiinței și gândirii Revenind la luarea în considerare a întrebărilor despre relația dintre forță și materie, Pirogov exprimă câteva idei originale Așa că scrie: "poziția conform căreia materia se formează din acumularea de forță, pentru mine nu are nicio contradicție" În materia supusă analizei mentale, el vede doar manifestarea forței Împărțind materia la infinit, ajungem la putere "Substanța ar fi permeabilă dacă particulele sale nu ar fi ținute de o forță atomistă atractivă; fără această putere primordială, totul s-ar destrama și ar dispărea " Pirogov, fiind convins că dincolo de gândirea sa cerebrală există încă o altă gândire mondială, mai înaltă, admite că forța poate exista și acționa fără materie "Conceptele pe care le dezvoltăm despre senzațiile vieții, forței, timpului, spațiului și materiei nu sunt chintesența proprietăților obiectelor individuale sau ale indivizilor, precum celelalte generalizări abstracte ale noastre Nu, este un fapt abstract, dedus din senzația de ceva nemărginit și nemărginit, contrar a ceea ce numim un fapt real, adică una care, din cauza limitărilor sale, este supusă verificării prin sentimente exterioare sau, în general, prin orice verificare externă (de exemplu,

documentară, istorică) De aceea, Pirogov este forțat să recunoască forța ca independentă de materie, separată de materie și nu ca o proprietate a acesteia De aceea separă brusc principiul vieții, principiul vital, de Funcțiile Fiziologice De fapt, așa gândește el despre viață: "Viața este o forță semnificativă, infinit activă, care controlează toate proprietățile materiei (adică forțele ei), străduindu-se, în plus, continuu să atingă un anumit Biblioteca Runiverse V Y PYASKOVSKY scopuri: implementarea și sprijinirea ființei Pirogov este de acord cu Bisha că viața este o colecție de elemente care se opun morții El, însă, face o astfel de corecție în această definiție a vieții, încât nu funcțiile (ale organismului) ale lor însele se străduiesc să mențină ființa, ci un alt principiu care le călăuzește (forța vieții), semnificativ, oportun Ceea ce în organism direcționează procesele mecanice și chimice către un scop, este ceea ce este real și primitiv, deși este "ascuns pentru reprezentarea senzorială" Lui Pirogov i se pare că principiul vital poate fi cel mai bine comparat cu lumina De fapt, de obicei numim proprietățile corpurilor proprietățile luminii "Vibrațiile eterului de lumină, ceva care nu seamănă cu o substanță, capabilă să pătrundă prin substanțe impenetrabile oricărei alte materii și, în același timp, să le confere proprietăți noi, mi se par, scrie Pirogov, potrivite pentru comparație cu acțiunile lui principiul vital " Dar ceea ce guvernează de fapt viața naturii, ceea ce îi dă viață, acest principiu dătător de viață "depășește sfera cercetării și nu poate fi explicat" "Gândim pentru că găsim gânduri în tot ce ne înconjoară " Pirogov crede că materia este la fel de infinită ca spațiul, timpul, forța și viața Asemenea forței, așa trebuie și materia, în limitele ei extreme, să fie fără formă "Forța este ceva diferit de materie, chiar dacă numai în proprietăți negative " "Doar un concept despre Dumnezeu poate fi un concept fără negație, orice altceva din lume, înțeles sau reprezentat de noi, trebuie să aibă și propria sa negație în mintea noastră " Într-adevăr, conceptul de spațiu infinit își are negația în lucruri finite Eternitatea este refuzată ore și minute Viața este tăgăduită de moarte! Și deși conceptul pozitiv al lui Dumnezeu pentru un om-minte limitat pare inaccesibil unei formulări precise și clare, totuși, totuși Biblioteca "Runivers" PIROGOV CA FILOZOF ceea ce pare neclar, vag, nu rezultă încă că este fals Totuși, cele mai clare și distincte halucinații sunt, fără îndoială, false Mintea noastră trebuie să accepte fie că lumea (a noastră nu este) este o iluzie, fie existența lumii este la fel de imuabilă ca și existența eului nostru Și dacă este așa, atunci există și o gândire superioară a lumii "Manifestarea ei constantă", repetă încă o dată Pirogov, "în univers este cu atât mai imuabilă pentru noi, că tot ceea ce se manifestă în mintea noastră, tot ceea ce a inventat de ea, tot ceea ce, în cele din urmă, nu putem decât să ne gândim, există deja , este gata în manifestări gândirea lumii! Dacă, mai departe, admitem că sinele nostru nu este altceva decât o Funcție, că oportunitatea în natură și în general în lume este invenția noastră, atunci totul în lume este un accident "În mod accidental (totul s-a întâmplat și se întâmplă), pentru că nu există un început care să acționeze independent, rapid și rezonabil " "Într-o asemenea viziune asupra lumii, este necesar în primul rând să ne oprim asupra cazului, ca forță cea mai puternică; dar despre caz (termină sarcastic Nikolai al IV-lea) Îmi voi spune, atunci, ocazional, părerea, - crezând că îmi este la fel de familiar și necunoscut ca și altor persoane care îi acordă o importanță atât de primordială "Tinerii și maturii contemporani ai bătrâneții mele, care trăiesc și acționează în

era loteriei, hype-ului, ruletei și a bursei, au învățat singuri să vadă în caz una dintre pârghiile principale ale vieții Nu e de mirare, - spune cu tristețe Nikolay Ivan, - că generația modernă poate transfera cu ușurință baza întregului univers și punctul de plecare al viziunii lor asupra lumii la întâmplare! Revenind la concluziile filozofice ale lui Nikolai al IV-lea, vedem în ele următoarele concluzii: "Nemărginitul și eternul nu este doar postulatul minții noastre, ci și cel mai enorm Fapt" Tot ceea ce este limitat și temporal este doar o manifestare a începutului nemărginit și etern Materia, când este contemplată, ca să spunem așa, se evaporă, iar în locul ei rămâne doar forța Atât atomul, cât și forța nu sunt Biblioteca "Runivers" I YA TIASKOVSKII mai mult ca distragerile, Fantezia și departe de ceea ce dezvăluie experiența (De exemplu, experiența arată că materia este compresibilă și expandabilă, dar atomul nu este nici compresibil, nici expandabil; procesele chimice au loc continuu în materie, dar nu există niciuna în atomi; materia este divizibilă, dar atomul nu este divizibil etc) Mintea noastră se găsește pe ea însăși și caracteristica ei luptă spre un scop și un plan în afara ei El este o manifestare a unei alte minți mondiale, Superioare "Din viziunea mea asupra lumii", scrie Nikolai Iv , "conchid că existența Minții Supreme și, prin urmare, Voința Creativă Supremă, consider o cerință (postulat) necesară și inevitabil (fatală) a propriei mele minți, astfel încât dacă Am vrut acum să nu recunosc existența lui Dumnezeu, atunci nu ar fi putut face asta fără să înnebunesc * "O minte constituțională și pozitivă nu poate fi decât teist sau panteist Amândoi își găsesc punctul de plecare în puterea creatoare; dar unul îl poartă în afara lumii, iar celălalt în lumea însăși Dar, cu toate acestea, "a stabili un punct de sprijin în univers înseamnă a construi o clădire pe nisip", și asta pentru că substanța și fenomenele universului sunt supuse schimbării, iar Dumnezeu este neschimbător, pentru că tot ceea ce se schimbă are nu numai pozitiv, dar și proprietăți negative Dumnezeu, ca absolut, este numai pozitiv! "Mintea Supremă și Voința Supremă a Creatorului, manifestate oportun prin mintea lumii și viața lumii, în materie - acesta este câinele plus ultra al minții umane, acesta este acel început ferm și neschimbător, absolut, dincolo de care pozitivul mintea nu poate merge fără să fie confuză și confuză cale " Un fapt nu este încă adevăr și diferă de adevăr prin faptul că proprietățile lui sunt diferite, în timp ce esența adevărului, necunoscută nouă, este întotdeauna aceeași Pirogov este convins că adevărul există Ea este una (singura), integrală, mai înaltă, servind drept bază a întregii noastre vieți morale Îi reproșează lui Buckle faptul că acesta din urmă asociază progresul doar cu mentalul și Biblioteca "Runivers" PIROGOV CA BOGOSLOV nu cu dezvoltarea morală Fără Adevăr, "fără acest fundament, adevărul științific nu ar exista pentru noi, pentru că nu ar exista în noi eforturi morale de a descoperi adevărul "Adevărul este un absolut, este Dumnezeu", exclamă Nikolai Iv "Adevărul este atât de strălucitor, încât, fără iluzie, doar cineva care luptă pentru el ne-ar orbi; prin urmare, falsul a devenit inevitabil pentru noi cu o atracție irezistibilă pentru adevăr Pentru Nicolae I să se rotească în limitele unui pozitivism și empirism s-a dovedit a fi cu siguranță imposibil, deoarece știința naturii pe baza pozitivismului și empirismului, în ciuda masei de descoperiri și studii, dezvăluie doar latura exterioară a lumii din jurul nostru și pe noi înșine și , de altfel, extrem de nesemnificativ În ceea ce privește esența lucrurilor, mintea umană este înconjurată de mistere și nu le numește miracole doar pentru că este obișnuită cu ele Când întâlnești ceva și mai puțin misterios, dar nu

zilnic, mintea unei persoane îl consideră adesea imediat un miracol Pirogov este atât de convins de planul mondial și de oportunitatea naturii, încât exprimă cu îndrăzneală următorul gând: "Prin o privire foarte rece la originea mea de la o maimuță, nu pot auzi fără dezgust și îndur nici cea mai mică indiciu a absenței a unui plan creativ și a oportunității creative în univers!" În același timp, remarcă sarcastic: "Pentru mine, trecerea inversă a unui om într-o maimuță, care are loc aproape sub ochii noștri, nu este mai puțin probabilă" II "Mintea Universală Supremă și Voința Supremă ne sunt făcute mai accesibile în persoana omului-Dumnezeu "Cred cu sinceritate în învățăturile lui Hristos Mântuitorul " Note postume Pirogov este un teolog! Este ciudat cumva să auzi că în epoca căderii idealurilor, în epoca materialismului, pozitivismul Întrebări de filosofie, kya ib Biblioteca "Runivers" n eu Pyaskovsksh ma și în același timp misticism dureros, în epoca meselor rotative și a spiritismului, marea minte empirică a lui Nicolae al IV-lea era ocupat cu probleme religioase serioase și mai ales cu creștinismul Poate chiar naturii și doctorii, cu o direcție materialistă și pozitivă a minții, recunosc în aceste discursuri teologice ale lui Pirogov un defect al psihicului său înalt La urma urmei, unii domni Pascal și Newton au crezut că sunt nebuni doar pentru că erau profund religioși! Eu însumi am auzit adesea astfel de discuții printre tinerii mei camarazi de profesie Mi s-a subliniat, de exemplu, faptul că jurnalul lui Nikolai Iv scris când stătea deja cu un picior în sicriu, când, în consecință, activitatea sa cerebrală, munca lui ideologică sobră, începuse deja să slăbească Dar astfel de concluzii devin imediat prea frivole, de îndată ce aflăm, și în afară de jurnalul lui Nicolae al IV-lea, pe baza scrisorilor de lungă durată și a celorlalte scrieri ale lui, că el, în floarea puterilor sale și a minții științifice strălucite activitate, era deja o persoană credincioasă, complet religioasă Și iată ce citim în jurnalul lui Nikolai al IV-lea: "Am avut nevoie de un ideal înalt de credință abstract, de neatins Și luând Evanghelia, pe care eu însumi nu o citisem niciodată - și aveam deja ani - am găsit acest ideal pentru mine " Dar acest lucru nu este suficient: "oricât de dogmatism și obligativitatea bisericii de stat, ierarhismul, ritualismul mi se pot părea personal contrare spiritului învățăturilor lui Hristos, nu ar trebui să mă las purtat de înclinațiile mele personale și nu este în natura mea să nu recunosc toate aceste fenomene pe baza creștinismului ca fiind necesare În mod involuntar, trebuie să vă asigurați că tot ceea ce există este rezonabil, adică cauzal" Astfel, vedem că Nikolai Iv nu este doar un creștin credincios, ci și ortodox, recunoscând ca necesară structura ierarhică, ceremonială și, în general, ecleziastică a credinței sale Biblioteca Runiverse PLACINTE CA BOGOSLOVA Dacă ne punem acum întrebarea cum a devenit un empirist atât de strict un credincios sincer și profund, atunci trebuie să fim surprinși de la început de statornicia și convingerea profundă a lui Nicolae al IV-lea în adevărurile religiei creștine într-o perioadă în care cunoștea bine tendința corozivă de critică negativă a creștinismului și, evident, nu era deloc familiarizat cu ultimele lucrări științifice îndreptate împotriva școlii din Tübingen, împotriva lui Strauss și Renan Se părea că empirismul, în credința sa, ar fi trebuit să se țină și el de țărmurile empiricului S-ar părea că, înainte de a crede, ar fi trebuit să documenteze, și, mai mult, în modul cel mai riguros, autenticitatea Evangheliilor, autenticitatea lor, contemporaneitatea lor cu apostolii S-ar părea că empiristul ar trebui în primul rând să se convingă dacă contemporanii lui Hristos, martorii Săi oculari, ucenicii Săi au scris

într-adevăr Evangheliile? Prin urmare, dacă s-ar dovedi că au fost cu adevărat autentice și scrise de martorii oculari ai lui Hristos, atunci conțin ele cu adevărat istoria adevărată a vieții, lucrării, învățăturile lui Hristos etc ? La urma urmei, întrucât empirismul este obligat să recunoască natura divină în Hristos, așa cum sa întâmplat cu Nikolai al IV-lea, atunci trebuie să admitem că a ajuns la această convingere, sau la această credință, pe baza unor date tocmai empirice Deci el, mai ales ca medic, aparent, ar trebui în primul rând să se convingă că martorii oculari-istorici ai lui Hristos erau complet sănătoși mintal, că posedau organe sănătoase ale simțurilor exterioare, precum: văzul, atingerea, auzul, logica sănătoasă etc Astfel, din moment ce nucleul central al creștinismului - Faptul învierii lui Hristos din morți - este cea mai convingătoare dovadă a naturii Sale Divine, atunci, evident, empiricistul trebuie în primul rând să fundamenteze acest imens Fapt al creștinismului pe neclintit temeiul empirismului Și asta cu atât mai mult cu cât nu există un astfel de eveniment în istorie, * Biblioteca Runiverse N Y PYASKOVSKY care ar fi mai bine atestat decât acest mare eveniment Pe de altă parte, niciun eveniment din istorie nu a provocat atât de multe atacuri din partea îndoielii și a negarei ca acest eveniment special Și deși critica negativă, după ce a epuizat toate mijloacele, nu s-a păstrat de ultima sa poziție, cu teoria halucinațiilor și a lucrării vizionare, cu toate acestea, Pirogov nu face nicio încercare de a lua în considerare această teorie Și, mai mult, observăm că el cedează chiar și parțial influenței criticii negative și, cu toate acestea, crede, crede cu tărie și necondiționat în natura divină a lui Hristos Cum se explică asta? Să începem ab ovo Omul, potrivit lui Pirogov, diferă de animal prin faptul că are conștiință de sine, pe care animalul nu o are Și acolo unde există conștiință de sine, există credință "Credința fără conștiință de sine nu este de conceput" "Îndoiala este fundamentul cunoașterii Încrederea necondiționată în idealul ales este începutul credinței "Idealul care servește drept bază a credinței, chiar și absurdul, fără nici măcar o umbră de îndoială, se ridică deasupra oricărei cunoștințe și, pe lângă aceasta, se străduiește să realizeze adevărul" Așadar, Nikolai Iv , clasificându-se printre empiristii raționali, pune, totuși, idealul credinței mai presus de cunoaștere El pare să ocolească elementul empiric din creștinism, care, se pare, ar trebui să aibă o valoare deosebită pentru empirişti și sceptici "Îndoiala este baza cunoașterii" Dar îndoiala poate fi și baza cunoașterii religioase Este mai ușor pentru un empiric să se apropie de adevărurile creștinismului tocmai pe o cale empirică decât prin încrederea necondiționată într-un ideal Și asta cu atât mai mult cu cât, până la urmă, creștinismul însuși este prin excelență o religie a realității, unde cerul însuși a devenit accesibil nu numai minții metafizice umane, ci și pentru verificarea empirică de către organele de simț externe ale omului "Ceea ce am auzit, ceea ce am văzut cu ochii noștri, ceea ce am contemplat și am atins cu mâinile noastre, iată ceea ce vă vestim " Asta spune evanghelistul Ioan, asta Biblioteca Runiverse Pirogov ca teolog un pescar galilean care a trăit până la vârsta de ani, poseda fără îndoială un sistem nervos sănătos și organe de simț sănătoase, acest mare apostol al iubirii *) Aici empirismul trebuie să caute sprijin pentru credința sa Aici ar trebui în primul rând să-și îndrepte cercetarea La urma urmei, lucrările grandioase ale școlii din Tübingen păreau să distrugă, din câte știa Pirogov, aceste fundații ale empirismului în creștinism Dar pentru el idealul creștinismului a rămas de neclintit și tocmai această credință în ideal, fără justificare

empirică, este uimitoare pentru noi în discursurile teologice ale lui Pirogov Dacă ar fi cunoscut lucrări mai moderne îndreptate împotriva pasiunilor criticii negative; dacă ar fi cunoscut descoperirile codexului Sinai, lista siriană a celor patru evanghelii "Peshito", descoperirea lui "Philoso-Fu-menov" de către Hippolytus, "Διοαχη των Ἀποςτόλων" al lui Brennius; dacă, în cele din urmă, ar fi cunoscut descoperirile uluitoare ale specialiștilor științifici, străduindu-se să-i dezarmeze pe Tübingens, Strauss, Renan și, în general, pe toți reprezentanții criticii negative și dovedind științific că cele Patru Evanghelii, inclusiv Evanghelia lui Ioan, fără un îndoială, exista deja în prima pleoapă; - dacă, repetăm, toate acestea i-au fost cunoscute lui Nicolae al IV-lea, atunci, desigur, i-ar fi mult mai ușor să se apropie pe calea empirică ("documentar, istoric") de justificarea reală a creștinismului Dar pare surprinzător că noi, chiar și fără să vedem acest lucru, găsim în inima lui Nicolae al IV-lea, nu mai puțin, o credință profundă Cum, repetăm, să fie explicat acest lucru? Nikolai IV însuși va răspunde la aceasta: "Pentru mine", scrie el, "existența Rațiunii Supreme și a Voinței Supreme a devenit așa ♦) Psihiatria modernă, reprezentată de cei mai buni reprezentanți ai săi, recunoaște că moralitatea este cea mai înaltă expresie a sănătății mintale, și deci a sistemului nervos Doar un psihic sănătos este capabil să realizeze măcar o parte din dragostea lui Hristos S-a dovedit că dragostea pentru aproapele se răcește pe măsură ce se dezvoltă orice fel de boală psihică A iubi înseamnă a trăi, înseamnă a fi sănătos Biblioteca "Runivers" N Ya PYAOKOVSKY la fel de necesar ca și propria mea existență mentală și morală" Dar înainte de asta, Nikolai Iv ajuns pe calea argumentării filozofice, așa cum am văzut mai înainte, și acesta este încă deism "Pentru viața mea morală era necesar un ideal mai uman" "Mintea Universului Suprem și Voința Supremă ne sunt puse la dispoziție în persoana Omului-Dumnezeu " El este atât de necesar pentru oameni încât, dacă El nu ar exista, atunci, așa cum a spus Voltaire despre Dumnezeu, Dumnezeu-omul ar trebui să fie inventat Este atât de aproape de inima lui Nicolae al IV-lea încât exclamă: "Cred cu sinceritate în învățăturile lui Hristos Mântuitorul"! Itak, Nikolai IV ajunge la teism, trecând anterior prin deism, nu prin investigarea datelor empirice ale Evangheliei, nu prin critica istorică, psihologică și psihiatrică, ci mai degrabă prin speculații și influențe sincere, ca să spunem așa De fapt, deși Pirogov s-a ocupat anterior de latura istorică a creștinismului și era familiarizat cu critica negativă, preferând pe bună dreptate, din punct de vedere științific, pe Strauss lui Renan, dar tot pentru el nu e vorba de istorie, ci de o înălțime de neatins și puritatea sfințitoare a sufletului a idealului de credință Nu prin critica științifică externă, nu prin intermediul cercetărilor istorice sau al datelor empirice ale creștinismului, el luptă și încearcă să slăbească otrava corozivă a criticii negative, ci prin ridicarea autoritară, intuitivă a inimii sale dureroase "Sângele și murdăria", exclamă el, "cu care lumea a încercat de mai multe ori să pângărească sfințenia și puritatea ideală a doctrinei creștine, s-au revărsat în șuvoiale înapoi asupra pângătorilor!" "Cu îndrăzneală și în ciuda oricărei cercetări istorice, fiecare creștin trebuie să afirme că era imposibil pentru orice muritor să gândească și cu atât mai puțin să atingă acea înălțime și puritate a sentimentului moral și a vieții care sunt conținute în învățătura lui Hristos: nu se poate decât să simtă că nu este al lumii aceasta Aceasta nu este moralitate, așa cum doriți Biblioteca Runiverse Pirogov ca teolog prezintă idealul de învățătură care respinge natura divină a Învățătorului " Deși școala din Tübingen

aruncă o umbră de îndoială istorică asupra Evangheliei după Ioan, cuvintele sau sensul cuvintelor: "lege (adică morală) de către Moise , harul și adevărul au fost dăruite de Isus Hristos" - căci fiecare creștin ar trebui să fie cuvintele unui adevărat evanghelist!" "Pentru creștinii moderni - tocmai pentru cei moderni - cunoașterea naturii divine a Mântuitorului trebuie să fie piatra de temelie a credinței sale"\ De aici rezultă clar că Nicolae al IV-lea, lipsit de o armă bună de critică exterioară, pe care ar putea-o îndrăznea să o îndrepte împotriva poporului din Tübingen, încearcă, prin critica internă a conținutului Evangheliilor, să stabilească divinitatea lui Hristos, harul Său si adevarul Nu degeaba scrie: "dragostea atotcuprinzătoare și harul Duhului Sfânt sunt cele două elemente esențiale ale idealului credinței lui Hristos, care o deosebește de morală, precum cerul de pământ!" O privire ciudată a lui Nikolai Iv asupra propriei sale credințe, el ne luminează parțial părerea: "Eram convins, scrie el, despre mine, că fără a deosebi adevărul, obținut prin analiză și cercetare, de altul, dat nouă prin credință, este imposibil a fi un adevărat credincios Și în primul rând, trebuie să crezi în harul cel mai înalt!" Pentru a înțelege această poziție a lui Nicolae al IV-lea, nu pot să nu ating câteva dintre celelalte considerații ale sale Așa că crede că un om "puternic în spirit, esprit fort", un om foarte consecvent, crede fără nicio discordie cu sine însuși Un negător consecvent, puternic în spirit, crede și el, dar în nimic Prin urmare, este întotdeauna unilateral Dar oamenii care nu sunt puternici în spirit, dintre care majoritatea, pot, potrivit lui Focht, să dubleze cartea sufletului, i e să creadă, să fie religios și în același timp să fie oameni de știință și să știe că știința lor este contrară religiei Prin urmare, "nu există nimic de murmur, de plâns, de îndoit și de batjocura chiar și pentru cei care nu înțeleg sau nu vor Biblioteca Runiverse N Y PYASKOVSKII înțelegeți posibilitatea existenței acestei proprietăți mentale, " Cu o astfel de tendință predominantă, era greu de așteptat la o apariție abundentă printre noi a unor lucrări care să elibereze drumul celor care doresc să adere la o metodă mai științifică și să recunoască cu îndrăzneală domeniul creației artistice și al distracției ca ceva suficient pentru ei înșiși În ultima vreme, am observat unele - încă slabe - îndreptări către acele întrebări științifice și estetice pe care eu personal nu am încetat să le ridic, în momente diferite, răspunzând fenomenelor literaturii actuale, a noastră și occidentală, și atingând subiecte de psihologie a creativității și un sentiment de frumusețe Îmi voi permite să amintesc un articol publicat în revista Slovo în urmă cu mai bine de zece ani, în care am subliniat prima dată necesitatea de a stabili în critica literară ceva mai mult Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN singura metodă este de a folosi măcar acele tehnici pe care Sainte-Beuve și Taine le-au introdus în critică Mai târziu, în a doua jumătate a anilor , am publicat două experimente: primul, în Vestnik Evropy, sub titlul: "Etudes on the Psychology of Creativity", iar al doilea, în revista Vestnik Fine Arts, articolul "Surse a Frumosului " Ambele experimente au fost scrise de mine despre două cărți franceze: cartea Privatdozentului Sorbonei din Paris, la departamentul de filosofie, Gabriel Seyle, care a luat ca subiect al dizertației sale studiul esenței darului creator, și cartea gânditorului francez Guyot, destul de cunoscută între noi, "Sarcinile Estetică modernă", pe care, dacă nu mă înșel, am analizat-o întâmplător, precum și cartea lui Seil, în limba rusă, prima Ulterior, alții au scris despre ei Dar aceste studii, până de curând, au stat aproape singure în criticile noastre Și abia

acum începe să se afirme o direcție mai puțin unilaterală și mai obiectivă din punct de vedere științific Și ceea ce părea a fi diletantism putred acum douăzeci sau mai mulți ani nu mai trebuie apărat atât de fundamental împotriva negătorilor artei; dar totuși, trebuie să o luăm de la capăt în ceea ce privește stabilirea fundamentelor științifice și filozofice ale criticii de artă Kant ne-a învățat: "că în facultatea rațiunii noastre există o stare de armonie și libertate, în care doar contemplăm și ne bucurăm de Forma, indiferent de orice interese ale dorinței și cunoașterii noastre: aceasta rezultă din natura esenței noastre intelectuale Plăcerea estetică este o stare pur subiectivă, indiferent de care nu poate fi vorba deloc de obiecte estetice Așa își exprimă gândurile Kuno Fischer în critica sa la adresa filozofiei lui Kant, în traducerea domnului Ivantsov, publicată în Opere Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE produsele corespund unei nuanțe foarte definite de sentiment estetic: nevoia de armonie a părților, de creare a întregului, al cărui obiect este individul, nu persoana, nu trupul și pasiunile sale, nu culorile sau sunetele natura, ci starea generală exprimată prin linii și figuri Arta, sculptura și pictura iau ca obiect permanent omul și natura exterioară; dar acţionează direct asupra organului vederii şi sunt limitate de momentul mereu cunoscut şi de spaţiul delimitat al imaginii Doar poezia, în toate Formele ei, surprinde conștiința unei persoane nu prin senzații senzoriale, ci prin percepții și simboluri mentale, care sunt cuvinte care provoacă imagini în creier, combinațiile lor, concluziile și conceptele complexe; mai mult, sufletul uman poate actiona destul de liber, folosind atat timpul cat si spatiul Creativitatea literară permite imaginației să se miște dintr-un loc în altul și să arunce o privire mentală pe perioade vaste de timp Arta scenică nu și-a dobândit încă dreptul la o poziție independentă în cea mai recentă estetică; dar în ea, cu toată subordonarea ei creativității literare, există și o cantitate semnificativă de independență În această artă, ca în nicio alta, există o fuziune completă a subiectului și obiectului creativității în persoana artistului Aproape tot ce am dat aici este considerat cunoscut; dar pentru a stabili toate acestea cu orice fermitate a fost necesar ca reprezentanţii esteticii să obţină un depozit de Fapte şi să le studieze în mod ştiinţific Toate domeniile creativității artistice, răspunzând nevoii de eleganță, se agață una de alta Toate sunt doar varietăți ale vieții spirituale a omului Iar ceea ce este obligatoriu, în sensul metodei, pentru aprecierea muzicii și a artelor plastice, trebuie să aibă drepturi de cetățenie și Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN în materia criticii ştiinţifice şi filozofice a creativităţii poetice În Occident, vedem o mișcare continuă în care nota principală a criticii de artă nu s-a pierdut niciodată - interesul pentru arta plastică Dar oare acesta este cazul la noi, dacă urmărim dezvoltarea ideilor critice, ghidate de etalon: în ce măsură s-a apropiat critica de metoda științifico-estetică? Oricine ar dori să cunoască în detaliu evoluția criticii de artă în Franța, critică îndreptată în principal către creativitatea poetică, va găsi cartea lui Brunethière (L'évolution des genres dans l'histoire de la littérature Tome I Introducere L' évolution de la critique depuis la Renaissance jusqu'à nos jours, Paris,) o evaluare obiectivă, prezentată sub formă de prelegeri susţinute, recent, la Şcoala Normală Superioară din Paris În Franța, în persoana lui Taine, și în ultimii ani și a prematurului decedat Ennequin, autorul cărții La critique scientifique, filosofia artei - în special a literaturii - a fost rafinată la corespondența

necesară cu metodele științifice Aceeași mișcare îi aparține amplul studiu al lui Sully-Prudhomme Despre expresia în artele frumoase Ar fi de dorit dacă am avea și studii despre dezvoltarea ideilor și metodelor critice în cele trei principale țări culturale ale Occidentului Influența esteticii germane a trecut mult mai puternic prin conștiința noastră de sine În paralel cu ideile și metodele franceze, ar trebui să se arate și mișcarea criticii de artă în Germania, începând cu Lessing, continuând cu Kant și cei mai apropiați adepți ai lui Fichte, Schelling și Hegel, până la criticii literari din a doua jumătate a secolului nostru și până la scriitori din domeniul teoriilor estetice generale, cu astfel de nume, precum Herbart, Schopenhauer, Hartmann, în sensul ideilor originale, și Lotze, Zimmermann și alții, ca exponenți ai istoriei Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE o întorsătură de estetică În timpurile moderne, sub influența lucrărilor școlilor experimentale psihologice și psihofizice (Wundt, Brucke Weber, Helmholtz, Ettipgen), precum și a metodelor lui Sainte-Bev și Taine, împreună cu dezvoltarea cercetării științifice asupra poeziei populare , postura antică și medievală, artele plastice și teoria muzicii, iar în estetica și critica germană a existat o întorsătură clară în direcția opusă vechilor dispozitive metafizice cu generalizările lor mai mult sau mai puțin arbitrare O astfel de revoluție este marcată, de exemplu, în domeniul esteticii generale de cartea lui Fechner "Vorschule der Aesthetik", iar în istoria criticii literaturii fine a secolului al XIX-lea, de numeroasele studii ale lui Brandes În Anglia, critica încă nu poate expune astfel de figuri precum, de exemplu, Taine, chiar și în istoria literaturii native, dar multe epoci din dezvoltarea poeziei engleze, inclusiv romanul și drama, au fost studiate, dacă nu pe teren solid de cercetare științifică și estetică, apoi, în orice caz, cu abundență de date pozitive și cu dragoste pentru Formă, pentru meritele artistice ale lucrărilor Pe de altă parte, esteticienii și psihologii englezi au meritul unei formulări mai solide a ceea ce se referă la psihologia simțului frumosului, a artei în general și a creativității artistice În această direcție, scrierile originale ale lui Hutcheson, Hogarth, Burke și apoi ale lui Alexander Bain, Herbert Spencer, James Selley, Grant-Allen, Francis Galton, au făcut mai mult decât scrierile în mai multe volume ale altor psihologi metafizicieni și esteticieni din prima jumătate al secolului nostru Iar în literatura engleză, însă, găsim încercări de cercetare estetică, unde originalitatea punctelor de vedere și metodelor a fost afectată: așa sunt, de exemplu, studiile lui John Ruskin În critica rusă, pe o perioadă de peste patruzeci de ani, obiectele de cercetare au devenit din ce în ce mai puternice Întrebări de filosofie, c b Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN nu, ideile de moralitate și socialitate, și au umbrit interesul pentru prelucrarea științifică și filosofică a fenomenelor de creativitate artistică, în special în domeniul literaturii fine Dacă luăm ca subiect de prelucrare specială un tip izolat de activitate creativă, de exemplu, chiar și un roman, în perioada în care s-a dezvoltat până la sensul actual, aproape atotconsumător, atunci scopul principal al unei astfel de examinări ar fi fi: să indice legătura dintre critică și dezvoltarea acestui gen de creație artistică În esență, ideile și metodele criticii noastre, care s-au abătut atât de puternic de la sarcinile științifice și filozofice, nu au încetat să fie o reflectare - uneori pe jumătate conștientă - a ceea ce vedem mult mai devreme în Occident; iar diferenţa de prevalenţă a uneia sau alteia tendinţe în Occident şi în ţara noastră a fost mult mai mult cantitativă decât calitativă Până la mijlocul anilor

cincizeci, în critica literară rusă, dacă nu științifică, atunci cel puțin condiționat criteriul estetic încă se afirmă, în ciuda faptului că Belinsky, în ultimii ani de activitate, s-a întors brusc spre direcția morală și socială Cernîșevski, Dobrolyubov, domnul Antonovici și Pisarev, cu succesorii lor de diverse nuanțe, au mutat atât obiectul, cât și punctul de plecare al criticii, făcând din aceasta un instrument în lupta pentru acele idei emancipatoare, pe care le considerau dragi și călăuzitoare Dar această tendință aproape exclusiv jurnalistică, care este cu noi de mai bine de patruzeci de ani și este încă militantă, nu reprezintă însă nimic cu totul original în comparație cu Occidentul Amintiți-vă că deja în anii treizeci, în special în Franța, au început să se audă în critici voci care cereau ca arta și, în special, literatura fină să servească, în primul rând, nevoilor urgente ale societății, să ridice în ea un sentiment de adevăr și Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE -dreptatea, a ajutat la dezvoltarea materiala si morala a clasei defavorizate Voi cita aici o tiradă strălucită și indignată a unuia dintre cei mai talentați scriitori, așa-numitul "Tânăra Franță", din prefața sa la un roman semnat în mai , adică, apoi, când Belinsky acționa încă doar în domeniul criticii, ca succesorul cel mai apropiat de predecesorul său, Nadejdin, și era încă un "estetician putred", cu o predicare arzătoare a esteticismului Chiar și atunci, la Paris, prietenii artei libere disprețuiau criticii utilitaristi "Oameni săraci", exclamă autorul nostru talentat, care aparținea acelui grup de inovatori care i-au îngrozit până și pe Vechii Credincioși ai clasicismului, "oameni săraci, al căror nas este atât de scurt încât nu se poate ridica nici măcar ochelari pe el și care încă nu văd nimic dincolo nasul tau " "Când un scriitor aruncă un volum - un roman sau o operă poetică - pe birou, acești domni se aruncă dezinvolt într-un fotoliu, îl pun pe picioarele din spate și, legănându-se cu aerul unui cunoscător, spun important: "Care este scopul acestei cărți? Poate ajuta la moralizarea și creșterea bunăstării celei mai numeroase și a celei mai sărace clase? Cum! Nici un cuvânt despre nevoile societății, nimic civilizator și progresist! Cum! În loc să ne ofere o mare sinteză a umanității sau să urmărească, prin evenimente istorice, Fazele unei idei care reînvie și indică căile Providenței, produc ele poezii și romane care nu duc nicăieri și nu mișcă deloc generația noastră ? Cum se poate face față Formei, stilului, rima, având în vedere interese atât de importante? Ce ne pasă de stil, rime și forme? Merită să faci asta? • Societatea suferă, a devenit prada marelui interior- * Biblioteca "Runivers" P BOBOVY KPN frământările matinale (Aceasta, deci, îl pune pe autorul tiradei între paranteze: "nimeni nu vrea să se aboneze la reviste utile ") Poetul trebuie să găsească cauza acestei afecțiuni și să o vindece Și va găsi acest mijloc simpatizând cu inima și sufletul omenirii Așteptăm un astfel de poet, îl chemăm cu toate dorințele Când va veni, strigătele mulțimii se vor repezi spre el; va primi palmieri și coroane de flori; îl vor aduce în Prytaneum Am preluat acest citat din celebra prefață a romanului său, Mademoiselle de Maupin, a lui Théophile Gauthier, în care, după cum se știe, acest luptător pentru artă liberă, autosuficientă, stigmatizează fără milă criticii de atunci și presa, care reprezentau diverse învechite, sau side art, principii Puteți să nu fiți de acord cu autorul; este permis să se considere îndrăznețe și paradoxale trăsăturile sale; dar frazele pe care le pune în gura unui critic cu orientare social-utilitară nu rezonează cu tonul obișnuit al jurnalismului rusesc, cu eternele ei întrebări: "ce a vrut să demonstreze autorul prin aceasta? la ce folosesc fabulele și suspinele

lui elegiace? au un serviciu direct la subiectul zilei sau nevoile imediate ale fratelui mai mic? Și vezi că, deja în urmă cu șaizeci de ani, în critica franceză, scriitorii-artștii aveau dificultăți cu acel raționament tendențios de care încă ne ținem La noi, această direcție a primit o asemenea preponderență încă din a doua jumătate a activității lui Belinsky, deoarece idealurile sociale nu ar putea, și încă nu pot fi implementate într-un mod mai direct, în lipsa unor instituții care să permită apărarea personală și personală idealuri și drepturi colective Acest lucru este destul de înțeles și explicabil; dar nu epuizează în niciun caz sarcina cu care se confruntă fiecare cercetător științific într-un anumit domeniu al vieții mentale umane Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE secol, în cazul nostru: sentimente de creativitate frumoasă și elegantă Este la fel ca și când știința, ca urmare a asupririi inchizitoriale, nu și-ar putea anunța descoperirile, despre legile naturii, contrar dogmatismului intolerant, și s-ar mulțumi doar cu aplicații tehnice inocente, care, în esență, era caz de secole lungi Galileii și Newtonii au descoperit legile lumii, fără să se gândească deloc la ce beneficii zilnice aveau să obțină ulterior din legea gravitației și oscilațiile pendulului Critica, care la noi s-a angajat în artă elegantă, în scopul celor din afară, a ajutat, într-o oarecare măsură, la dezvoltarea problemelor sociale, folosind conținutul operelor de ficțiune și teatru; dar, nici în acest sens, ea nu a elaborat o metodă definită pentru sine și nu a epuizat în niciun caz materialul acumulat în principal în literatura noastră narativă Dacă, totuși, punem în față cerințele fundamentale de natură științifică și estetică, atunci nici o singură perioadă a criticii noastre nu se va dovedi a fi complet consecventă, fără a exclude articolele din prima și a doua perioadă Belinsky, cu colegii săi Estetica anilor și începutul anilor a ținut, după cum se știe, concluziile a priori ale metafizicienilor germani Sarcina sa a fost de a consolida teoria absolutelor cu manifestările creativității artistice Mai târziu, morți prematur Maikov, Apollon Grigoriev, Pavel Annenkov, Druzhinin, Dudyshkin, au încercat să găsească o măsură mai puțin abstractă pentru propozițiile lor Dintre acestea, Grigoriev a fost mai aproape de unele metode științifice; dar și el s-a lăsat prea dus de ideile slavofile pe baza filozofiei naturii a lui Schelling În ciuda contrastului puternic de puncte de plecare, taberele noastre militante și adesea ostile, până în ultima dată (până la prelegerile, articolele și cărțile unor moraliști naționali atât de respectabili, dar în mod clar tendențios, precum profesorul Orest Miller) Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN nu au depășit judecăți și aprecieri, lipsite de o metodă științifică riguroasă Au aprobat sau dezaprobat pe baza ideilor și simpatiilor lor preconcepute; dar nu erau angajați într-un studiu obiectiv al dezvoltării creativității noastre artistice Doar în lucrările unor oameni de știință care au luat ca subiect al lucrării lor poezia noastră populară și epoci desăvârșite în mișcarea ideilor și imaginilor literare, la noi și în Occident, precum și domeniul psihologiei, unde este fundamentată , găsim opinii asupra subiectului și metodelor de lucru, fără impurități terțe Dominanța evidentă a criticii moral-jurnalistice, în ultimii patruzeci de ani, nu ne scutește, totuși, de sarcina: de a stabili dacă în această perioadă cineva a stabilit principiile după care activitatea creatoare, manifestată în arte și în poezie, nu ne scutește ar trebui să facă obiectul evaluării? Pe toată lungimea celor patruzeci, fără Malaya, găsim o singură compoziție scrisă de autorul viciului de cel mai înalt grad, unde se exprimă Credo hotărât, care a fost imediat un simbol în

domeniul esteticii pentru numărul prevăzut de supunerea noastră literară Această lucrare este de sine stătătoare și din diverse motive, din câte știu eu, nu a fost supusă, în ultimii ani, unei analize mai detaliate Abia recent, într-o recenzie, unde este analizată prelegerea, pe care am luat-o drept prilej pentru munca mea, despre această disertație se vorbește deja cu câteva detalii și, în plus, deloc în sens pozitiv Mai devreme, la mijlocul anilor optzeci, în articolul "Studii în psihologia creativității" pe care l-am menționat mai sus, am indicat acest crez al pseudo-realiştilor noştri utilitarişti, dar nu l-am analizat în detaliu Despre criticile anterioare voi vorbi la final Probabil, cititorul deja ghicește că vorbim despre eseul lui Cernîșevski "Relațiile estetice ale artei Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE la realitate", prezentată pentru un master în literatură rusă, la Universitatea din Sankt Petersburg, la începutul anului Copiile, care acum constituie o raritate bibliografică (una era în mâinile mele), au fost aprobate spre publicare de decanul Facultății de Istorie și Filologie, Ustryalov I-go aprilie Prin urmare, această disertație va împlini în curând treizeci și opt de ani Este remarcabil că la acea vreme, în ciuda direcției date criticii de Belinsky, în a doua perioadă a activității sale - direcție care duce direct, dacă nu la negare, apoi la uitarea metodei științifice serioase în domeniul esteticii - autorul tezei de master vorbește în ea în numele științei și filosofiei și apără relevanța și utilitatea propozițiilor științifice și filozofice generale Iată începutul introducerii sale: "Prezentul tratat se limitează la concluziile generale din Fapte, confirmându-le din nou doar prin indicații generale ale Faptelor" Și acum pune întrebarea: "Dar de ce a ales autorul ca subiect al cercetării sale o întrebare atât de generală, atât de extinsă precum relația estetică a artei cu realitatea? De ce nu a ales o întrebare specială, așa cum se face de cele mai multe ori astăzi? Și își răspunde el însuși la sfârșitul acestei prefețe: "Respectul față de viața reală, neîncrederea în ipotezele aprioriste, chiar dacă sunt plăcute Fanteziei - aceasta este natura tendinței care domină acum știința Autorului i se pare că este necesar să reducem convingerile noastre estetice la acest numitor, dacă mai merită să vorbim despre estetică", adaugă el, vorbind poate împotriva voinței sale cu un gând ascuns Ultimele cuvinte din prefață sunt: "Toți recunoaștem importanța ridicată a istoriei artei, în special a istoriei poeziei; și astfel întrebările despre ce este arta, ce este poezia nu pot decât să fie de mare importanță Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN Vedeți că persoana care a impulsionat vederilor ostile recunoașterii înălțimii și independenței creativității artistice, a considerat totuși că este necesar să înțeleagă întrebările generale ale esteticii, a recunoscut necesitatea analizei și sintezei științifice și filozofice Și știm că cei mai apropiați adepți și studenți ai acestor adepți - până ieri - au evitat în mod clar filosofia studiilor frumoase și obiectiv științifice ale artei plastice Acum permiteți-mi să dau o scurtă postfață a disertației, împreună cu tezele cele mai caracteristice, dintre care sunt șaptesprezece în textul original După aceea, voi prezenta un rezumat al conținutului acestei lucrări, care a jucat un rol foarte proeminent în istoria ideilor noastre științifice și estetice Iată ce citim mai întâi într-o scurtă postfață, urmată de o altă postfață care a condus la prezentarea tezelor: "Apologia realității, în comparație cu Fantezia, dorința de a demonstra că operele de artă absolut nu pot rezista în comparație cu realitatea vie, acest lucru este esența acestei judecăți de timp A vorbi despre artă așa cum vorbește autorul

nu înseamnă a umili arta? Da, dacă arăți că arta este mai jos *) decât viața reală în ceea ce privește perfecțiunea artistică a lucrărilor tale, înseamnă a umili arta; a se răzvrăti împotriva elogiilor nu înseamnă încă a fi un detractor Știința nu crede că este mai înaltă decât realitatea; nu este o rușine pentru ea De asemenea, arta nu ar trebui să se gândească a fi mai presus decât realitatea; nu este umilitor pentru el Știința nu se rușinează să spună că scopul ei este să înțeleagă și să explice realitatea, apoi să aplice explicațiile ei pentru binele omului; artei să nu-i fie rușine să admită că scopul ei este: să răsplătească o persoană, în absența unei plăceri estetice complete, *) Cursive ale autorului Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE livrat de realitate, pentru a reproduce, în măsura posibilităților mele, această realitate prețioasă și pentru a o explica pentru binele omului "Lasă arta să se mulțumească cu scopul ei înalt și frumos: în absența realității, să fie un fel de înlocuitor al ei și să fie un manual de viață pentru o persoană " "Realitatea este mai mare decât visele, iar sensul esențial este mai presus decât afirmațiile fantastice " În a doua postfață, care duce la teze, citim: "Sarcina autorului a fost să investigheze problema relațiilor estetice ale operelor de artă cu fenomenele vieții, să ia în considerare validitatea opiniei predominante, ca și cum ar fi cu adevărat frumos, care este acceptat ca continut esential al operelor de arta, nu exista in actiunea obiectiva si desfasurat numai prin art Întrebările despre esența frumuseții și conținutul artei sunt indisolubil legate de această întrebare Studiul chestiunii esenței frumosului a condus autorul la convingerea că frumosul este viață Și mai departe: "Dar dacă frumosul este viața, atunci problema relației estetice dintre frumosul din artă și frumosul din realitate se rezolvă de la sine Ajunși la concluzia că arta nu își poate datora originea nemulțumirii omului față de frumosul din realitate, a trebuit să aflăm din ce necesități apare arta și să investigăm adevăratul ei sens Iată cele mai importante dintre concluziile la care a condus acest studiu Dintre acestea (cum am spus mai sus), voi cita următoarele teze principale, desemnându-le cu numerele din original: ") Adevărata definiție a frumosului este aceasta: "frumos este viața"; o fiinta frumoasa i se pare unui om acea fiinta in care vede viata, ca Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN o înțelege; un obiect frumos este obiectul care îi amintește de viață ") Această frumusețe obiectivă, sau frumusețe în esența ei, trebuie să se distingă de perfecțiunea Formei, care constă în unitatea ideii și a Formei, sau în faptul că obiectul corespunde pe deplin scopului său " ") Realitatea nu este doar mai vie, ci și mai perfectă decât Fantezia Imaginile Fanteziei sunt doar o alterare palidă și aproape întotdeauna nereușită a realității "IO; Frumosul în realitatea obiectivă satisface complet o persoană ") Creația de artă este mai joasă decât frumosul în realitate, nu numai pentru că impresia făcută de realitate este mai vie decât impresia făcută de creațiile de artă; creație de artă sub frumos (la fel ca sub sublim, tragic, comic) în realitate și din punct de vedere estetic ") Domeniul artei nu se limitează la domeniul cositorului frumos din punct de vedere estetic, frumos în esența sa vie și nu numai în perfecțiunea Formei sale: arta reproduce tot ceea ce este interesant pentru o persoană în viață " "ib) Nevoia care dă naștere artei în sensul estetic al cuvântului (arte plastică) este aceeași care se exprimă foarte clar în portrete Un portret este pictat nu pentru că trăsăturile unei persoane vii nu ne mulțumesc, ci pentru a ne ajuta să ne amintim despre o persoană vie când nu este în fața ochilor noștri și pentru a oferi o idee despre el oamenilor care nu au

avut ocazia de a-l vedea Arta ne amintește doar prin reproducerile sale de ceea ce este interesant pentru noi în viață și încearcă într-o oarecare măsură să ne familiarizeze cu acele aspecte interesante ale vieții pe care nu am avut ocazia să le experimentăm sau să le observăm în realitate Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE era individualității absolute, îl vede într-o lumină ideală, crede în absolutitatea sa Astfel, în ambele cazuri (atât în domeniul cunoașterii verbale, cât și în domeniul iubirii), sarcina nu este să inventezi ceva complet nou din tine însuți, ci doar să duci la îndeplinire consecvent mai departe și până la capăt ceea ce este deja rudimentar în însăși natura materiei, în însăși baza procesului Dar dacă cuvântul în omenire s-a dezvoltat și se dezvoltă, atunci în legătură cu iubirea, oamenii au rămas și rămân doar cu rudimente naturale și chiar și acestea sunt prost înțelese în adevăratul lor sens III Toată lumea știe că în dragoste există cu siguranță o idealizare specială a obiectului iubit, care îi apare iubitului într-o cu totul altă lumină decât cea în care îl văd străinii Vorbesc aici despre lumină nu numai într-un sens metaforic: punctul aici nu este doar într-o evaluare morală și mentală specială, ci și într-o percepție senzuală deosebită: iubitul vede cu adevărat, nu percepe vizual ceea ce fac alții Și pentru el însă această lumină iubitoare dispare curând, dar de aici rezultă că a fost falsă, că a fost doar o iluzie subiectivă? Adevărata esență a omului în general și a fiecărui om nu este epuizată de fenomenul său empiric dat - această propoziție nu poate fi contracarată prin temeiuri rezonabile și ferme din niciun punct de vedere Pentru ma Biblioteca "Runivers" ' VLADIMIR SOLOVIEV pentru spiritist și senzualist, nu mai puțin decât pentru spiritualist și idealist, ceea ce pare a fi nu este identic cu ceea ce este sau exprimă mai bine natura lucrurilor Căci ceea ce apare, sau apariția în general, este o relație sau interacțiune reală între văzător și văzut și, în consecință, este determinat de proprietățile lor reciproce Lumea exterioară a omului și lumea exterioară a cârtiței constau ambele numai din fenomene sau aparențe relative; dar aproape nimeni nu se îndoiește serios că una dintre aceste două lumi aparente este superioară celeilalte, mai în concordanță cu ceea ce este, mai aproape de adevăr - Știm că omul, pe lângă natura sa materială animală, are și una ideală, care îl leagă de adevărul absolut sau de Dumnezeu Pe lângă conținutul material sau empiric al vieții sale, fiecare persoană conține în sine chipul lui Dumnezeu, adică o formă specială de conţinut absolut Această imagine a lui Dumnezeu ne este cunoscută teoretic și abstract în minte și prin minte, dar în dragoste este cunoscută concret și vital Și dacă această revelație a unei ființe ideale, de obicei ascunsă de un fenomen material, nu se limitează în dragoste la un singur sentiment interior, ci uneori devine tangibilă în sfera sentimentelor exterioare, atunci trebuie să recunoaștem semnificația mai mare pentru iubire, ca și pentru începutul restaurării vizibile a imaginii lui Dumnezeu în lumea materială, începutul întruchipării adevăratei umanități ideale Puterea iubirii, trecând în lumină, transformând și spiritualizând Forma fenomenelor exterioare, ne dezvăluie puterea ei obiectivă, dar apoi depinde de noi: noi înșine trebuie să înțelegem această revelație și să o folosim pentru ca ea să nu rămână trecătoare și o privire misterioasă a unui mister Proces spiritual-fizic de restaurare a imaginii lui Bo Biblioteca "Runivers" sensul iubirii viața în umanitatea materială nu poate fi în niciun caz realizată de la sine, în afară de noi Începutul său, la fel ca toate cele mai bune lucruri din această lume, apare din întuneric pentru noi zona proceselor și relațiilor inconștiente; există germenul și

rădăcinile arborelui vieții, dar trebuie să-l creștem prin propria noastră acțiune conștientă; pentru început, este suficientă receptivitatea pasivă a sentimentului, dar atunci sunt necesare credință activă, ispravă morală și muncă pentru a reține, întări și dezvolta acest dar al iubirii strălucitoare și creatoare, pentru a întruchipa în sine și în altul imaginea Dumnezeu și din două ființe limitate și muritoare pentru a crea o singură individualitate absolută și nemuritoare Dacă, inevitabil și involuntar, idealizarea inerentă dragostei ne arată, prin vizibilitate empirică, o imagine ideală îndepărtată a unui obiect iubit, atunci, bineînțeles, nu doar ca să-l admirăm, ci apoi, astfel încât noi, prin putere de credință adevărată, imaginație activă și creativitate reală, transformă după acest model adevărat realitatea nepotrivită, întruchipată-o într-un fenomen real Dar cine s-a gândit vreodată la așa ceva despre dragoste? Minesingerii și cavalerii medievali, cu credința lor puternică și mintea lor slabă, s-au așezat pe o simplă identificare a idealului de dragoste cu o persoană dată, închizând ochii la inconsecvența lor evidentă Această credință era la fel de fermă, dar și de zadarnică, ca piatra pe care "în aceeași poziție celebrul cavaler Fon-Grunvalius" stătea "la castelul Amaliei" Pe lângă o astfel de credință, care a forțat doar să contempleze cu respect și să cânte cu entuziasm idealul întruchipat imaginar, dragostea medievală era, desigur, asociată și cu o sete de fapte Dar aceste fapte de război și distrugere, neavând nimic de-a face cu idealul care le-a inspirat, nu au putut duce la realizarea lui Chiar și acel cavaler palid care s-a predat complet a frumuseții cerești care i s-a revelat, neamestecând-o cu fenomenele pământești, și a fost inspirat de această revelație numai pentru astfel de acțiuni care au servit mai mult la răul străinilor decât la folosul și slava "veșnicului" • feminin": Lumen coeli! sanata rosa! · A exclamat sălbatic și cu zel Și ca un tunet amenințarea lui i-a lovit pe musulmani Pentru înfrângerea musulmanilor, desigur, nu era nevoie să avem "o viziune dincolo de înțelegerea minții" Dar toată cavalerismul medieval a fost împovărat de această împărțire între viziunile cerești ale creștinismului și forțele "sălbatice și zeloase" din viața reală, până când, în cele din urmă, cel mai faimos și ultimul dintre cavaleri, Don Quijote din La Mancha, a ucis mulți berbeci și a spart mulți aripi la morile de vant, dar nicidecum apropiindu-se tobosul - stala de vaci de idealul lui Dulcinea, nu a ajuns la o constiinta justa, ci doar negativa a erorii sale; iar dacă acel cavaler tipic a rămas fidel viziunii sale până la capăt și "a murit ca un nebun", atunci Don Quijote a trecut de la nebunie doar la dezamăgirea tristă și fără speranță față de idealul său Această deziluzie a lui Don Quijote a fost mărturia cavalerismului noii Europe Este încă activ în noi Idealizarea dragostei, care a încetat să fie o sursă de fapte nebunești, nu inspiră pe nimeni Se dovedește a fi doar o momeală care ne face să dorim posesiunea fizică și lumească și dispare de îndată ce acest obiectiv departe de ideal este atins Lumina iubirii nu servește nimănui ca lumină călăuzitoare către un paradis pierdut; este privită ca o iluminare fantastică a unui scurt "prolog în rai" a iubirii, pe care natura apoi o scoate în mod foarte oportun ca fiind complet inutilă pentru reprezentarea pământească ulterioară De fapt, această lumină stinge slăbiciunea și inconștiența iubirii noastre, care perversează adevărata ordine a lucrurilor IV Conjuncția externă, lumească și mai ales fiziologică, nu are o relație certă cu iubirea Se întâmplă fără iubire, iar dragostea se întâmplă fără ea Este necesar pentru iubire, nu ca

condiție indispensabilă și scop independent, ci doar ca realizare finală Dacă această realizare este stabilită ca scop în sine înaintea lucrării ideale a iubirii, ea distruge iubirea Fiecare act sau fapt exterior în sine nu este nimic; iubirea este ceva numai în virtutea semnificației sau ideii sale, ca restabilire a unității sau integralității personalității umane, ca creare a individualității absolute Semnificația actelor exterioare și a Faptelor legate de iubire, care în sine nu sunt nimic, este determinată de relația lor cu ceea ce constituie iubirea însăși și opera ei Când se pune zero după un număr întreg, îl mărește de zece ori, iar când este pus înaintea lui, îl micșorează sau desparte cu aceeași sumă, îi ia caracterul unui întreg, transformându-l într-o fracție zecimală; și cu cât aceste zerouri presupuse întregului, cu atât fracția este mai mică, cu atât ea însăși devine mai aproape de zero Sentimentul iubirii în sine este doar un impuls care ne inspiră că putem și trebuie să restabilim întregitatea ființei umane Dar fără acțiunea spiritului uman conștient al lui Dumnezeu, scânteia se stinge, iar natura înșelată creează noi generații de fii ai oamenilor pentru noi speranțe Aceste speranțe nu se vor împlini până când nu vom fi dispuși să recunoaștem pe deplin și să realizăm până la urmă tot ceea ce cere iubirea adevărată, adică în ideea ei Cu o atitudine conștientă față de iubire și o decizie reală de a-și îndeplini sarcina, două Fapte ne opresc în primul rând, condamnându-ne aparent la neputință și justificându-i pe cei care consideră iubire Biblioteca "Runivers" VLADIMIR SOLOVIEV iluzie În sentimentul iubirii, conform sensului său de bază, afirmăm semnificația necondiționată a unei alte individualități și prin aceasta semnificația necondiționată a propriei noastre Dar individualitatea absolută nu poate fi tranzitorie și nici nu poate fi goală Inevitabilitatea morții și golul vieții noastre sunt complet incompatibile cu acea afirmare accentuată a individualității proprii și a celorlalți, care constă în sentimentul de iubire Acest sentiment, dacă este puternic și destul de conștient, nu poate fi împăcat cu certitudinea decrepitudinei și morții iminente a unei persoane dragi și a propriei persoane Între timp, Faptul incontestabil că toți oamenii au murit și mor întotdeauna este acceptat de toată lumea sau aproape de toată lumea ca o lege necondiționată imuabilă (astfel încât chiar și în Logica formală se obișnuiește să se folosească această certitudine pentru a compune un silogism exemplar: V y* Biblioteca "Runivers" N, LANGE măsura: litera C cu de lumini este complet invizibilă, chiar și ceva negru nu este încă vizibil; la - observ ceva negru, la de ani, de asemenea, la - încep să ghicesc vag că acesta este C și la de ani, văd clar că S Deoarece aceasta este recunoscută, recunosc litera C deja la de lumini, și la , chiar și la , și nu o pot recunoaște doar la de lumini pe minut Ce indică aceste observații? Cum diferă aceste două percepții înainte și după recunoaștere? -Pentru că în al doilea caz există o imagine puternică a memoriei, care nu este încă prezentă în primul Datorită acesteia, acea senzație slabă, pe care în sine nu am putut-o recunoaște clar, devine, asimilându-se cu această imagine a reamintirii, clară Acestea avem aici în forma sa cea mai pură cazul percepției imediate pe care ne-am propus să-l investigăm: un A* puternic și un A slab, semiconștient Recunoașterea duce, așadar, în acest caz la o intensificare a lui A: vedem și ceea ce ne nu am vedea dacă nu am ști dinainte ce vom vedea De aici descoperim semnificația biologică a acestei forme de recunoaștere: organismul, datorită unei astfel de adaptări, poate observa și folosi chiar și astfel de stimuli slabi care ar fi dispărut pentru el fără acest act Așteptând o întâlnire

periculoasă, animalul aude și acele foșnet pe care altfel nu le-ar fi auzit; în urmărirea vânatului, vede și miroase acele urme pe care altfel nu le-ar fi observat Educația unui om în mare măsură nu este altceva decât capacitatea de a observa ceea ce nu ar observa dacă nu ar poseda amintirile corespunzătoare În ceea ce privește al doilea tip posibil de percepție directă, i e pana in cazul in care imaginea memoriei este slaba sau exista doar sub forma unei urme fiziologice, iar perceptia reala este puternica, atunci acest tip a fost recent invocat in special de catre psihologul danez Geerdinyum, sub denumirea de perceptie directa fără pregătire prealabilă, adică fără o imagine preliminară clară a reamintirii În acest sens, "recunoașterea, sau mai bine zis, caracterul faimei (Bekanntheitsquali- Biblioteca Runiverse LEGEA PERCEPȚIILOR tat) este corelatul psihologic al ușurinței mai mari cu care (pentru a doua și următoarea oară) se produce o schimbare a poziției moleculelor creierului corespunzătoare Nicio altă circumstanță nu poate fi imaginată care să explice diferența dintre senzație și percepție Charles Bonnet a subliniat aceeași explicație cu o sută de ani în urmă în "Experiența analitică": subtilitatea și mobilitatea căilor nervoase, a spus el, "crește odată cu repetarea acelorași vibrații Sentimentul corespunzător acestei mobilitati sporite este amintirea**) Oricât de simplă și convenabilă pare această ipoteză, ea ridică multe îndoieli În primul rând, nu este deloc sigur că fiecare stimul face substanța nervoasă mai impresionabilă; În general, putem afirma și altfel și anume că, după fiecare iritare, refacerea primei substanțe merge până la sfârșit, adică orice urmă a iritației anterioare dispare În orice caz, ceea ce știm în mod pozitiv despre efectul exercițiului asupra sistemului motor nu este deloc o anumită creștere a mobilității moleculare a nervilor și a ganglionilor nervoși, ci creșterea mușchilor și a centrilor nervoși, din cauza unui flux de sânge crescut în mod reflex la organul de lucru În al doilea rând, această teorie ar putea, dacă ar fi să-și admită corectitudinea fiziologică, să explice doar rapiditatea sau ușurința de apariție a stimulilor repeți Dar, recunoscând ceva ca fiind cunoscut, experimentăm o diferență calitativă deosebită, și nu o diferență de grad: o nouă senzație nu ni se pare deloc mai ușoară, ci mai cunoscută Mai mult, ușurința de a experimenta o senzație este chiar și în general ceva de neînțeles, căci în senzații, de exemplu vedere, auz, gust, nu întâmpinăm nicio dificultate, rezistență sau ceva de genul În al treilea rând, această teorie, care recunoaște "familiaritatea" ca calitate a senzației în sine, nu se potrivește bine cu acele cazuri patologice care arată că lipsa vizuală *) Hőffding: Ueber Wiederkennen, Association und psyh Activitât, Erster Artikel, p (Vierteljahrsschrift f Wiss Philos ,) De asemenea y (Der philosophische Kriticisnius, I, , p) **Cap Bonnet, Essai analytique, p (ed troisieme) Eseurile sale de psihologie, pp - (Londres,) Biblioteca "Runivers" treizeci N LANGE reprezentările unui sentiment de familiaritate sunt asociate cu schimbări nu în senzațiile vizuale, ci în memoria vizuală Un asemenea caz patologic a fost descris de Charcot*) Pacientul lui Charcot, un negustor vienez bogat, care primise studii superioare și poseda o memorie vizuală excelentă, cu un an înainte de studiu, pierdut din cauza grijilor de afaceri, somnului, apetitului etc , a observat brusc o schimbare ciudată în el însuși: tot ce se vede pentru el a devenit pentru ca el nou, străin; și în același timp memoria vizuală a dispărut; întorcându-se în orașul său A , de unde pleca cu afaceri, a observat că orașul i se părea cu totul străin; privea monumentele, casele, străzile, cu același sentiment de surprindere, de parcă le-ar

fi văzut pentru prima dată; nu-și putea aminti chipurile soției și copiilor; folosindu-se până acum în principal amintirile vizuale, acum trebuia să recurgă constant la ajutorul auditive; senzațiile vizuale nu au fost deloc slăbite **) Având în vedere aceste împrejurări, trebuie să recunoaștem ipoteza lui Höfding și, în același timp, a doua dintre tipurile posibile indicate de percepție directă, ca îndoielnică și, în orice caz, nedovedită ***) *) Le progrès médical, Juillet ; James: Principii, II, p **) În confirmarea faptului că percepția presupune întotdeauna imagini corespunzătoare ale rememorarii, s-ar putea referi la un grup de fenomene cunoscute sub denumirea de orbire spirituală (Seelenblindheit), adică în starea animalelor la care a fost îndepărtat lobul occipital al cortexului cerebral, în urma căruia toată percepția cade, deși senzațiile rămân (Mipk: Ueber die Functionen der Grosshirnrinde, Áuíl , pp - , ,) Dar un asemenea argument ne-ar duce prea departe, căci, ca să nu mai vorbim de dezacordul dintre Munch și Goltz (care susține că îndepărtarea substanței corticale atrage după sine o schimbare, o slăbire a senzațiilor vizuale în sine, în special a senzațiilor de culoare: GoU ^ Ueber die Verrichtungen des Grosshirns , p), fenomenele observate la animalele operate pot fi interpretate nu în sensul pierderii percepției, ci în sensul distrugerii căilor asociative ***) A Leman a încercat să dea o infirmare experimentală a ipotezei lui Gefding, arătând că corectitudinea percepției nu crește întotdeauna proporțional cu repetarea percepțiilor; a făcut experimente de percepție cu două nuanțe de gri ușor diferite: mai închis, pe care îl numește normal (I), și mai deschis ( ); experimentele au constat în faptul că la început am fost prezentat observatorului, apoi, prin Biblioteca "Runivers" LEGEA PERCEPȚIEI Al treilea tip de percepție directă este cazul când atât percepția, cât și amintirea sunt recunoscute și asimilate în mod clar Recunoașterea este condiționată aici de sentimentul asemănării, despre care, însă, am vorbit deja în capitolul precedent Aici ar trebui investigată o întrebare foarte importantă pentru teoria percepției, și anume cum evocă percepția o memorie corespunzătoare; dar întrucât această întrebare aparține teoriei generale a asocierii ideilor, preferăm să amânăm elucidarea ei până la altă dată, când vom prezenta o relatare a numeroaselor experimente pe care le-am întreprins pentru a studia asociația în general Recunoașterea este mediocră Deși percepția mediocră nu este direct legată de legea percepției, dar întrucât aceasta este cea mai comună, o formă comună, vom face câteva observații despre ea În recunoașterea mediocră, recunoaștem A prin B, C, D Aceasta este, ca să spunem așa, o concluzie prin analogie: A era legat de D Ç, D; întâlnirea , C , D \ care sunt aceleași cu D C, D> le percepem prin ele și A însoțitor pentru A (Legea Redintegrării) *) Totuși, chiar și aici, ca, aparent, un interval de timp cunoscut, sau n sau , observatorul a trebuit să decidă dacă este n sau Deoarece în aceste experimente n a fost prezentat mult mai des de ori, I-total-), apoi, conform teoriei lui Gefding ar trebui să ne așteptăm ca n să fie perceput mult mai bine decât ; rezultatele experimentelor au relevat însă cu totul altceva: unul dintre observatori a recunoscut și n la fel de bine, în timp ce celălalt a recunoscut I de două ori mai bun decât n (Lchmaim * Ueber Wiedererkennen, Phil Stud V) Cu toate acestea, în ceea ce privește aceste experimente, trebuie remarcat că (după cum este de acord însuși L) a fost în general recunoscut aici nu direct prin percepție, ci prin diferență de "(acesta nu este n, așa cum și-ar spune observatorul, în continuare, este) mier H'òffdingz Ueber Wiederkennen, Association und psych Thãtigkeit, Zwelter Art , p Explicația lui Lehmann a rezultatelor

experimentale nu este satisfăcătoare *) W Hamilton metafizică II, rr - Vezi, de asemenea, Lucrările lui Reid, nota D***, p urm Un exemplu foarte poetic al unei astfel de percepții îl găsim în "Fumul" lui Turgheniev Litvinov, întorcându-se acasă, găsește pe masă un buchet de heliotropi adus de o doamnă necunoscută; a atins florile, le-a adulmecat, iar acestea păreau să-i amintească de ceva îndepărtat, uitat, dar ce anume nu-și putea aminti "Între Biblioteca "Runivers" N LANG E în asocieri în general, cea mai simplă formă nu este asocierea între elementele senzoriale, ci între senzoriale și motorii; cu alte cuvinte, inițial D C, D sunt, probabil, mișcări care sunt cauzate reflexiv de iritația A \\ când A se întâlnește din nou (A), apoi mișcările B, C, D apar din nou de-a lungul aceluiași arc al reflexului (B → C) , D) Dacă y/ -B , (A, D nu sunt recunoscute de organism ca fiind identice cu A-B, C, D, atunci evident că nu există percepție conștientă, dar cea fiziologică există deja *) Foarte ciudată este acea stranie distorsiune a procesului de percepție, care este frecvent întâlnită în special la epileptici și se numește Erinnerungstäuschungen (Phantasmen des Gedächnisses y Feuchterleben, Doppelwahrnehmung de către Secretarul General) "Constă în faptul că o anumită stare de viață, în mijlocul fluxului obișnuit de idei, trezește impresia că a fost deja experimentată o dată, că părțile ei sunt deja cunoscute, cunoscute chiar în așa măsură încât este posibil să prezicem cum se va schimba această situație și ce se va întâmpla din ea Aceasta din urmă rămâne, însă, o așteptare întunecată, pe parcursul scurtei conservări a primei idei, care dispare atât de repede încât subiectul însuși este surprins de schimbarea pe care o aștepta Dar această schimbare, la rândul ei, pare familiară și trezește o nouă idee întunecată a ceea ce va urma, miezul nopții a lovit de mult; Litvinov s-a dus în pat și a stins lumânarea Dar nu putea dormi: fețele pe care le vedea, discursurile pe care le auzea se tot învârteau și se învârteau, în mod ciudat împletindu-se și încurcându-se în capul lui fierbinte și dureros de fumul de tutun Și, cel mai important, acest miros de flori, persistent, persistent, dulce , mirosul greu nu-i dădea odihnă, și se răspândea din ce în ce mai puternic în întuneric și îi amintea din ce în ce mai insistent de ceva ce nu putea să prindă în niciun fel Lui Litvinov îi trecu prin minte că mirosul florilor era dăunător sănătății noaptea în dormitor și s-a ridicat, a bâjbâit drumul spre buchet și l-a dus în camera alăturată; dar chiar și de acolo i-a pătruns în pernă, a ridicat pătura un miros languid și se întoarse cu tristețe dintr-o parte în alta Febra începea deja să se strecoare asupra lui, deja preotul, "stăpânul împotriva stricăciunii", de două ori sub forma unui iepure foarte agil, cu barbă și coadă, i-a trecut în cale și, așezat în sultanul unui uriaș general, ca într-un tufiș, Voroșilov s-a repezit peste el ca o privighetoare cât de brusc s-a ridicat din pat și, împreunându-și mâinile, a exclamat: "Este chiar ea! nu poate fi!" ("Fum", cap VI) *) Mier Horwit^ Psychologische Analysen, II, p ιΐ́ - Biblioteca "Runivers" LEGEA PERCEPȚIEI Și așa se schimbă o serie de imagini, până când tot acest proces paradoxal din conștiință se prăbușește deodată "Deja într-o stare sănătoasă, și mai ales în tinerețe și după o anumită oboseală, nu este neobișnuit să observăm că, în anumite condiții, ne vine brusc ideea că am trăit deja același lucru În același timp, avem o vagă premoniție a ceea ce va urma, deși nu suntem în stare să ne dăm seama complet clar despre acest lucru **) În epilectică, însă, acest fenomen atinge o forță izbitoare Sander citează următorul discurs al unui epilectic slab la minte: "Când vorbesc cu cineva, sau văd ceva, mi se pare că asta s-a mai întâmplat; la urma

urmei, ai văzut-o deja (își spune el) sau ai auzit, în general ai experimentat-o deja; de exemplu, când vorbesc cu cineva despre ceva din ziare, despre război, despre campanie, parcă aș fi citit deja despre asta în ziar înainte, Apoi deodată mă atacă frica, de parcă aș fi citit deja că e in ziar; Am trăit prin același ziar și prin toate celelalte, de parcă l-aș fi recitit în aceeași cameră (cu câțiva ani în urmă) Stăteam și eu în pat și K a venit și mi-a spus: "Karl, Müller a murit" Atunci m-am speriat: la urma urmei, Müller murise deja o dată; Doamne, nu mai poate muri! De parcă aș fi trăit deja toate acestea odată, același K , și eram în pat, și același răspuns Cum să explic acest fenomen ciudat? Aparent, avem aici un caz de percepție mediocră, dar pe baza unei asemănări accidentale sau subiective Pentru epilepticul slab la minte, totul nou pare să fi fost deja trăit înainte, pentru că atât acest nou, cât și trecutul sunt colorate pentru el în același caracter emoțional El aude noul, dar acest nou pentru el este la fel cu cel vechi, pentru că nu trezește în el noi gânduri, dorințe, ci, dimpotrivă, se adaptează, se adaptează la starea mentală predominantă Vestea morții lui Muller i se pare deja trăită, căci această moarte trezește în el aceleași sentimente de care este plină viața de odinioară Cercul asociațiilor a devenit așa *) Emminghaus: Allgemeine Psychopathologie, p **) Kraepelin' Scurt ghid de psihiatrie, p i Întrebări de filozofie, KN ib Biblioteca "Runivers" N LAN G E este îngust că apare involuntar confuzia Să ne imaginăm că diferite obiecte A, B, D evocă în noi același sentiment sau emoție A și că doar această asociere ne interesează, toate celelalte cad; într-un asemenea caz, dacă ne-am întâlnit odată cu obiectul A, și apoi îl întâlnim pe , ni se va părea că acest B pe care l-am văzut deja, pentru că va trezi în noi sentimentul lui K și același K îl găsim și la noi memorie, toate celelalte amintiri sunt pierdute Acest exemplu pur schematic nu poate servi, desigur, decât la clarificarea celor spuse, și anume, că îngustarea legăturilor asociative și predominarea unui element subiectiv-emoțional în ele trebuie să conducă în mod necesar la erori de percepție VII Note despre teoria judecății Teoria psihologică a judecății aparține încă de domeniul dezideratelor Fără să intenționăm să oferim aici una, vom încerca doar, pe baza legii percepției de mai sus, să elucidam două întrebări din această teorie și anume: i) despre ordinea tipică a cuvintelor dintr-o propoziție și) despre cea psihologică natura subiectului în raport cu predicatul Cu câțiva ani în urmă, cunoscutul filolog Von der Habelentt a publicat un articol "Ideen zu einer vergleicheinden Syntax", în care, pe baza unui material filologic foarte amplu, realizează următorul gând Înțelegând prin subiectul psihologic al propoziției ceea ce dorește vorbitorul să-l facă pe ascultător să se gândească, iar prin predicatul psihologic ce ar trebui să gândească acesta din urmă despre subiect, arată Gabelents că fiecare parte anterioară dintr-o propoziție este întotdeauna subiectul întregului următor | ca predicat *) Să luăm de exemplu expresia: "o fabrică din America a făcut pălării din hârtie de câțiva ani", iar membrii acestei propoziții îi desemnăm după cum urmează: un fel de fabrică - P (subiect) în America - OM (circumstanța locului) de câțiva ani încoace - OV (circumstanța de timp) se pregătește - C (predicat) *) General der Hdbelenlț în Zeitschrift für Võlkerpsychologie, VIII, p Biblioteca "Runivers" LEGEA PERCEPȚIEI pălării - D (adăugare) din hârtie-Def (definiție) Toate aceste părți ale propoziției pot ocupa aproape orice loc, dar relația psihologică a termenilor se va schimba Deci în fraza L, OM, OV, C, D, Def vorbim de fabrică, că este în America; că această fabrică americană există de

câțiva ani; că această fabrică, care există de câțiva ani în America, pregătește ceva; că produsul acestei fabrici americane este o pălărie; și, în sfârșit, că aceste pălării sunt făcute din hârtie Adică, într-adevăr, fiecare dintre termenii anteriori este, cu o astfel de aranjare a cuvintelor, un subiect psihologic pentru fiecare ulterior, ca predicat Dacă luăm ordinea inversă, adică Def , D, S, O V, OM, P, apoi vom vorbi despre hârtie, pălării din care sunt pregătite de câțiva ani în America de către vreo fabrică: "un fel de fabrică pregătește pălării din hârtie de câțiva ani în America " Cu orarul S, OM, O V, P, D, Def , vorbim despre produsul unei fabrici care există de câțiva ani în America, că acestea sunt pălării de hârtie: "se pregătește un fel de fabrică de pălării de hârtie în America de câțiva ani" Același lucru se poate spune despre toate celelalte permutări ale membrilor acestei propoziții *) Deci, pe baza datelor lui Gabelenz, trebuie să admitem că într-o propoziție subiectul psihologic precede întotdeauna predicatul psihologic și că sensul psihologic al fiecărei propoziții, oricât de complex este, este că orice parte anterioară a acesteia este subiectul Următorul Desigur, nu orice limbă se caracterizează în aceeași măsură prin această libertate în rearanjarea membrilor unei propoziții și, dimpotrivă, fiecare limbă are propriul mod tradițional de ordonare a cuvintelor definitorii și suplimentare **); *) V d Habeknt^ cit , p De asemenea Paul·, Principien der Sprachgeschichte, Aufl , p şi urm **) În alte limbi, ca de exemplu în sanscrită, latină, greacă și, în general, indo-europeană, ordinea tradițională este aceea că cuvintele definitive sunt înaintea substantivului, iar cuvintele complementare sunt înaintea verbului (Delbrück, Die Altindische Wortfolge, p ; propriile sale : ¡Die Grundlagen der Griechischen Syntax , p sqq); în altele - pe de altă parte, * Biblioteca "Runivers" : H L A H G E în orice caz, în toate limbile subiectul psihologic precede predicatul psihologic*), iar același lucru îl găsim în limbajul copiilor care încep să vorbească și în limbajul mimic al surdo-muților Cum, atunci, se poate întreba, această generalitate a regulii despre precedența subiectului psihologic față de predicatul psihologic trebuie explicată? Nu pare să existe o bază logică pentru aceasta, pentru că este foarte posibil să ne imaginăm ordinea inversă Vom obține un răspuns la această întrebare dacă luăm în considerare a doua dintre întrebările puse, și anume despre natura psihologică a subiectului și predicatul judecății "Nu pot decât să admit că relația subiectului cu predicatul reprezintă o ghicitoare foarte dificilă pentru psiholog Ambele sunt esența reprezentării și au totuși înțelesuri destul de diferite magnitudine de o ordine diferită în comparație cu predicatele sale: nu indiferent câte predicate luăm, suma lor încă nu constituie întregul subiect și conține posibilitatea unui număr nenumărat de alte predicate Când, de exemplu, vorbesc de fier, că greutatea sa specifică , , că are o culoare alb-argintie și are o vâscozitate considerabilă - este evident că nu numai că aceste predicate nu își epuizează proprietățile, dar nicio sumă de astfel de predicate nu le poate epuiza: este suficient să ne imaginăm un nou reactiv, astfel încât același fier să dea un nou reacție Această împrejurare a fost motivul pentru care un număr de logicieni văd în subiectul și predicatul judecății substanța și atributele acesteia (Schleiermacher, Ritter, Trendelenburg, Lotze) În al doilea rând, subiectul judecății este o ființă încă nediferențiată, nedeterminată, care primește certitudine prin predicatul său Prin urmare, mulți logicieni consideră judecata ca o gură Se poate crede că această a doua formă este mai originală decât prima, deoarece prima este posibilă numai cu un sistem dezvoltat de flexiuni, datorită căruia cuvintele

definitive formează o reprezentare întreagă cu un substantiv, iar altele suplimentare cu un verb; a doua este caracteristică atât limbajelor mimice, cât și aglutinative Dacă acest lucru este acceptat, atunci obținem o nouă confirmare că subiectul precede în mod natural și inițial predicatul, pentru că se poate considera definiția ca predicat original (Paul, loc cit , p T) *) V d Habelentì, J cit , VI, p Biblioteca "Runivers" LEGEA PERCEPȚIEI aducerea subiectului sub predicat (Fries, Twesten, parțial Hegel, Fr Fischer) În cele din urmă, în al treilea rând, subiectul și predicatul sunt unite în judecată, sintetizate într-un singur act, motiv pentru care unii logicieni iau judecata pentru sinteza aperceptivă (ex Kant); Toate aceste caracteristici evidențiate sunt, fără îndoială, adevărate; explicația lor psihologică este totuși foarte dificilă, deoarece senzațiile, ideile și asocierile lor nu reprezintă nimic ca o substanță și o ființă nedeterminată; de aici efortul de a nega posibilitatea unei explicații empirice a naturii; judecăți și încercări de a arăta că avem de-a face aici cu un moment supraexperimentat*) Derivând, totuși, din legea mai sus menționată a perpensiei, putem părea că înlăturăm aceste dificultăți și oferim o bază experimentală pentru distincția dintre subiect și predicatul unei judecăți Noi; au văzut tocmai că fiecare percepție trece prin mai multe stadii ale conștiinței, dintre care fiecare anterioară reprezintă o stare mentală mai nedefinită, iar fiecare ulterioară mai diferențiată și, mai mult, ambele stări aparțin aceluiași act de percepție Cu alte cuvinte, fiecare etapă anterioară a percepțiilor este, în sensul cel mai deplin, subiect pentru fiecare ulterioară, ca predicat Percepția, așa cum am arătat, este în primul moment un simplu șoc în conștiință, "ceva", care se dezvăluie apoi ca "cutare și cutare"; este, așadar, un fel de posibilitate, o substanță, o ființă nedeterminată, care își primește definiția, un atribut, în momentul următor al percepției Când spun "aceasta este o pată roșie", atunci acesta (luând-o în plus față de gestul de arătare etc) este tocmai primul "șoc în conștiință", nediferențiat încă Aici găsim, în consecință, o explicație a tuturor celor trei trăsături indicate ale subiectului: el este o substanță, o ființă nedefinită și este legat sintetic într-un singur act mental cu un predicat **) Una dintre ultimele astfel de explicații este dată de Lopatin în "Probleme pozitive ale filosofiei", Partea a II-a (Legea cauzalității), pp și urm **) Bineînțeles, dând o astfel de explicație a relației subiectului cu predicatul, indicăm doar baza de la care s-au dezvoltat judecățile: trecerea de la subiect la predicat este dată într-o succesiune firească de pași Biblioteca "Runivers" N" LANGE Acum ne este ușor să explicăm de ce subiectul psihologic precede întotdeauna predicatul: el precede așa cum pasul anterior al procesului de percepție îl precede pe următorul Această succesiune, dată inițial în percepția reală, devine obișnuită, firească oricărei judecăți, chiar dacă membrii ei nu constituie etapele reale ale percepției Întrucât acesta din urmă este unul dintre cele mai simple, procese mentale de bază și servește drept bază pentru o serie întreagă de altele mai complexe, este firesc ca și pe acestea din urmă să-și impună forma, introducând în ele aceeași succesiune care a avut deja devenit obișnuit pentru organism N Lange percepțiile, dar pe baza acestui act de judecată, se dezvoltă într-un sistem complex în care, deși se păstrează acest tip obișnuit de tranziție între termeni, termenii înșiși sunt diferiți Biblioteca "Runivers" La problema sarcinilor și metodelor psihologiei Hugo Münsterberg: Ueber Aufgaben uiid Methoden der Psychologie 'Schriften der G-esellschaft fur psychologische Forschung Heft Leipzig (p) • Înțelegerea problemei

complexe și controversate a sarcinilor și metodelor psihologiei este acum atât de necesară încât orice încercare în acest sens trezește interes Marea atenție merită această lucrare a unui talentat psiholog german, care și-a creat un nume atât de mare prin cercetările sale experimentale Cine este familiarizat cu lucrările lui Münsterberg știe cât de independente și originale sunt părerile sale Devotat în întregime acelor idei călăuzitoare care domină psihologia modernă, Münsterberg în același timp nu-i place să urmeze calea stereotipată și pretutindeni se străduiește să-și creeze propriile căi; unul dintre reprezentanții de seamă ai psihologiei fiziologice a lui Wundt, el nu este de acord cu școala de la Leipzig nu numai în concluziile și teoriile sale, ci și parțial în principiile sale metodologice Această carte este o dezvoltare teoretică și o fundamentare a opiniilor sale metodologice Este la fel de caracteristică direcției căreia îi aparține autorul său, pe atât de originală și plină de gânduri noi Nu credem că s-ar putea fi de acord cu opiniile lui Münsterberg asupra tuturor: criticul cel mai obiectiv va găsi în ele erori, neînțelegeri și uneori extreme excentrice; dar, în spatele tuturor acestor lucruri, cartea merită cunoștința fiecărui psiholog Münsterberg își împarte expunerea în opt capitole Primele două capitole vorbesc despre sarcinile psihologiei în detaliu Biblioteca "Runivers" p sokolov și în sens larg; al treilea capitol conține o clasificare a metodelor psihologice; al patrulea și al cincilea sunt dedicate metodelor de cercetare psihologică directă și mediocre în condiții naturale; în a șasea și a șaptea sunt luate în considerare metodele de cercetare psihologică directă și mediocră în condiții artificiale; al optulea capitol descrie metodele de cercetare psihofiziologică Vorbind despre sarcinile psihologiei, autorul exclude în primul rând toate problemele metafizice și epistemologice din domeniul acestei științe Ce este sufletul, personalitatea, conștiința, care este baza încrederii noastre în existența lumii exterioare și a altor oameni, este cunoașterea obiectivă posibilă pentru noi și unde sunt limitele acesteia - toate aceste întrebări psihologia nu poate și nu ar trebui să le investigheze Dar, în același timp, o soluție pozitivă la aceste întrebări, potrivit lui Münsterberg, este o condiție inevitabilă pentru orice cercetare psihologică, precum și pentru orice cercetare științifică în general, o bază necesară pentru posibilitatea acesteia și o garanție a legitimității sale Prin urmare, ar trebui asumat de la sine ca un postulat științific necesar și incontestabil sensul judecăților general acceptate despre el este esența celor cinci ipoteze sau postulate de bază ale psihologiei Obiectul imediat al psihologiei este conținutul conștiinței, apariția și schimbarea elementelor sale, legătura și conexiunea lor Prin urmare, sarcina imediată a psihologiei este de a analiza conținutul conștiinței și de a studia relațiile și legile acesteia Următoarea și cea mai importantă sarcină a acestei științe este de a explica aceste relații și legi Deoarece fenomenele mentale, spre deosebire de cele fizice, nu se supun legii cauzalității și nu sunt interconectate printr-o legătură necesară, atunci ele relațiile nu pot fi întotdeauna explicate într-un mod pur psihologic Prin urmare, pentru a le înțelege, un psiholog trebuie să se orienteze către studiul proceselor fiziologice care le însoțesc Aici nu vorbim despre un obiect materialist Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA SARCINILOR SI METODELOR DE PSIHOLOGIE clarificarea vieţii spirituale Diferența profundă dintre fenomenele mentale și procesele fizice este prea evidentă și este deja dificil de înțeles în prezent cum percepțiile și reprezentările noastre pot fi considerate produse sau funcții ale creierului Din punct de

vedere empiric, este necesar să se admită nu dependența cauzală a fenomenelor mentale de procesele cerebrale, ci doar paralelismul lor continuu și legătura lor constantă *) Prin ea însăși, această legătură nu i-ar explica nimic nici psihologului; dar odată enunţată, coexistenţa şi succesiunea actelor mentale devin inteligibile din coexistenţa şi succesiunea stărilor fiziologice Odată ce s-a stabilit că un anumit proces mental servește întotdeauna ca fenomen însoțitor al unui anumit proces fizic, iar acest proces fizic provoacă, la rândul său, un alt proces fizic, care este, de asemenea, conectat empiric cu un proces mental cunoscut, apoi al doilea proces mental ar trebui să-l urmeze pe primul cu aceeași necesitate, cu ce al doilea proces fizic îl urmează pe primul Procesele fizice, reductibile la axiome mecanice, sunt explicate din punctul de vedere al legii cauzalităţii, cele mentale se succed fără necesitate internă; dacă le combinăm pe cele două, atunci vom transfera legătura necesară, a fenomenelor fizice, în tărâmul celor mentale, și astfel vom da o explicație unde, în alte condiții, era posibilă doar descrierea Deci, psihologia are ca sarcină să descompună conținutul conștiinței în elementele sale constitutive, să stabilească legile empirice ale coexistenței, conexiunii și succesiunii acestora și să indice pentru fiecare dintre aceste elemente procesul fiziologic însoțitor, cu scopul de a explica din aici acele legi psihologice care sunt inexplicabile prin mijloace pur psihologice Întrebarea relației dintre cercetarea psihologică și problemele metafizice este un punct dureros în psihologia modernă și poate că acei psihologi care preferă să nu o provoace deloc au dreptate Dar din moment ce această întrebare este *) Așa-numitul "materialism psihofizic" al autorului - Beitràge· zur experinientellen Psychologie, tet ï, pp - Münsterberg, însă, nu folosește acest termen ambiguu și imprecis în lucrarea de față Biblioteca "Runivers" p sokolov spus, cu greu este posibil să o rezolvi la fel de simplu cum crede Münsterberg Să ne oprim în primul rând asupra gândului că, deși psihologia nu are dreptul de a investiga problemele metafizice și epistemologice, o rezolvare pozitivă a întrebărilor de bază despre spirit și lumea exterioară este o condiție inevitabilă pentru orice cercetare psihologică Este absolut necesar să fim de acord cu acest punct de vedere? Credem că nu Dacă problema sufletului este rezolvată în sens spiritualist sau materialist, sau dacă nu este deloc rezolvată, dacă conștiința este înțeleasă ca o substanță, sau ca un accident, sau ca un fel de corelare a proceselor fizice, sau pur și simplu ca un set de fenomene revelate în experiența interioară - aceasta este pentru studiile empirice ale psihologului sunt complet indiferente Psihologul se ocupă în primul rând de fenomene; el poate lăsa deoparte toate ipotezele metafizice despre obiectul științei sale, iar acest lucru nu interferează cu nimic în observațiile, nici analizele, nici experimentele sale Cu atât mai puțin are nevoie de vreo soluție certă la problema realității lumii exterioare și a cunoașterii acesteia Să se demonstreze că nu știm nimic despre lumea în sine, că această lume cunoscută nouă este doar o manifestare a spiritului nostru, că ea, în cuvintele lui Mill, este doar totalitatea senzațiilor noastre actuale și posibile Atitudinea psihologului față de el nu se va schimba din această cauză: va rămâne aceeași ca și în cazul în care psihologul s-ar afla din punctul de vedere al realismului naiv și a recunoscut ca obiective toate formele aparente de ființă exterioară Într-adevăr, chiar și aici psihologul se ocupă în primul rând doar de fenomene, iar pentru problemele sale imediate, empirice, nu are nevoie să depășească limitele acestor fenomene Între timp, o soluție definitivă a

problemelor metafizice este într-adevăr necesară pentru psihologie Numai că este necesar nu pentru cercetarea psihologică în general, nu pentru posibilitatea și legitimitatea ei, ci în scopuri de explicație psihologică, pentru teoria metafizico-psihologică, care ar trebui să unească și să aducă în sistem datele analizei empirice, să le lumineze din un punct de vedere general și completați-le golurile Dar atunci poate psihologia să refuze să studieze aceste probleme și să se mulțumească cu anumite propoziții dogmatice luate
 arbitrar și fără un control critic? Cu cât mai mult poate ea să accepte dogmatic acele propoziții metafizice pe care Münsterberg le face postulate necesare? Credem că nici psihologia, nici "nu are dreptul să facă asta o altă știință, pentru că tocmai în întrebările metafizice dogmatismul nu poate avea loc Toate soluțiile la problemele metafizice sunt discutabile, iar propozițiile lui Münsterberg, în cea mai mare parte, au mai puține șanse de a fi adevărate decât oricare altele Dacă din punct de vedere filozofic nu există temeiuri suficiente pentru a contesta existența generală a lumii exterioare, atunci spațialitatea și materialitatea ei nu aparțin deloc numărului de adevăruri de nerefuzat; În ceea ce privește ideea de cunoaștere completă a lumii și semnificația obiectivă a judecăților universal recunoscute despre ea, această idee cu greu poate fi apărată filozofic în prezent Ce semnificație pot avea aceste postulate problematice și chiar false și cum se poate afirma psihologia asupra lor? Ni se pare că în treburile științifice, ca și în oricare alta, trebuie să fii consecvent și sincer Odată ce se recunoaște că rezolvarea anumitor probleme metafizice este necesară pentru psihologie, trebuie convenit că psihologia ar trebui să investigheze aceste probleme atât cât trebuie Cu alte cuvinte, trebuie să fim de acord că studiul acestor probleme în scopul explicării psihologice este una dintre sarcinile psihologiei Munsterberg pune printre sarcinile psihologiei studiul paralelismului psihofiziologic În principiu, suntem absolut de acord cu acest lucru Descoperirea localizării corticale a ridicat deja o serie de astfel de probleme pe care psihologul nu le poate ignora și de soluția științifică a cărora este mai interesat decât pe oricine altcineva Dar ni se pare că semnificația acestui gen de cercetare nu trebuie exagerată Să lăsăm deoparte ideea de paralelism psihofiziologic continuu: acest paralelism continuu nu este un fapt constatat empiric, ci doar o ipoteză mai mult sau mai puțin probabilă, care are doar o semnificație generală teoretică și metodologică pentru psiholog Să luăm acele fapte particulare ale acestui paralelism care pot fi constatate științific Pot aceste fapte să servească la explicarea proceselor mentale și a relațiilor lor? Doar în unele şoim în unele cazuri, în majoritatea celorlalte ei înșiși au nevoie de o explicație psihologică Semnificația acestor fapte nu va fi niciodată atât de clară, precisă și incontestabilă încât să ne putem baza pe ele fără greșeală peste tot și să le facă baza pentru anumite concluzii psihologice Mai degrabă, psihologul va întâlni peste tot cazuri în care este extrem de dificil să se decidă dacă corelarea "fenomenelor" mentale cunoscute depinde de corelarea proceselor cerebrale paralele cu acestea, sau chiar dimpotrivă Pe de altă parte, ideea că mentalul fenomenele nu se supun legii cauzalității și nu sunt legate între ele, există o astfel de dogma incontestabilă care trebuie acceptată în prealabil fără nicio obiecție? Credem că aceasta nu este o dogmă, ci o problemă pe care psihologul trebuie să o investigheze şi pe care are şansa să le rezolve satisfăcător Atunci se deschide posibilitatea unei

explicaţii pur psihologice a unor astfel de fenomene, pentru care Münsterberg caută cauze fiziologice Formularea problemelor psihologice dată de autor determină în mare măsură rezolvarea întrebării metodelor psihologiei Metode precum speculative și critice, din punctul de vedere al lui Münsterberg, sunt inutile pentru această știință și nu pot avea loc în ea La fel, metoda matematică este inutilă pentru psihologie, care doar formulează rezultate deja cunoscute, și nu le descoperă, și care nu poate avea aplicație științifică aici, pur și simplu pentru că fenomenele mentale nu sunt supuse legii necesității matematice Ca orice altă știință, psihologia poate recunoaște ca mijloc legitim doar acele metode care corespund sarcinilor sale, iar pentru a se orienta în aceste metode, autorul face câteva observații preliminare generale, foarte interesante și foarte corecte Potrivit acestuia, clasificările obișnuite ale metodelor psihologice suferă de o ambiguitate de principiu: ele amestecă două tipuri complet diferite de împărțire metodologică, împărțirea după asemănarea externă sau asemănarea internă a metodelor în sine și împărțirea în funcție de omogenitatea sarcinilor care metodele individuale servesc De aici vine ambiguitatea terminologiei cu care ne întâlnim Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA SARCINILOR SI METODELOR DE PSIHOLOGIE fiecare pas în scrierile psihologice Vorbim aici de psihologie filozofică, fiziologică, patologică, zoologică, statistică etc , dar din ce punct de vedere sunt folosiți acești termeni și ce se înțelege de fapt prin aceștia, este în multe cazuri greu de decis De exemplu, "psihologia patologică" din punctul de vedere al metodei este psihologia în general, în măsura în care se dezvoltă prin observarea cazurilor patologice, care, după cum se știe, are o mare importanță nu numai pentru studiul anomaliilor psihologice, dar și pentru studiul stărilor sănătoase; dimpotrivă, din punctul de vedere al sarcinii, aceasta este doar acea parte a psihologiei care studiază stările psihice morbide, folosind în acest scop, desigur, nu numai metoda patologică, ci și alte mijloace În același mod, "psihologia fiziologică considerată din punct de vedere al metodei este o astfel de psihologie care se dezvoltă prin cercetări fiziologice, iar considerată din punct de vedere al sarcinilor este acea parte a psihologiei în care legătura dintre procesele mentale și fiziologice este studiată, adică doar un capitol despre iritațiile creierului care însoțesc fenomenele conștiinței etc Evident, când orice autor folosește acești termeni într-un sens sau altul, amestecă cu totul alte domenii de cercetare și cade involuntar în erori majore Astfel, atât diviziunea existentă a metodelor psihologice, cât și terminologia psihologică existentă au nevoie de reformă Pentru a stabili terminologia exacta in sensul indicat, autorul isi propune sa punem in fata termenul predicativ adaugat cuvantului psihologie, atunci cand desemneaza o metoda (pato-psihologie, fizio-psihologie), iar in spate, cand defineste sarcina de cercetare psihologică (psiho-patologie, psiho-fiziologie) Pentru a da o clasificare corectă a metodelor psihologice, este necesar să se facă distincția strictă între principiile diviziunii și să se bazeze pe cel care determină semnificația științifică a acestor metode Deoarece semnificația și semnificația metodelor psihologice sunt determinate de scopul lor științific, principiul principal al împărțirii lor ar trebui să fie proprietatea acelor sarcini pentru rezolvarea cărora le sunt atribuite Natura și relația reciprocă a celor mai multe metode pot servi drept bază Biblioteca Runiverse p şoim nimic altceva decât pentru împărțirea lor ulterioară Prin urmare, autorul împarte toate metodele psihologiei în două grupe inegale: metode pur psihologice și metode

psihofiziologice Prima grupă cuprinde toate acele metode prin care psihologul studiază procesele mentale și legile acestora, indiferent de relația lor cu procesele fiziologice însoțitoare, chiar dacă folosește aici în scopurile sale nu numai date pur psihologice, ci și fiziologice; a doua grupă include acele metode prin care se investighează legătura dintre fenomenele mentale și substratul lor fiziologic, adică cu procesele creierului Astfel, autorul face referire la categoria metodelor pur psihologice nu numai acele metode care de obicei sunt numite astfel, ci și cele care în psihologia modernă sunt de obicei numite psihofiziologice sau, în terminologia sa, fiziopsihologice Întrucât cercetările psihologice se pot desfășura în condiții naturale sau artificiale, și în ambele cazuri să fie directe sau mediocre, autorul împarte metodele primei grupe în două categorii, naturale și artificiale (experimentale)> și subîmparte fiecare categorie în metode de observare directă și metode de observație mediocră În această ordine le examinează în detaliu Observarea psihologică directă în condiții naturale este autoobservarea Există multe dezbateri cu privire la posibilitatea autoobservării, iar majoritatea psihologilor moderni sunt neîncrezători în această veche metodă Autorul nu împărtășește această neîncredere și ia autoobservarea sub protecția sa Oponenții autoobservării, spune el, își îndreaptă argumentele în mod esențial numai împotriva înțelegerii tradiționale a acestui act: ei prezintă autoobservarea ca o anumită relație a subiectului psihic cu conținutul psihic, în care subiectul își face obiectul propriu Între timp, această înțelegere este complet inexactă: schema tradițională a subiectului și obiectului este doar o expresie vizuală a relațiilor în însuși conținutul conștiinței , și anume expresia anumitor modificări mentale și sentimentul activității psihofizice legate de aceste modificări de peste tot Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA SARCINILOR II METODE DE PSIHOLOGIE auto-observarea este doar o relație particulară a elementelor conținutului mental, unde procesul mental dominant este complicat de diverse asociații care îl determină Constă în faptul că procesul mental "observat" devine mai definit și mai clar, în timp ce ideile care îi sunt defavorabile dispar, iar cele favorabile ies în prim-plan; apoi cu acest proces este asociată ideea condițiilor de apariție a acestuia și ideea că observarea sa este de importanță științifică; în cele din urmă, cu toate aceste fenomene, se îmbină senzația de inervație însoțitoare și sentimentul de activitate Evident, înțeleasă în acest sens, autoobservarea directă nu implică nicio imposibilitate fundamentală și este atât de firesc cât și inteligibil Ceea ce conferă autoobservării caracterul științific și o face o metodă psihologică este concepția legilor sale și condițiile apariției acesteia asociate procesului mental observat Prin urmare, ca metodă psihologică, ea este accesibilă numai celor care au o cantitate suficientă de astfel de asociații, i e are cunoștințe psihologice și fiziologice serioase "În special astfel de fenomene mentale, ale căror elemente își au starea fiziologică nu în iritația organelor de simț superioare, ci în iritația organelor interne ale corpului: mușchi, articulații, tendoane, vase de sânge, intestine etc , la care toate așa-numitele sentimente, îndemnuri, afecte, activități interne, acte de voință, pot fi observate intern doar de cei care au cunoștințe aprofundate anatomice și fiziologice)) Desigur, autoobservarea, ca orice metodă, are dificultățile sale tehnice și neajunsurile sale; dar dificultățile sale sunt în cea mai mare parte relative și pot fi înlăturate prin exercițiu, iar deficiențele sale arată doar că auto-observarea nu poate

fi singura metodă a psihologiei Cazurile în care autoobservarea este absolut imposibilă sunt excepționale și chiar și în aceste cazuri procesul mental poate fi observat în memorie, care în sine nu este altceva decât o slabă repetiție a acestui proces Erorile și deficiențele autoobservării individuale pot fi corectate și completate prin rezultatele autoobservării celorlalți Aici psihologul va fi de mare ajutor diverselor memorii și autobiografii veridice, în special studii psihologice și statistice, care au sarcina de a culege dovezi despre un fenomen mental cunoscut de la cel mai mare număr posibil de persoane de diferite vârste, clase, profesii și națiuni Pentru a uni aceste studii statistice, trebuie creat un centru internațional comun, iar autorul salută, ca primă experiență de acest fel, comisia internațională înființată la Congresul de psihologie de la Paris din pentru studiul statistic al halucinațiilor Viziunea lui Münsterberg despre auto-observare este, desigur, foarte ciudată, dar aproape deloc corectă Fără a admite conștiința impersonală, suntem de acord că schema tradițională a subiectului și obiectului, care are un sens mai degrabă logic decât psihologic, este într-adevăr depășită și că auto-observarea, ca orice act cognitiv, este un proces asociativ Dar este ușor de înțeles că problema posibilității autoobservării directe nu este deloc rezolvată prin aceasta Întrebarea este dacă asociațiile definitorii pot fi combinate cu fenomenul mental observat în așa fel încât să nu sufere modificări și să nu-și piardă caracterul imediat? Evident, acest lucru este posibil doar dacă aceste asociații sunt extrem de puține, foarte elementare și vagi Cu cât este mai complex și mai clar, cu atât mai mult îndepărtează procesul observat din sfera atenției și înlocuiesc starea de spirit experimentată direct cu o simplă idee sau amintire a acesteia, de exemplu transformă observarea directă de sine în mediocră Se poate stabili ca lege incontestabilă că poziția potrivit căreia posibilitatea autoobservării directe este invers proporțională cu complexitatea și claritatea asocierilor legate de fenomenul observat Cu alte cuvinte, autoobservarea directă este posibilă doar ca calificare cea mai elementară a unui fenomen psihic sau ca simplă percepție a acestuia Prin urmare, ni se pare că are perfectă dreptate Brentano, care distinge între percepția de sine, care are caracter de imediatitate, și observarea de sine, lipsită de această calitate *) De aici *) Psychologie vom empirischen Standpunkte I Bd (Leipzig), p $ şi urm   Este deja de la sine înțeles că nu se poate vorbi de autoobservare directă acolo unde reflecțiile complexe despre legile sale și condițiile psihologice sau fiziologice ale apariției sale sunt asociate cu fenomenul psihic studiat Ideea că autoobservarea directă este imposibilă în sensul metodei psihologice fără "o cunoaștere anatomo-fiziologică solidă" este un paradox care arată că Münsterberg amestecă autoobservarea cu explicația psihologică; dacă pentru cei din urmă această cunoaștere este cu adevărat necesară, atunci în primul nu poate găsi cea mai mică aplicație Observarea mediocră, psihologică, în condiții naturale, servește ca un supliment necesar autoobservării Include studiul manifestărilor vieții mentale normale la adulți, copii și sălbatici, studiul anomaliilor psihologice și diferitelor abateri patologice, observarea vieții mentale a animalelor, studiul anatomic și anatomic comparativ al organelor de percepție senzorială și mișcarea, studiul istoriei faptelor, psihologia criminalistică și statistica morală, studierea operelor artiștilor și poeților și observarea diferitelor fenomene ale vieții culturale și sociale Este puțin ciudat

să vedem că autorul enumeră printre formele de observație psihologică mediocră studiul anatomic și comparativ-anatomic al organelor de percepție și mișcare, de parcă acestea din urmă ar fi de fapt o specie, și nu un simplu mijloc secundar de această observație, adică punctele de vedere ale metodei și punctul de vedere al problemei, asupra cărora a insistat mai devreme Münsterberg se referă la domeniul cercetării experimentale directe "toate acele experimente psihologice care se efectuează pe o persoană adultă sănătoasă, aflată într-o stare normală de conștiință, cu cunoștințele și consimțământul persoanei experimentate", și care, în opinia sa, diferă de cele directe autoobservarea numai prin condiţiile lor artificiale iyami Aceste experimente formează acea disciplină psihologică care își datorează fundația lui Fehhaer și Helmholtz, iar dezvoltarea sa largă și liberă lui Wundt Dacă această disciplină ar trebui să aibă un nume special, atunci ea, spre deosebire de patopsihologic experimental Întrebări de filosofie, KN ĺ Biblioteca "Runivers" p sokolov și fiziopsihologie experimentală, cel mai bine este să numim psihologia experimentală a stărilor normale (experimentelle Normalpsychologie) Cercetarea experimentală directă nu se limitează la domeniul celor mai mici și mai simple fenomene mentale, așa cum cred unii oameni: ea îmbrățișează o gamă tot mai largă de probleme, iar timpul nu este departe când toate întrebările psihologice îi vor fi accesibile Chiar și acum se poate spune "că în principiu nu există o singură întrebare în psihologie pentru care metoda psihologiei experimentale a fenomenelor mentale normale să nu poată fi aplicată cu folos" Toate Autorul împarte procesele mentale disponibile acestei metode în trei grupe: centripete (psy chop étalé), centrifuge (psihofugale) și centrale (psihocentrale) Primului grup aparțin senzațiile și condițiile lor fizice și fiziologice Autorul reproșează psihologilor faptul că, studiind cu sârguință senzațiile trăirilor exterioare, ignoră senzațiile interne "mult mai importante", musculare și generale Aceste senzații "conțin cele mai importante elemente ale conținutului nostru spiritual", iar studiul lor experimental ar trebui să fie una dintre sarcinile principale ale psihologiei*) Aceeași grupă de procese centripete îi aparțin fenomenele de transmitere directă a gândirii care au fost studiate în ultima vreme Refuzând să înțeleagă aceste fenomene în sensul telepatiei efective, autorul admite totuși posibilitatea lor pe baza condițiilor naturale "Este esențial necesar aici să investigăm dacă senzațiile ne pot fi transmise cu adevărat în alte moduri decât cele care ne sunt familiare, dacă iritațiile nervoase pot fi cauzate de cauze fizice care în prezent elud vederea noastră - în mod similar, de exemplu, deoarece electricitatea a scăpat de viziunea strămoșilor noștri " Procesele centrifuge includ toate expresiile exterioare ale mișcărilor mentale, începând cu manifestările vizibile de voință și sentiment și terminând cu modificări fiziologice abia vizibile care însoțesc activitatea calmă a gândirii Aceste procese, al căror studiu abia a început, joacă un rol enorm în *) Vezi Beìtràge, Caietele - și Die Willenshandliing (Freiburg i B ι) Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA SARCINILOR SI METODELOR DE PSIHOLOGIE ÕL "viața noastră mentală: fiind o consecință a stărilor mentale, ele devin la rândul lor surse de impulsuri centripete și excită o serie de senzații noi; ele servesc, de asemenea, ca verigi ascunse ale asociațiilor indirecte și cauzele multor emoții și acte voliționale Procesele centrale sunt toate fenomene pur psihice, considerate în afara interacțiunii lor cu procesele centripete și centrifuge Unul dintre mijloacele principale pentru studiul lor este psihometria Autorul face câteva observații

valoroase cu privire la tehnica acestei metode și subliniază cu tărie că cercetarea psihometrice nu ar trebui să fie un scop în sine, ci doar material pentru inferențe psihologice ulterioare Pe lângă studiile psihometrice, acestea includ diverse experimente calitative aplicate studiului asociațiilor, memoriei, atenției, sentimentelor, voinței, judecăților etc Metodele și tehnicile exacte ale acestor experimente nu au fost încă dezvoltate, iar dezvoltarea lor aparține viitor Evaluând rezultatele acestui tip de cercetări experimentale, Münsterberg face câteva remarci critice, cu atât mai interesante cu cât aparțin unuia dintre reprezentanții eminenți ai psihologiei experimentale El le reproșează psihologilor moderni că au uitat întrebări fundamentale în munca lor, și-au concentrat atenția asupra obiectelor care nu au nicio semnificație științifică și că și-au exagerat predilecția pentru numere și calcule matematice "Psihologia", spune el, "uită prea ușor că toate aceste calcule obținute ca rezultat al experimentului sunt întotdeauna doar un mijloc de analiză și explicație psihologică, și nu scopul final Ea adună numere peste numere și nu se întreabă dacă rezultatele obținute în acest fel au vreo valoare teoretică; ea caută un răspuns înainte ca întrebarea să fi fost dezvoltată clar și definitiv, în timp ce valoarea răspunsurilor experimentale depinde întotdeauna tocmai de exactitatea formulării întrebării Îmi voi aminti cum un cercetător după altul a făcut mii de experimente privind evaluarea subiectivă a intervalelor de timp mici și nici unul dintre ei nu a pus întrebarea ce trebuia măsurat de fapt * Biblioteca Runiverse p şoim în timpul acestor experimente, ce s-a întâmplat psihologic aici, ce fenomene psihologice au fost luate de scara intervalului de timp Astfel, fiecare a măsurat cu etalonul său arbitrar, fiecare a îngrămădit un munte de numere, fiecare a arătat că predecesorul său a greșit, dar nici Estelle, nici Manner, nici Glass nu au mutat problema simțului timpului cu un pas Autorul consideră că astfel de metode de cercetare sunt un fel de scolastică și chiar mai rău "Scolasticii, cel puțin, au folosit inteligența pentru a-și rezolva problemele inutile; iar pentru a produce mase de numere din experimente inutile, este necesar doar să suferim într-o anumită măsură de accese de plictiseală Toate acestea se reflectă în mod firesc în forma de prezentare "O masă terifiantă de numere și rezultatele slabe de natură fundamentală - aceasta este impresia pe care o trezesc numeroase lucrări experimentale și care, de fapt, nu este puțin de vină pentru faptul că filozofii tratează atât de des numerele cu frică, iar rezultatele cu un zâmbet arogant" Autorul îi sfătuiește pe psihologi în cercetările lor să adune mai puține numere de dragul lor și să formuleze probleme în așa fel încât soluțiile lor să fie de o importanță fundamentală, iar în lucrările lor tipărite, dacă este posibil, să elimine cifrele de materie primă și să publice doar rezultatele și metode de cercetare Acest verdict este foarte sever și dur, dar există mult adevăr în el și oricine evaluează imparțial cea mai mare parte a muncii experimentale a școlii Wundt va fi de acord cu el Merită să ne uităm cu atenție la Leipzig Philosophische Studien pentru a vedea cât de uneori inutile și inutile pentru esența problemei sunt aceste lungi tabele de numere și aceste calcule frumoase, cât de puțin corespund ideilor slabe și rezultatelor slabe ale cercetării și cât de des seamănă cu o simplă distracție matematică Dacă matematica este un mare mijloc de descoperire științifică, atunci în aplicațiile sale moderne la psihologie suntem adesea convinși doar că există doar un pas de la mare la ridicol În acest caz, lucrările lui Münsterberg însuși servesc drept cea mai bună dovadă că cineva poate fi un cercetător științific complet și nu poate umple paginile scrierilor cu

nesfârșite tabele, formule și ecuații Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA SARCINILOR SI METODELOR DE PSIHOLOGIE Domeniul cercetării experimentale mediocre cuprinde experimente pe copii, pe bolnavi psihici (în măsura în care este posibilă folosirea metodei experimentale aici), pe isterici, pe diverse anomalii psihologice, pe animale, în special experimente pe hipnotizat Starea hipnotică, conform lui Münsterberg, diferă de starea normală doar prin dependența neobișnuit de puternică a proceselor psihocentrale ale subiectului de influențele externe Hipnoza este o stare de impulsivitate crescută, o capacitate sporită de a primi sugestii Autorul, la fel ca mulți psihologi, consideră însăși sugestia ca fiind un fenomen complet normal care apare la fiecare pas în viața obișnuită Experimentele hipnotice ar trebui să servească drept un supliment necesar pentru direcționarea cercetării experimentale și să aibă în vedere în principal trei probleme: dacă psihologia experimentală a fenomenelor mentale normale studiază în principal senzațiile, ideile și cursul ideilor, atunci psihologia experimentală a sugestiei își are principalul obiect: mișcări emoționale, acte de voință și reprezentare a personalității Astfel, fenomenele psihice mai elementare, și aici mai complexe, sunt investigate acolo Autorul nu împărtășește opinia despre pericolele hipnotismului și subliniază lipsa de temei a neîncrederii cu care majoritatea oamenilor de știință germani privesc acest tip de experiment psihologic Al doilea grup de metode de psihologie este format din metodele ncxocfiueio-loshcheskie Cercetarea psihofiziologică poate fi numită directă numai în acele cazuri în care persoana supusă experimentului fiziologic poate oferi în același timp dovezi destul de clare și de încredere despre stările psihice trăite de acesta Deoarece acest lucru este posibil doar în cazuri rare, principalul mijloc al acestei cercetări sunt metodele de observație mediocră Există patru astfel de metode: anatomică, anatomică comparativă, patologică și fiziologică Metoda anatomică, potrivit autorului, are importanță științifică pentru psiholog doar în legătură cu celelalte trei În sine, studiul anatomic și histologic al creierului nu ne poate oferi concluzii exacte despre paralela psihofiziologică Biblioteca "Runivers" I sokolov ism; numai atunci când rezultatele sale sunt verificate prin alte metode ne poate face clare unele dintre detaliile acestui paralelism "Toate indicațiile acestei condiționări ample a rezultatelor împrumutate de psihologie din anatomie par insuficient de energice", notează autorul, "când vezi încrederea uimitoare cu care mulți oameni de știință naturală recunosc la microscop "celulele senzației", "fibrele de asociere" " și altele asemenea Metoda anatomică comparativă va fi deosebit de utilă psihofiziologiei atunci când, într-o măsură și mai mare decât până acum, va trece de la observația macroscopică la cea microscopică și va studia cu atenție diferitele dezvoltări ale elementelor nervoase În studiile anatomice patologice, trebuie preferate cazurile cronice și severe și trebuie utilizate o serie de metode complementare Dar cea mai importantă regulă metodologică aici trebuie să fie aceea că nu trebuie abordată cercetarea cu o falsă prejudecată "Cine pornește din punct de vedere fiziologic de la faptul că cortexul cerebral se desparte în regiuni puternic limitate și niciodată amestecate, dintre care fiecare are o funcție specifică, nu va elimina niciodată contradicțiile aparente din rezultate; și care presupune din punct de vedere psihologic că voința este o funcție mentală complet specială, fundamental diferită de senzație, astfel încât actele volitionale trebuie să fie conectate cu centrii motorii, insensibili, el poate fi capabil să satisfacă nevoile de diagnostic ale

clinicianului, dar cu greu să satisfacă cele teoretice nevoile psihofiziologilor Metoda fiziologică este cel mai puternic mijloc de cercetare psihofiziologică, dar și aici există condiții de care depind acuratețea științifică și valoarea rezultatelor sale La fel de atenți trebuie să fim atât în aplicarea condițiilor tehnice ale experimentului, cât și în concluzii: trebuie să distingem cu strictețe simptomele trecătoare de cele prelungite și permanente; trebuie evaluate faptele nu prin impresie generală, ci prin date exacte Dar, în primul rând, este necesară o condiție principală "Mai exact, fiziologii trebuie să ajungă la punctul de vedere, în prezent ciudat pentru majoritatea, că psihologia este o știință la fel de necesară Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA SARCINILOR SI METODELOR DE PSIHOLOGIE Õ pentru a studia ca fizica sau fiziologia, că numai pentru psihologie, bunul simț uman este la fel de puțin suficient ca în alte științe pozitive și că acel cercetător fiziologic care crede că el însuși își poate crea propria psihologie pentru uzul său psihofiziologic, probabil că va pune faptele peste cap la fel de mult ca psihologul care își imaginează că se poate inventa o fiziologie pentru sine La psihologi această eroare devine din ce în ce mai puțin frecventă, iar la unii fiziologi se știe că crește și înflorește În concluzie, Münsterberg face câteva observații despre congresele de psihologie și despre starea psihologiei în universitățile germane El vede în congresele de psihologie una dintre cele mai puternice condiții pentru progresul viitor al psihologiei, dar în opinia sa, nu atât congresele internaționale, ale căror activități sunt împiedicate de multe împrejurări nefavorabile, sunt necesare, ci cele naționale, care, ca și congresele de naturii, medicii etc , ar trebui să se întâlnească anual și să atragă la sine toate forțele care au vreo legătură cu psihologia Și mai necesară pentru succesul psihologiei este o reformă radicală a poziției sale anormale în universități În ciuda faptului că psihologia a reușit de mult să devină o știință specială, este încă considerată doar o parte a filozofiei și este predată de profesori de filozofie În opinia corectă a autorului, ar trebui separată de această știință a științelor și, alături de departamentele filozofice, ar trebui înființate și departamentele de psihologie În legătură cu aceasta, este necesar să ne dorim ca fiecare universitate să aibă propriul, deși modest, laborator psihologic Necesitatea urgentă a unor astfel de laboratoare este acum evidentă; este determinată nu numai de sarcinile speciale ale psihologiei moderne, ci și de scopuri pur pedagogice Întrucât poziția psihologiei în universitățile noastre este aceeași ca și în universitățile germane, aceste pia desideria sunt de mare interes și pentru noi Apropo, trebuie remarcat că în academiile noastre teologice reforma propusă de Münsterberg a fost pusă în aplicare de multă vreme: din , în ele au existat departamente psihologice speciale P Sokolov Biblioteca "Runivers" Geneza idealului moral al decadentului "Nu există o carte atât de proastă din care să nu înveți ceva bun", a spus Goethe Pentru vremea noastră, mai ales bogată în cărți proaste, acest lucru este extrem de reconfortant Dacă acest timp este extrem de sărac în operele filozofice, religioase, morale și chiar artistice ale spiritului, crescute pe pământul principiilor și idealurilor, care au creat întreaga cultură anterioară a omenirii, și-au dovedit vitalitatea și puterea creatoare pe ea, profund și cuprinzător gândit, și până de curând și indiscutabil recunoscut universal în umanitate, este bogat pentru asta în altă privință Respingând principiile istorice, care recent încă domneau neîmpărțit în viața sa spirituală, omenirea modernă își concentrează cu pasiune toate forțele mentale, tot capitalul uriaș

al cunoașterii sale și toată energia ei în căutarea de noi începuturi, de noi baze pentru filosofia, moralitatea sa, religie și estetică, în locul celor vechi dărăpănate, puse la îndoială și respinse Nu a existat niciodată o varietate atât de mare de încercări mai mult sau mai puțin spirituale, învățate și chibzuite de a stabili noi principii pentru filozofie, religie, viață morală, artă - pentru a deschide noi căi pentru dezvoltarea lor ulterioară, ca în ultimele decenii ale secolului nostru În masa lucrărilor, provocată de această mișcare pe baza unei îndoieli remarcabil de unanime asupra vechilor fundamente ale vieții și divergente fără speranță în nenumărate direcții ale căutării de noi fundații pe căi noi, încă neexplorate, ar fi în zadar să caută un răspuns convingător şi decisiv la întrebările de principiu care constituie întregul lor interes real Împins unul câte unul, Biblioteca "Runivers" GENEZA IDEALULUI MORAL AL DECADENTULUI noi începuturi ale vieții mentale și morale, noi idealuri în lupta pentru dominație, pentru recunoașterea lor ca principii reale ale acestei vieți, sunt neputincioși să conducă această luptă la un deznodământ * la o victorie decisivă și irevocabilă a unuia dintre ei asupra celorlalți Din acest motiv, în această luptă, ei se denunță unul pe altul cu mult succes și neobosit, dezvăluindu-și reciproc incompletitudinea, slăbiciunea, inaptitudinea de a servi drept temelii ale vieții intelectuale și morale Pentru spectatorul acestei lupte instructive, devine complet clar din ea care nu poate fi exact începutul real al vieții noastre, pe ce drumuri exact este imposibil să-l căutăm În acest sens, cu cât cărțile mai rele care caută adevărul pe căi false și cu cât aceste cărți sunt mai rele, cu atât calea pe care au ales-o se abate mai departe și mai evident de la cea adevărată, cu atât se pot învăța mai multe din ele Din acest punct de vedere, este imposibil să nu o facă să recunoască ca deosebit de instructive părerile asupra fundamentelor și sarcinilor vieții morale a lui Friedrich Zyishchie, cu care cititorul "Probleme de filosofie și psihologie" a făcut cunoștință din prezentarea domnului Preobrazhensky în cartea XV a revistei Printre nenumăratele încercări din literatura modernă de a da vieții morale noi temelii, complet independente de cele tradiționale care stau la baza întregii noi culturi, creștine, ar fi greu, într-adevăr, să subliniem un altul, care, mai clar și evident decât încercarea lui Nietzsche, ar clarifica eşecul problemei în sine aceste încercări Este mai dificil decât a făcut-o Nietzsche să dovedească eșecul complet al uneia dintre aceste încercări de a o nouă moralitate, învățăturile despre altruism și învățăturile care fac din binele moral baza vieții morale Dar este greu și atât de complet de dus la îndeplinire, distrugându-i adversarul (morala "publică"), peste propria învățătură, care vede întreaga sarcină a moralității "în înflorirea magnifică a unui individ autosuficient", reductio ad absurduni Cunoașterea opiniilor lui Nietzsche cu privire la sarcinile vieții morale mai bine decât studierea multor alte învățături morale sistematice ale timpului nostru va convinge cititorul atent că sarcina eticii și legea supremă a moralității nu poate fi nici binecuvântarea socială, ca atare, nici cea mai puternică și înflorirea magnifică a forțelor și a darurilor unui individ că această problemă trebuie căutată într-un domeniu complet diferit Biblioteca "Runivers" P E ASTAFIEV Toate învățăturile morale ale timpurilor moderne, care au părăsit pământul moralității creștine tradiționale și necondiționate, sunt reduse la unul sau altul dintre aceste principii de bază: și învățăturile de utilitarism, adaptare, evoluționism, religia umanității etc , și învățăturile idealului liber (Guyot), auto-plăcere în tensiunea extatică a sentimentului de sine al

individului (Barrès), și "supraom" puternic și frumos, nelegat, auto-legitim (Nietzsche) În domeniul primei priviri politice, subordonarea întregii vieți morale a cerințelor binelui social și a personalității sechestrate în profunzime este doar un mijloc, armele pentru asimilarea întregului comun (fie umanitatea, fie toate Mira) constituie temeiul socialismului^ al doilea, văzând dimpotrivă, în ţară, omenirea, umanitatea şi natura, doar un instrument de serviciu, un eşafod pentru dezvoltarea nelimitată şi integrală a unui individ autosuficient, stă la baza anarhismului (deznădăjduitul bellum omnium contra omnes, unde dreptul este determinat de putere) În afară de ambele direcții, rămâne morala datoriei necondiționate, morala creștină, recunoașterea persoanei morale ca un scop necondiționat în sine, care nu poate fi umilit până la nivelul unui mijloc de bine public, sau dezvoltarea și înflorirea altuia, mai puternic și personalitate mai înzestrată Respingând strălucit moralitatea binelui public, utilitarismul, altruismul și socialismul și, la fel de strălucit, aducând până la absurd și propria sa morală de individ autosuficient, egoist, moralitatea anarhismului, Nietzsche cu opiniile sale morale, complet contrare către aspirațiile sale sincere și mai pasionate, duce la necesitatea de a se îndrepta tocmai către morala datoriei necondiționate, morala creștinismului, profund urâtă de el, dar chiar neafectată, într-adevăr, de critica sa În aceasta se află neintenționat, neatent față de el - precum și față de apologeții săi - la meritul instructivității lui Nietzsche Dar aceasta este și condamnarea interioară a faptei pe care a căutat în mod conștient s-o facă, fapta tăgăduirii oricărei legi necondiționate a vieții, în numele unui individ de geniu îndumnezeit și autolegit A înțelege această faptă a lui, care se autodistruge și dă triumful tocmai vrăjmașului urât cu pasiune, înseamnă a condamna această faptă Și în vremea noastră, atât de mulți sunt luați să-l slujească cu chiar mai mult decât dragostea de sine dureros de iritată a lui Nietzsche și ușor Biblioteca "Runivers" GENEZA IDEALULUI MORAL AL DECADENTULUI gândire, dar și cu incomparabil mai puțină sinceritate, mai puțină angoasă spirituală și mai puțin talent Nu numai un filozof, ci și orice minte care gândește sincer se străduiește să își dea o explicație clară în conceptele sale despre problema care îl ocupă, să introducă unitate și ordine în aceste concepte, să elimine posibilitatea judecăților contradictorii, care se exclud reciproc, despre unul și același subiect într-un singur și același volum în aceeași relație, într-un cuvânt, se străduiește pentru sistem, pentru totalitatea armonioasă a gândirii sale *) pr Nietzsche nu este doar străin de această dorință de sistem, de sinteză, fără de care nici știința, nici filozofia nu ar fi fost create vreodată, ci chiar o condamnă în principiu În ea vede o "lipsă de decență", și ridică caracterul fragmentar, aforistic al propriei gândiri la cerința oricărui gând care nu caută fals confort în autoînșelarea completității imaginare a construcțiilor sale **) Așadar, unitatea opiniilor lui Nietzsche asupra problemei morale nu este unitatea principiilor și conceptelor, ci unitatea dispoziției personale, voinței personale, plasându-se conștient în afara și deasupra dominației oricărui cadru logic, principii generale și concepte Pentru el, totul este doar o problemă, nimic în sine nu are o valoare și o obligație incontestabilă și de încredere, cu excepția acestei dispoziții personale, a voinței personale de autoafirmare Această autoîndumnezeire a voinței personale determinată de pr Nietzsche și însăși formularea sa a problemei moralității și soluția acestei întrebări la care ajunge În producția propriu-zisă a pr Nietzsche a întrebării: ce este moralitatea - de unde

și în ce scop este această totalitate de norme care judecă unele acțiuni și aprobă altele, stabilindu-le *) La urma urmei, un gând, complet izolat, fără nicio legătură cu ceilalți, nu este nici fals, nici adevărat **) Nietzsche este deosebit de strălucit și puternic, expunându-și gândurile sub formă de aforisme fragmentare Aceasta este forma lui preferată Dar rămâne un scriitor genial chiar și în acele puține lucrări în care își exprimă gândul nu aforistic, ci coerent Ca exemplu al acestuia din urmă, voi indica cititorului o caracterizare mică, dar extrem de aptă și malefică a lui Wagner și a wagnerianismului în articolul Der Fali Wagner, una dintre lucrările sale cele mai inofensive (deși și aici virtutea se identifică cu antrenament Dragostea este derivată din vrăjmășie sexuală și ură etc) Biblioteca "Runivers" P E ASTAFIEV ЪО pentru oameni diferența dintre bine și rău? - imposibilitatea oricărei distincții reale între bine și rău, a oricăror norme și legi morale, este deja decisă Nietzsche vede principalul neajuns al științei morale existente până acum în faptul că această știință nu avea încă problema morală Cercetătorii din acest domeniu au acceptat moralitatea ca pe ceva dat, nu supus îndoielii, și s-au limitat doar la diverse încercări de a studia științific acest fapt dat al vieții morale, pentru a-l explica din aceste sau alte temeiuri În toate cercetările lor, ei nu au părăsit pământul moralității date în sine, iar în rezolvarea întrebărilor lor s-au ghidat după criteriile aceleiași morale pe care o investigau În ea însăși, ei au căutat astfel justificările ei și, aparent, moralitatea nu a devenit niciodată o problemă reală Acest dispozitiv condamnă, după Nietzsche, toată știința anterioară a moralității Pentru a pune cu adevărat problema moralității și a valorii ei, crede el, trebuie să ne ridicăm deasupra și dincolo de toate aprecierile morale ca atare, trebuie să trecem dincolo de bine și de rău și să trecem nu numai abstract, în gânduri, ci și în sentimente și in viata Fundamentul moralității, ceea ce îi dă existență și valoare, este necesar arr a căuta, după Nietzsche, în afara și deasupra moralității înseși, în faptul că dincolo de bine și de rău, ea nu este ea însăși nici bine, nici rău, este ea însăși străin unui caracter moral - Nu este greu de observat că o astfel de formulare a "problemei" moralității predetermina deja că morala nu are deloc nicio bază și valoare internă, ci le împrumută din ceva care este în sine străin de morală Cu alte cuvinte, este predeterminat că, în timp ce moralitatea necondiționată nu există, ceea ce numim moralitate este complet condiționat și împrumutat din exterior Întreaga chestiune a moralității este deja rezolvată la Nietzsche în formularea sa și rezolvată în sensul moralității convenționale, relative, externe De ce asa? Ce a motivat o decizie atât de importantă? Unde este justificarea lui? Într-adevăr, este imposibil să vedem în mod serios o asemenea justificare în propoziția lui Nietzsche că "pentru a judeca morala, trebuie să stai deasupra și dincolo de morală, să te ridici deasupra criteriilor ei! " Despre ce am spune Biblioteca "Runivers" GENEZA IDEALULUI MORAL AL DECADENTULUI acel "gânditor" care ne-ar asigura serios că, pentru a judeca temeinic despre logică, trebuie să stai deasupra și dincolo de logică, să renunți la cerințele și legile ei? Desigur, cu o astfel de renunțare la gândire de la logică, judecata s-ar dovedi a nu fi sănătoasă și logică, ci nebună și absurdă Așa cum știința logicii este creată nu de nebuni, nu de cei care încetează să gândească ei înșiși logic, devenind dincolo și deasupra logicii, tot așa știința moralității este creată nu de cei care încetează să fie ghidați "atât în gândire, cât și în sentiment și în viață" după criterii morale,

transportate "dincolo de bine și de rău" După ce am fost transportați în logică dincolo de adevăr și minciună, devenim doar noi înșine ilogici; fiind transferați de cealaltă parte a binelui și a răului, devenim imorali doar noi înșine; dar nu rezolvăm și nu putem rezolva nicio problemă în niciunul dintre cazuri Dacă logica și moralitatea nu ar fi legile spiritului nostru însuși, ci legile obiectelor și fenomenelor exterioare, atunci cercetătorul lor ar putea sta în afara și deasupra logicii și moralității investigate, "dincolo" de ele Dar dacă sunt legi ale aceluiași spirit care le investighează, atunci cercetătorul nu poate să renunțe la ele, să stea în afara și deasupra lor, fără a înceta deloc să gândească Un logician învățat nu creează deloc legile după care gândirea se desfășoară în virtutea organizării sale primordiale, ci doar explică și ne dezvăluie aceste legi, sarcini și metode de gândire La fel, filozoful moral nu compune deloc moralitatea, nu creează pentru prima dată o lege morală, ci doar o dezvăluie și o explică din conceptele aceleiași organizații spirituale a noastră Desigur, dacă legile gândirii logice și ale voinței morale sunt înrădăcinate în organizarea noastră spirituală, atunci logica și moralitatea au atât o bază internă, cât și o valoare internă, independent de orice condiții aleatorii, externe Fără primul și în afara lor, atât gândirea, cât și voința sunt imposibile, adică pentru o ființă gânditoare și conducătoare, ca atare, atât cerințele logicii, cât și cerințele morale au sensul unor cerințe necondiționate, în afara cărora se poate deveni - devenind doar ilogic și imoral După ce s-a închis pentru el însuși cu formularea sa caracteristică a problemei moralității, singurul mod în care cercetarea în acest domeniu este în general posibilă, Nietzsche mai face un pas, care decide în cele din urmă întreaga direcție a gândirii sale despre Biblioteca "Runivers" P E ASTAFIEV morala, si determinarea intregului continut al invataturii sale, care neaga diferenta dintre bine si rau, i e toată morala Fundamentul moralității, ceea ce îi conferă atât conținut, cât și valoare, se află, așa cum susține el, dincolo și deasupra tuturor criteriilor morale, dincolo de bine și de rău Care este această bază? Potrivit lui Nietzsche, la baza tuturor preceptelor morale, a tuturor îndatoririlor, în general, sunt acele scopuri superioare pe care o persoană și le stabilește în mod voluntar în viața sa Numai recunoscând liber un scop superior al vieții sale, el recunoaște o persoană, împreună cu acesta, și o anumită gamă de îndatoriri, a căror îndeplinire este necesară pentru realizarea acestui scop, ca o condiție sau un mijloc Diferența de conținut al moralității constă așadar în diferența dintre scopurile superioare Câte astfel de obiective superioare recunoscute există într-o persoană, atât de multe sisteme morale diferite Dând de la sine cutare sau cutare sistem moral atât conținutul său definit, cât și valoarea ei pentru cutare sau cutare persoană, aceste scopuri superioare în sine, desigur, afirmă Nietzsche, stau în afara și deasupra evaluării morale Măsura valorii acestor scopuri înalte nu mai poate avea ea însăși un caracter moral Unde este această măsură a valorii înseși scopurilor care dau viață îndatoririlor morale și sistemelor lor? Există, în general, vreun scop universal recunoscut al vieții, care ar putea servi drept bază pentru o morală universală? Numai în acest caz, spune Nietzsche, dacă omenirea ar avea un scop universal recunoscut, s-ar putea spune: ar trebui să acţionăm într-un fel sau cutare Dar nu există un astfel de scop unic recunoscut universal Se poate recomanda omenirii cutare sau cutare scop al vieții ca fiind cel mai înalt, dar numai după ce îl recunoaștem se poate deduce din el legea vieții Este imposibil să cauți o lege ca ceva dat,

gata făcut, indiferent de recunoașterea liberă a unuia sau aceluia scop al vieții Pe ce se bazează, repetăm, însăși recunoașterea unui sau aceluia scop al vieții, care stă la baza întregului sistem de îndatoriri morale? Unde sunt criteriile pentru aceste scopuri supreme în sine? Până la urmă, atâta timp cât nu există un astfel de scop recunoscut de individ, nu i se impun obligații acestui individ, pentru el nu există nici bine, nici rău, nici păcat, nici vinovăție, nici reproș de conștiință? Răspunsul la această întrebare este întregul Nietzsche Morală Biblioteca "Runivers" GENEZA IDEALULUI MORAL AL DECADENTULUI există doar în măsura în care există un scop superior recunoscut al vieții Dar nu există un astfel de obiectiv unic recunoscut; prin urmare, nu există o morală universală unică Mai mult, nu există nici un criteriu pe baza căruia să fie recunoscut liber unul din multitudinea infinită de scopuri posibile și prin care să fie pusă moralitatea Obligația morală este încă lipsită de orice fundament, din lipsa unui criteriu de scopuri Ce, după aceasta, ar trebui să fiu ghidat în viață dacă nu există nici un criteriu pentru scopurile vieții, nici un scop stabilit, nici o datorie care decurge din acesta? Prin libertatea sa, voința sa, nelegată nici de lanțuri externe sau interne de prejudecăți sociale, metafizice, religioase și morale, răspunde Nietzsche Jos toate lanțurile astea! Sensul, valoarea și scopul vieții sunt investite în ea nu din exterior: doar prin propria sa voință (să nu uităm - fără criterii) o persoană dă sens vieții sale, el însuși creează sensul și valoarea acesteia Nu legile, obligațiile și scopurile exterioare ridică valoarea și demnitatea vieții, ci doar plinătatea, energia, înflorirea largă a celei mai individuale, fără legătură Morala este doar un instrument de serviciu și un simptom al vieții, dar nu călăuzirea și legea ei Viața unui individ este propria sa lege și justificare Vom reveni apoi la concluziile și aplicațiile pe care Nietzsche le trage din idealul său de personalitate liberă, puternic și larg dezvoltată, eliberată din exterior și din interior, care a aruncat toate cătușele tuturor îndatoririlor, toate aceste vechi fantome ale păcatului, vinovăției, crimă, datorie etc Ceea ce este important pentru noi aici este modul în care Nietzsche ajunge la acest ideal, care neagă nu numai necondiționat, ci și orice, în general, moralitate, orice concept de datorie și datorie Această cale este determinată, după cum am văzut, de poziția sa conform căreia obligațiile morale își au baza în scopurile recunoscute ale vieții, care, prin urmare, nu sunt ele însele supuse evaluării după criterii morale Prin urmare, în absența unui alt criteriu pentru scopurile însele care fundamentează regulile morale, Nietzsche ajunge la negația completă a acestor reguli până când se stabilește un singur scop universal recunoscut, un singur ideal Până atunci - (timpul "interregului") - comportamentul individului nu poate decât să se supună propriei minți și îndrumări Biblioteca "Runivers" P E ASTAFIEV curge numai prin propria alegere, gusturile și talentele sale "Ne vom descurca cel mai bine dacă devenim propriii noștri regi în timpul acestui interregnum " Numai un act cu adevărat individual, o viață cu adevărat individuală, în afara oricărui cadru general restrictiv și a legilor, este valoroasă și nobilă Această cale este deosebit de instructivă datorită consistenței și completitudinii sale perfecte Datorită acestei consecvențe și ducând ideea principală până la capăt, el prezintă cea mai excelentă critică la adresa uneia dintre cele mai frecvente neînțelegeri din știința noastră a moralității Această neînțelegere, de care puțini moraliști moderni rămân liberi, constă în recunoașterea că fundamentele legii morale trebuie căutate în unul sau

altul dintre scopurile vieții*) Morala în această direcție se transformă într-o morală a scopurilor, și nu într-o morală a principiilor, a legilor interne și necondiționate ale voinței Trenul de gândire conturat în Nietzsche arată că, pornind de la conceptul de scop ca fundament al legii morale, trebuie, în consecință, să încheiem cu o negare completă a acesteia din urmă Dacă sistemele existente de "etică a scopurilor" (la fel și aproape toate sistemele existente - utilitariste, pesimiste, altruiste) se îndepărtează de la această concluzie extremă a lui Nietzsche, aceasta se datorează numai absenței consistenței sale inexorabile Nietzsche este într-adevăr de necontestat din acest punct de vedere Nimic nu poate fi obiectat raționamentului său: dacă scopul stă la baza legii morale, atunci evaluarea scopului în sine nu mai este o chestiune de criteriu moral: scopul însuși este deja justificat prin alte criterii decât cele morale, pe care ele însele se bazează doar pe recunoașterea acestuia Toate sistemele de scopuri morale, recunoscând legea morală ca cerință a unuia sau altui scop superior al vieții, ca o concluzie a acestuia, și, în același timp, justificând chiar acest scop prin caracterul său moral, se învârt în mod evident într-o logică fără speranță cerc: moralitatea este cerința scopurilor morale ale vieții În același timp, lipsind acest lucru de logic *) Despre diferența dintre scopurile voinței și principiile sale interne, călăuzitoare, vezi broșura mea "Binele public ca principiu suprem al vieții morale" Moscova, , p și urm ■

în jurul lor, construcțiile lor de orice consistență științifică, introduc în sistemul moralității nevoia de a fi un sistem numai de moralitate condiționată, relativă Orice moralitate a scopurilor, un sistem de legi morale doar ca cerințe, condiții ale uneia sau alteia vieți recunoscute ca scop cel mai înalt, este moralitate în mod necesar și condiționată, căci este doar un mijloc pentru îndeplinirea scopurilor, depinzând de o masă infinită de conditii Însuși fundamentul unei astfel de morale trebuie să stea în afara criteriului moral, să rămână moralitatea justificativă, dar nu justificată de aceasta, iar sistemul în sine este doar condiționat, obligatoriu doar în condiții Nietzsche, rămânând pe baza recunoașterii unei obligații morale ca având o bază doar în scopul recunoscut al vieții, a făcut-o doar mai consecvent decât alții; de aici concluzia: dacă da, atunci nu există un scop obligatoriu, iar dacă nu există un singur scop obligatoriu din punct de vedere moral, atunci nu există nicio datorie morală Singura cale de ieșire din aceasta pare să fie în morala necondiționată, în care legea morală își are baza obligativității sale nu în afara ei înșiși, nici în vreun scop fezabil condiționat, sau în sistemul de scopuri ale vieții, ci intern, în fapt că este legea însăși, stabilindu-și în general, oricare ar fi scopul activității spiritului, este principiul ei Doar dacă fundamentul întregului sistem de legi morale este înrădăcinat în însăși organizarea spiritului și este o lege internă a activității intenționate a acestui spirit, fezabilă în aceeași măsură în care această activitate în sine este fezabilă și independentă de acele sau alte scopuri pe care le presupune, fezabile sau impracticabile, fie că sunt josnice sau exaltate - numai atunci există ceva necondiționat în legile vieții morale Numai cu aceasta se obține criteriul dorit pentru determinarea demnității morale a obiectivelor foarte posibile ale vieții, a căror recunoaștere sau nerecunoaștere, fără un astfel de criteriu, este lăsată fie purului arbitrar, fie unor considerente controversate, aleatorii Numai o astfel de lege, înrădăcinată în însăși organizarea spiritului nostru, ca și legile logice ale gândirii, ar putea face

cereri asupra voinței umane la fel de necesare, universale și unificate ca și legile interne necesare, universale și unificate ale gândirii logice Și o astfel de lege în organizația noastră spirituală este, fără îndoială Întrebări de filosofie, KI Biblioteca "Runivers" G π E ASTAFIEV există, constituind baza oricărei evaluări morale posibile a acțiunilor proprii și ale altora, a oricărei vieți morale Fie că este formulată deschis în mod conștient și precis ca lege, fie că ghidează gândirea unui filozof doar ca postulat obscur, semiconștient al acestei gândiri, ea stă la baza construcției tuturor doctrinelor morale, cu excepția lui Nietzsche Acesta este principiul regularității formale a propriilor noastre gânduri, sentimente și dorințe Aceasta este cerința fiecărei conștiințe din acele idei proprii, sentimente și scopuri, asupra cărora se oprește, pe care le recunoaște, că ar trebui să fie justificate prin acordul lor cu orice criteriu general, și nu prin prezența proprie, un dat accidental în această conștiință Fără această cerință de la sine a unei regularități generale a gândurilor, sentimentelor, dorințelor și scopurilor recunoscute, o anumită justificare a acestora, o persoană nu ar critica niciodată ideile și dorințele sale prezente, nu ar distinge niciodată între adevăr și minciună, bine și rău , frumusețea și urâțenia El ar rămâne pentru totdeauna, ca un animal, în stările sale aleatorii prezente de reprezentare, simțire etc , nu ar avea niciodată știință, etică sau estetică, căci toate constau într-o critică a ideilor și motivelor prezente De asemenea, nu este greu de văzut de unde vine această cerere necondiționată de regularitate formală, care determină atât de decisiv întreaga noastră viață și activitate spirituală, care stă la baza științei noastre, a moralității și a esteticii noastre Rezultă inevitabil din faptul că suntem conștienți de noi înșine Obiectivându-ne gândul, impulsul, suntem conștienți de ideea noastră sentimentul nostru, impulsul nostru, ca unul dintr-o serie întreagă de idei, sentimente și impulsuri în general (ob]espe) Pentru ca conștiința mea să se oprească asupra acestui lucru, și nu asupra altuia din toată gama de idei, impulsuri și sentimente posibile, să o aprobe, să o recunoască, trebuie să o compare cu ceilalți, să pronunțe o judecată asupra ei Și asta înseamnă să-l aduci sub un anumit criteriu care să-și justifice obiectivul, în general Cerința de bază a regularității formale, justificarea gândurilor, sentimentelor și impulsurilor, prin urmare, direcționează toată activitatea noastră spirituală și, prin urmare, stabilește standarde pentru aceasta, logice, etice și estetice - că suntem conștienți Biblioteca "Runivers" GENEZA IDEALULUI MORAL AL DECADENTULUI Ne mâncăm, ne tratăm obiectiv, ne judecăm A nega acest lucru înseamnă a nega toate normele, toată logica, știința, morala și estetica*) Această cerere necondiționată pentru regularitatea formală a oricărei activități spirituale, conștiente de sine (și, în consecință, activitate care stabilește și îndeplinește un fel de scop) este exprimată oriunde apare întrebarea: este adevărat acest gând al meu, este acesta bun impulsul meu, este frumoasa imaginea? Prin urmare, nu există o astfel de doctrină morală, în baza căreia nu s-ar afla În unele dintre cele mai înalte învățături, este destul de clar, conștient și formulat, tocmai ca fundamentul însuși al vieții morale, al judecății morale în general În cea mai abstractă formă, pur formal-logică, a fost formulată de Kant în "imperativul său categoric": acționează în așa fel încât regula acțiunii tale să fie o regulă generală, legea acțiunii în general Într-o formă mai concretă și mai completă, această cerință de a-și justifica impulsul prin legitimitatea sa generală, ca impulsuri în general, a fost exprimată mai devreme în

porunca creștinismului: iubește-ți aproapele ca pe tine însuți, poruncă care ridică iubirea într-o lege atotdătătoare Dar chiar și în cele mai îndepărtate, aparent, din sarcinile moralității necondiționate, din învățăturile utilitarismului, evoluționismului etc , principalele, călăuzitoare, atotputernice, rămâne toți aceeași cerință de a justifica scopul recunoscut, calea sentimentele și acțiunile, regularitatea lor universală, capacitatea lor de a fi un scop, sentiment, acțiune în general, pentru toată lumea și pentru toată lumea, fără a intra în conflict cu sine la diferiți indivizi Ei recunosc ca scop cel mai înalt doar pe cel a cărui implementare este posibilă pentru toată lumea fără a prejudicia ceilalți, și posibilă pentru toată lumea (scopuri ideale: știință, artă, moralitate, binele comun), scopul este "legal din punct de vedere formal O faptă bună este recunoscută ca atare, *) Această derivare extrem de simplă și evidentă a începutului regularității formale din conștiința de sine a vieții noastre spirituale nu este de obicei menționată de moraliști, care lasă așadar întregul lor edificiu de etică neterminat în însăși temelia lui Această omisiune a celui mai elementar și principal lucru are loc tocmai datorită simplității excesive și evidenței de sine a concluziei, care nu atrage asupra ei atenția serioasă și distinctă Biblioteca "Runivers" P E ASTAFIEV în care eu, exercitându-mi autodeterminarea liberă, nu încalc prin aceasta autodeterminarea altora, iar autodeterminarea rămâne astfel o lege universală - adică un act formal regulat etc Desigur, acest principiu, care necesită justificarea oricărui gând, simțire și motivație printr-o regularitate generală, formală, nu dă încă judecăți gata făcute σ despre cutare sau cutare gând, despre cutare sau cutare impuls: nu dă încă o critică gata făcută a gândurilor și impulsurilor, o știință sau moralitate gata făcută Dar numai el îmi excită criticile la adresa propriei mele gânduri și voințe El singur stă, fără îndoială, la baza oricărei critici a gândurilor și a motivelor, la baza oricărei științe și moralități Negarea principiului regularității formale, ca justificare a gândirii și acțiunii, este negarea logicii vizuale și a moralității, negarea însăși diferenței dintre adevăr și minciună, bine și rău, negarea oricărei judecăți, a oricărei dispute și a probei Acesta este nihilism pur, în care fiecare raționament, fiecare evaluare a gândurilor și motivelor este înlocuită cu unul care se opune tuturor și nu caută justificarea pentru nimic: așa vreau Nu este loc de argumente sau dovezi! Este tocmai o astfel de negare a legii fundamentale a întregii noastre vieți spirituale - principiul regularității formale -, tocmai ridicarea "eu vreau" cuiva mai presus de orice justificare, orice judecată despre ea și orice evaluare, la gradul suprem lege pentru lume, care constituie însăși esența concepțiilor lui Nietzsche despre morală În această negare sau ignorare a principiului regularității formale se află rădăcina neînțelegerii hotărâte de către Nietzsche a creștinismului, atât de urât de el, și a celor mai bune învățături morale, din genul lui Kant Pentru acesta din urmă, fiecare persoană morală ca atare (adică purtătoarea legii morale) este un scop în sine și nu poate și nu ar trebui să fie niciodată doar un mijloc pentru un alt scop sau o altă persoană Dar în această erecție a lui "Vreau așa" în legea supremă a întregii lumi și a întregii istorii - și motivul luptei acerbe a lui Nietzsche împotriva moralității "publicului" (binelui comun) și "altruismului" Critica lui la adresa acestor învățături este nemiloasă și de nerefuzat tocmai în acea parte a ei în care se răzvrătește împotriva reducerii lor a individului la un simplu instrument de serviciu, un mijloc pentru societate, pentru mase (ceea ce este și contrar creștinilor) Biblioteca

"Runivers" GENEZA IDEALULUI MORAL AL DECADENTULUI wu și filozofie morală serioasă, ca Kant) Dar devine negația oricărei logici și moralități acolo unde, făcându-mi să vreau să fie legea supremă atât pentru lume, cât și pentru societate, transformă atât lumea, cât și oamenii (ceea ce este din nou contrar atât creștinismului, cât și oricărei filosofii morale) în unelte de slujitor, mijloace indiferente pentru deplinătate și vreau această sărbătoare În aceeași închinare a arbitrarului personal, ca lege supremă a ființei, se află miezul acelei nebunii revelate mai târziu cu care s-a încheiat nefericitul Nietzsche, imaginându-se la sfârșitul vieții sale ca Dumnezeu și creatorul lumii Este greu de punctat o critică mai strălucitoare, mai vicioasă și mai implacabilă a acelei morale moderne care se numește morală socială, altruistă, evolutivă, adaptativă, utilitaristă decât cea a lui Nietzsche Dar argumentele sale sunt cu adevărat irezistibile, săgețile sale sunt cu adevărat otrăvitoare de moarte doar pentru această morală, care își caută fundamentul nu în cerințe necondiționate înrădăcinate în însăși organizarea noastră spirituală, ci în diverse utilitate: în binele comun sau binele public, în liniștea ordinea, farmecele unei pensiuni linistite etc Cu această morală a timpului nostru - condiționată, relativă, care nu recunoaște nici liberul arbitru, nici pe Dumnezeu, nimic altceva decât efortul firesc al individului pentru tot felul de bunăstare - morala creștină și morala necondiționată a lui Kant nu au nimic în comun Aceste ultime fundamente le văd nu în binele public, nici în bunăstarea conviețuirii pașnice și nedureroase a oamenilor, pentru care persoana individuală ar fi doar un instrument de serviciu, un mijloc Pentru ei, dimpotrivă, personalitatea morală este un scop în sine*) și nu poate fi niciodată un mijloc Pentru ei, baza moralei nu se află în condițiile exterioare aleatorii ale mediului sau ale societății, ci în cerințele necondiționate ale spiritului însuși; justificarea şi sancţiunea cea mai înaltă necesară a acestuia din urmă se află în cea mai înaltă voinţă legislativă (la urma urmei, numai voinţa poate obliga ¡ să lege voinţa!) a unei Fiinţe co-// perfecte **) *) Tocmai după principiul regularității formale (cf a doua Formula a imperativului categoric a lui Kant) **) Fără această desăvârșire și fundamentare finală a moralității, morala autonomă (legea internă a spiritului) rămâne atât formală, ca la Kant, cât și lipsită de obligația internă reală pentru voință O singură cunoaștere Biblioteca "Runivers" P E ASTAFIEV Această diferență dintre morala creștină necondiționată și noua morală utilitarista a timpului nostru trebuie amintită, în urma criticii lui Nietzsche, care el însuși le confundă constant, atribuind moralei creștine, necondiționate, fundamente și motive pur utilitare, exterioare O asemenea confuzie apare la Nietzsche deoarece, deși recunoscând în general că baza moralității se află în afara domeniului ei, în scopuri (utilitare), el nici măcar nu se gândește la posibilitatea bazei sale interne în însăși organizarea spiritului Prin urmare, el nu observă că morala creștină, necondiționată (unde individul este un scop în sine) diferă de cea condiționată, utilitarista (unde individul este un mijloc) tocmai prin justificarea ei internă, necondiționată, și consideră orice morală în general a fi utilitarist, determinat nu "atribuit, ci de scopuri Dar Nietzsche nu putea recunoaște fundamentul interior, necondiționat al moralității, legea interioară a spiritului, pentru că atunci ar trebui să renunțe la supremația lui nelegat, extralegal vreau Creștinismul și morala lui îi sunt cu atât mai detestabile pentru că neagă această supremație mult mai hotărâtor, mai fundamental, asumând-o drept interioară, decât utilitarismul cel mai consistent, întotdeauna

condiționat, relativ și limitând doar exterior arbitrariul individului Critica lui Nietzsche la adresa doctrinei lui Schopenhauer despre sentimentul compasiunii ca bază a activității morale prezintă multe remarci foarte valoroase și adevărate în Nietzsche Nietzsche dovedește foarte ingenios că acest sentiment nu a fost descoperit de Schopenhauer, ci a fost parțial inventat de el, cu adăugarea de diverse merite absolut fantastice ale acestuia și, parțial, atunci când Schopenhauer se bazează pe faptele reale ale vieții mentale, este denaturat și de el analiză psihologică grosieră Ca bază a moralității, nu este deloc potrivită Compasiunea, notează Nietzsche, este un relaxant și, prin urmare, dăunător despre lege nu este suficient ca vointa sa se supuna eo ipso de buna voie Cunosc multe dintre acestea sau alte legi ale naturii, dar le respect doar atunci când este necesar, acolo unde este inevitabil; dar oriunde este posibil, ocolesc aceste legi, mi le supun, le fac să-mi servească scopurilor, voinței mele Nu există nicio obligație pentru voință în toate aceste legi; dar numai o lege poate lega voința, care pornește din voință și este stabilită de ea Biblioteca "Runivers" GENEZA IDEALULUI MORAL AL DECADENTULUI a afecta #) Compasiunea devine sentimentul predominant doar într-un mediu cu vitalitate redusă, cu rezistența și energia voinței reduse, obosit de viață sau îndoit sub greutatea ei și degenerat Acesta este un mediu înfricoșător, care suferă de impresionism moral, gândindu-se doar la cum să evite pericolul și suferința Morala compasiunii este morala generațiilor degenerate, morala civilizațiilor în declin și decrepit cu simptomul lor constant, pesimismul Și mai puțin potrivită pentru a servi drept bază a moralității este începutul binelui comun, evaluarea acțiunilor în funcție de utilitatea sau nocivitatea lor pentru întreg Ce este util aici, ce este dăunător? - Ce a fost util ieri, când societatea era amenințată din afară (curaj, cruzime, instincte de putere, viclenie), devine dăunător astăzi, când pericolul exterior a încetat să mai amenințe Omenirea și societatea avansează nu prin oameni umili, buni, care dezvoltă gânduri și binecuvântări gata făcute, "fermieri ai spiritului", ci prin cei care, creând noul, trebuie să distrugă vechiul și, în consecință, să provoace multă suferință, luptă și lacrimi asupra maselor "Oamenii cei mai puternici și cei mai răi", spune el, "până acum au dus întotdeauna omenirea înainte" Lăudând virtutea, un act de sacrificiu de sine, de auto-înfrânare a individului, societatea laudă în ei, deci, nu utilitatea sau raționalitatea lor imediată Lauda este de fapt acea prostie a virtuții, în virtutea căreia o persoană renunță la individualitatea sa, își frânează forța, pasiunea, lăsându-se transformată într-un instrument de serviciu ascultător și sigur al întregului Societatea se bucură, simțind că niciun pericol nu o amenință din partea virtuoșilor, impersonalului, dar pericolul care este mereu prezent atât timp cât există o personalitate puternică, îi este cel mai mult frică de orice Se laudă propriu-zis impersonal, asemănarea, egalitatea, mediocritatea, nesemnificația Oamenii se străduiesc, fie că își dau seama sau nu, la o transformare radicală, slăbire și depersonalizare, eliminare a individului Semnul sentimentelor și acțiunilor publice constă în influența lor depersonalizantă, în tendința lor de a echilibra fiecare individ cu nivelul mediu al masei sociale, în *) Mier Sentimentul meu ca principiu moral, cap III-I Biblioteca "Runivers" P E ASTAFIEV netezind acele diferențe individuale care ar face o personalitate puternică prea periculoasă pentru vecinii săi și pentru societate Societatea se teme de individualitate, de pericolul din ea Prin urmare, aprobă

mediocritatea impersonală și se străduiește pentru egalitatea mediocrităților blânde și ascultătoare Moralitatea socială modernă, spune Nietzsche, este moralitatea animalelor de turmă, este dresaj Dacă, din punctul de vedere al învățăturilor sociale moderne ale moralei, care văd în chipuri doar un instrument de serviciu al întregului, supunerea față de lege (a binelui comun) este cu adevărat depersonalizare și se impune o egalizare, depersonalizare, vulgarizare a personalităților , atunci are dreptate Nietzsche în a reduce orice subordonare a personalității unei legi generale în general la depersonalizare?, vulgarizare? - Evident că nu Sau, subordonând fluxul gândurilor sale legilor logicii, filosoful devine depersonalizat, vulgarizat? Sau, respectând legile armoniei, compozitorul devine o mediocritate impersonală? Sau doar încălcând și negând legile logicii și armoniei, pot fi atât un filosof profund, cât și un mare muzician?! Faptul este că subordonarea voinței personale față de lege coincide cu depersonalizarea doar în relațiile externe, adesea utilitare ale oamenilor, unde individul încetează să mai fie un scop în sine și este doar o contrapartidă, un mijloc pentru altul , dar nu în zona vieții și activității spirituale non-utilitare Fără să-l observe pe acesta din urmă, cu legile ei neutilitare, necondiționate, Nietzsche se răzvrătește împotriva oricărei legi în general, de parcă ar necesita depersonalizare El vede depersonalizarea, decolorarea și rafinamentul vieții, degenerarea omului, nu numai în subordonarea personalității, ca instrument de serviciu, față de scopurile utilitare externe ale binelui public, ci și în subordonarea acesteia față de propriul său, intern legea gândirii, simțirii și voinței, acesta din urmă neagă Urăște nu numai moralitatea, ci și logica și sistemul Aforismele lui Nietzsche sunt pătrunse de o forță remarcabilă de pasiune și convingere, în care el dezvăluie sensul cu adevărat terifiant al acelei depersonalizări generale, care este cerința esențială a moralității moderne de "bine public", "adaptare", "altruism" și " utilitarismul" - morala, ca pregătire a ființelor umane oaie Acestea sunt cele mai strălucitoare și irezistibil de convingătoare pagini ale acesteia, săpând la rădăcina întregului Biblioteca "Runivers" GENEZA IDEALULUI MORAL AL DECADENTULUI această morală utilitară, convențională, pur externă și spirit-violentă, a cărei expresie cea mai izbitoare este în socialism Această morală, spune Nietzsche, a făcut din om un animal domestic îmblânzit Dar ea a îndoit și a relaxat voința lui, a erodat de la el toate instinctele puternice și imperioase, a legat și liniștit toate pasiunile care băteau în el: a distrus tot ce este magnific și luxos în el și l-a făcut mai simplu și mai ieftin Ea a făcut din mediocritate un ideal și un tip de persoană Acesta este pericolul nostru cel mai mare, cel mai formidabil și sursa de oboseală chiar de la vederea unei persoane vulgare, taedium vitae și nihilism Degenerarea generală a omului, reducerea lui la un animal de turmă perfect, transformarea lui într-un animal pitic cu drepturi și pretenții egale - acesta este pericolul terifiant care amenință omul din moralitatea sa de bine public, altruism și utilitarism! Lanțurile pe care această morală le impune spiritului uman sunt lanțuri profund corupătoare care îi distrug vitalitatea Pleacă cu aceste lanțuri! - aceasta este prima, cea mai urgentă sarcină Dar cine a făcut cel mai mult în istorie pentru a elibera umanitatea tocmai de aceste lanțuri depersonalizante ale "binelui public" suveran, morala utilitarismului și acomodarii? "Creștinismul, desigur, este tocmai același creștinism pe care Nietzsche îl urăște atât de pasional și dureros Din aceste lanțuri, care îngăduiau fără ieșire spiritul unei persoane din lumea păgână cu

morala sa, care decurgea din temeliile și scopurile vieții exterioare spiritului, creștinismul a emancipat umanitatea, îndreptând spiritul spre propriul său interior , legea necondiționată și chemarea Nietzsche nu vede acest lucru și nu vrea să-l vadă El nu recunoaște legea internă, care are o bază nu în ceea ce este extern și condiționat, care sunt scopurile vieții; şi de aceea neagă legea în general, ca întotdeauna exterioară, depersonalizantă Conceptul de moralitate creștină necondiționată despre o persoană ca scop în sine, care nu se transformă niciodată într-un mijloc pentru vreun scop, îi este complet străin și, parcă, chiar necunoscut Pentru el, există doar o alternativă: fie o personalitate puternică, ca unealtă și mijloc pentru binele public, binele maselor impersonale, lipsite de sens și neînsemnate, iar împreună cu aceasta - degenerarea, umilirea unei persoane față de un animal de turmă, sau societate, masele, ca serviciu Biblioteca "Runivers" P E ASTAFIEV un remediu fetal, un piedestal pentru cea mai largă și mai frumoasă înflorire a unei personalități puternice, ingenioase, nici din exterior, nici din interior HÍne conectat Nietzsche, desigur, admite doar pe acesta din urmă La oamenii superiori el vede întregul sens și justificarea vieții Ei au de o mie de ori mai mult drept de a exista decât mediocritatea nesemnificativă, umilă a maselor Sensul și valoarea masei sociale nu se află în sine Societatea nu există de dragul societății, ci doar ca o fundație, o schelă pe care un fel mai rafinat de ființe s-ar putea ridica la sarcina lor cea mai înaltă, la o existență mai înaltă Este doar o etapă pentru "supraom" De dragul dezvoltării complete a acestui supraom, a acestei personalități strălucitoare, puternice și frumoase, masa este condamnată la o existență incompletă, la soarta sclavilor și a uneltelor, în privința cărora, neavând valoare intrinsecă proprie, de dragul unui scop înalt, totul este permis, spre cruzimea inexorabilă Werdet hart! este ultimul testament al lui Nietzsche Ar fi o risipă nebună să facem din sănătos instrumentul bolnavului, sau din geniu instrumentul maselor Prin urmare, conchide Nietzsche, este necesar, dimpotrivă, să facem din masă un instrument al geniului Totul este permis celor din urmă; pentru el nu există vină, păcat, remuşcare; el trebuie să fie atât implacabil, cât și liber de toate lanțurile, prejudecățile metafizice, religioase și morale; încălcarea moralei nu este deloc rușinoasă pentru el, căci totul - morala însăși - este pentru ea! Conceptul de personalitate morală ca scop în sine, al legii morale, parcă nu exterioară și de dragul relațiilor exterioare impuse spiritului, ci drept propriu, interior, îi rămâne străin și necunoscut lui Nietzsche de la început până la sfârșit Recunoscând în mod arbitrar că fundamentul legii în general este doar extern (scopurile vieții), și apoi dovedind incontestabil că morala, bazată doar pe fundamente externe, condiționate (utilitarism, altruism, adaptare), este complet insuportabilă, el este unul dintre aceste premise, dintre care prima este necondiționată este falsă, în timp ce a doua este adevărată^ și trage concluzia logică absurdă: nu ar trebui să existe deloc o lege! Legea este una: arbitrariul meu! Nu în acest monstru și, aparent, absurd din punct de vedere logic Biblioteca "Runivers" GENEZA IDEALULUI MORAL AL DECADENTULUI concluzia este instructivitatea aforismelor geniale ale lui Nietzsche Totul este în critica lui la adresa acelei morale, care nu cunoaște alte fundamente ale legii morale, cu excepția celor externe, convenționale, utilitare Dar aceasta nu este doar morala binelui public, compasiunea, altruismul, adaptarea etc , distrusă de Nietzsche, ci și propria morală a lui Nietzsche Și ajunge la o negare consecventă a legii doar pentru că ea însăși nu cunoaște alte temelii

ale acesteia decât cele exterioare Concepțiile morale monstruoase ale lui Nietzsche sunt instructive tocmai ca cea mai convingătoare dovadă indirectă că baza moralității nu este externă (în scopuri), ci interioară (în legile spiritului), nu condiționată și utilitare, ci necondiționată și altruistă Numai această instructivitate ispășește parțial povara și ingratitudinea muncii - pentru a analiza o greșeală atât de colosală și adesea revoltătoare, o asemenea boală a spiritului, precum părerile despre moralitate ale pr Nietzsche Mai grea și mai nerecunoscătoare nu putea fi decât munca întreprinsă de domnul Preobrazhensky cu adevărat sacrificiu de sine pentru a prezenta pur și simplu aceste puncte de vedere publicului Dacă această prezentare nu a fost "prematură" în ochii autorului ei harnic, atunci cu greu; Poate el să considere prematură această critică la adresa "nebuniei raționale a decadenței noastre" pe care a expus-o? P E Astafiev Biblioteca "Runivers" CRITICA SI BIBLIOGRAFIE I Revizuirea revistelor Minte și revizuire trimestrială a psihologiei și filozofiei noua serie Nr , aprilie A Bain -Plăcere și durere Legea de bază care guvernează fenomenele plăcerii și durerii este legea relativității O privire de ansamblu asupra diferitelor tipuri de plăcere și durere duce la următoarele concluzii: În primul rând, este evident că excitarea extremă a sistemului nervos, măsurată prin distrugerea și tulburarea activității țesuturilor, este de obicei însoțită de suferință Cu toate acestea, această poziție generală necesită limitări semnificative: pe de o parte, tulburările semnificative și distrugerea chiar și a substanței nervoase în sine nu sunt adesea însoțite de suferință; pe de altă parte, există suferințe acute, însoțite de tulburări atât de nesemnificative, care nu au niciun efect asupra bunăstării generale În al doilea rând, există numeroase coincidențe între plăcere, pe de o parte, și, pe de altă parte, între nutriția și vitalitatea sistemului, datorită afluxului de nutrienți și refacerii țesuturilor distruse; aceeași relație există între suferință și tulburările de alimentație În al treilea rând, exercitarea tuturor facultăților noastre este însoțită de plăcere, iar suferința oboselii indică începutul epuizării țesuturilor Biblioteca "Runivers" REVUE FILOSOFICA În al patrulea rând, plăcerea asociată cu odihna și încetarea suferinței este de natură variată În al cincilea rând, la fel cum există dureri acute care nu afectează bunăstarea generală a sistemului, există și plăceri acute care încep și se termină în creier însuși și nu afectează funcțiile organice care guvernează întreținerea vieții Acestea sunt condițiile sentimentelor elementare, dar cea mai mare parte a vieții noastre emoționale nu constă din aceste sentimente, ci din sentimente mai complexe care decurg din combinarea sentimentelor elementare Tonul emoțional al acestor sentimente complexe este determinat de modul în care se îmbină sentimentele elementare: o combinație armonioasă este însoțită de plăcere, una dizarmonică de suferință La studiul sentimentelor noastre reale, trebuie să adăugăm studiul amintirilor lor, ideilor lor Armonia și coliziunea joacă un rol foarte important în amintirea sentimentelor Ultimele pagini ale articolului sunt dedicate unei critici a articolelor lui Marshall, despre care am raportat în nr io și din Q Philos " Brandford Titchener -Școala de psihologie experimentală din Leipzig Autorul face o privire de ansamblu asupra muncii desfășurate în laboratorul lui Wundt și prezintă articole publicate în Philosophische Studien În același număr sunt plasate și: W E Johnson-Logical Calculus, și E Mc Taggart - Schimbarea metodei în dialectica lui Hegel P Mokievsky Filosofia Bevue nr - Mouret: Sensul inegalității (nr) Aceasta este o continuare a articolului intitulat

"Egalitatea matematică" Sarcina autorului este să arate că "conceptele de cantitate, masă etc , nu sunt concepte a priori, compuse în întregime în minte, ci, dimpotrivă, sunt construcții complexe; sunt formule scurte și convenabile ale celor douăsprezece sau cincisprezece legi fundamentale ale științei" "La baza conceptelor complexe de mărime și cantitate se află conceptul primar de ordine și Biblioteca "Runivers" V P V A nov CK i lì matematica este de fapt un capitol din știința ordinii Egalitatea și inegalitatea sunt reduse la simetrie și asimetrie Adesea axiomele matematicii sunt considerate principii necesare, intuitive; dar merită să luăm un fapt de aceeași ordine cu faptele recunoscute ca intuitive, dar puțin mai complexe, iar acum trebuie să recurgem la raționament, la munca minții "Intuiția diferă de raționament doar prin simplitate și repetare frecventă" F P olan Responsabilitate (nr și) Libertatea de alegere (libre arbitre), adesea luată ca bază a răspunderii, conține o neînțelegere: se presupune că o persoană "alege în mod natural și liber cel mai rezonabil", adică o persoană este condiționată de propria sa minte, de el însuși, de totalitatea relațiilor sale cu societatea și cu lumea exterioară; deci este un determinism de un fel special Responsabilitatea constă numai în faptul că o persoană experimentează consecințele logice ale acțiunilor sale; acesta este doar unul dintre aspectele existenței sale: fiecare este responsabil pentru ceea ce este și în măsura în care participă la acțiunile sale Dar pentru responsabilitate, este necesară coordonarea exactă a personalității, acțiunii și consecințelor acțiunii - coordonare, care, ca scop, se află în spiritul omului Responsabilitatea necesită fără greșeală libertatea de orice constrângere externă și internă și se bazează pe condiționarea internă a acțiunilor unei persoane de către celelalte acte ale sale mentale "Personalitatea, libertatea, conștiința scopului, sistematizarea, responsabilitatea - toate acestea sunt manifestări ale unității elementelor personalității" Prin urmare, în cazurile patologice de schimbare succesivă a două personalități, trebuie, în propoziția noastră, să le separăm complet dacă aceste personalități nu sunt asemănătoare Iată cum își rezumă autorul punctele de vedere: "responsabilitatea unei personalități este proporțională cu sistematizarea elementelor acestei personalități, faptă și intenție, precum și cu gradul de sistematizare a elementelor existente și a celor care se adaugă ulterior, mulțumesc la actul însuși: impresii, percepții, emoții care se reflectă în personalitatea ei prin mortar și după care ea i-a judecat consecințele "Pentru criminal, precum și pentru geniul moral, responsabilitatea este cu atât mai mare, cu cât aspirațiile lor sunt mai puternice, mai bogate și mai armonioase Fără ezitare Biblioteca "Runiverse" REVUE FILOSOFICA iar reflecția, pocăința și durerile de conștiință, ca semn al unității minții, și absența aspirațiilor care sunt opuse celei dominante, sporesc în ambele cazuri responsabilitatea "Răspunderea publică și personală în acțiunile unei persoane este proporțională cu gradul de sistematizare a societății și a individului și cu gradul de acord al acțiunilor individului cu structura sa mentală generală, precum și cu întreaga structură a sistemelor sociale ; prin care nici responsabilitatea personală, nici cea socială nu este niciodată complet abolită În general, responsabilitatea personală și socială sunt invers proporționale; dar dacă atât individul, cât și societatea sunt la fel de bine sistematizate, astfel încât acțiunile individului să fie conform scopului în acord cu acțiunile societății, responsabilitatea este la fel de mare pentru ambii Laland Câteva vederi ale baronului Golbach (nr) Autorul subliniază asemănarea strânsă a multor gânduri

din System de la Nature al lui Holbach cu ideile filozofiei evolutive moderne Același concept de "natura ca existență reală, independentă de mintea noastră și posedând în sine un sistem de legi", aceeași teorie a cunoașterii, văzând în minte produsul unei lungi serii de experimente care reprezintă corect ordinea obiectivă a lumea; trecerea în explicație de la inferior la superior, de la fizic la moral; un sistem de moralitate empirică și evolutivă, care conține concepte foarte asemănătoare despre bine, instinctul moral, același optimism, credința în inevitabilitatea progresului etc , în sfârșit, întregul spirit, metodă și puncte de vedere sunt comune ambelor sisteme Adevărat, punctul cel mai fundamental - teoria evoluționistă generală - este deja dobândirea epocii noastre, dar chiar și Holbach are idei foarte adevărate și importante despre evoluție; acest lucru face posibilă plasarea lui printre precursorii imediati ai evoluționismului și se poate spune că teoria evoluției lui Spencer este mai degrabă o îmbunătățire față de dovezile anterioare, care decurge din înflorirea modernă a științelor experimentale, decât o schimbare a esenței materie Sorel Despre filozofia lui Proudhon (Nr și) Subliniind că scrierile lui Proudhon au fost în general puțin citite și chiar mai puțin studiate, autorul încearcă să clarifice teoria Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI a dreptății și a contradicțiilor, creat de Proudhon, pentru a arăta cum a redus problemele economice la chestiuni de psihologie Dune an Problema vieții (nr i, și) Într-un articol amplu (metafizic în conținut, verbal analitic în metodă și prezentare) sub acest titlu, autorul tratează multe întrebări de metafizică Iată metoda lui: "Noi privim unitatea ca pe primul dat și de bază, subordonându-i multiplicitatea, în timp ce altele ies din multiplicitate și subordonează unitatea acesteia, derivând pe cea din urmă din prima Multiplicitatea în timp este punctul de vedere al succesiunii evenimentelor, punctul de vedere al istoriei În sensul spațiului, aceasta este omogenitatea, asemănarea completă a tuturor părților spațiului între ele; acesta este un punct de vedere științific, întrucât subiectul științei este determinarea condițiilor de existență a unui fenomen în orice parte a spațiului și timpului Din punctul de vedere al spațiului și al timpului împreună, acesta este empirism Acesta este un punct de vedere perfect legitim în sensul pluralității, dar nu trebuie să fie transferat în metafizică Unitatea este punctul de vedere metafizic Dacă cineva ne spune, de exemplu, că "momentele de continuare sunt consistente, vom fi de acord cu el și vom spune: ești istoric și ai dreptul să spui asta; dar mai cerem ca noi, cei care tratăm întrebările metafizice, să ni se acorde dreptul de a spune că nu sunt consecvente De fapt, toată lumea are dreptate și fiecare riscă să greșească doar atunci când vorbește nu din punctul său de vedere, ci din fiecare - și absolut așa Călăuzit de o astfel de metodă și de principii, autorul încearcă să infirme conceptele de viață date de materialism și vitalism, și demonstrează că "o ființă vie nu este complexă; este un lucru Unul nu este absolut, ca spiritul pur, nu este exterior și artificial, ca unitatea unui morman de pietre; nu unitatea rezultată din coordonarea lor între ele a elementelor și combinarea mișcărilor lor pentru realizarea unui anumit scop, ce este unitatea unei armate sau campanii asamblate pe o cale ferată Aceasta este o unitate originală și cu adevărat esențială, fără antecedente și cauze, a cărei lege de bază se regăsește în infinit în timp și spațiu sub forma unui corp viu și organizat, cuprinzând întregul univers în limitele sale Kombarye Muzică după Herbert Spencer (nr) Biblioteca "Runivers" BEVVE FILOSOFICA După ce a conturat teoria muzicii dată de

Spencer, autorul dovedește că originea muzicii din exprimarea emoțiilor nu constituie întregul adevăr Spenser a trecut cu vederea muzica descriptivă, nu exprimând emoții, ci reproducând sunetele găsite în natură, reproducând, desigur, nu literal, nu fotografic, ci punând "gând muzical" "Gândirea muzicală" este inexprimabil în cuvinte; este un element psihic, ca oricare dintre simplele senzații Prin urmare, "fiecare gând muzical este în același timp o imitație a lumii exterioare, sau, cel puțin, o expresie a sentimentului; și invers - fiecare imitație a lumii exterioare și fiecare expresie a sentimentului este în același timp un gând muzical Este imposibil să reducem deloc muzica la imitație; în orice piesă muzicală, "senzațiile și acțiunile minții", "materialul muzical și gândul" se combină, pătrunzând reciproc Spencer, în eforturile sale de simplificare, nu a observat această dualitate și a confundat originea istorică a muzicii cu cauzele care o produc Fonsegriv Incognoscibilul în filosofia modernă (nr) Potrivit autorului, putem cunoaște obiectele metafizice, deși doar parțial, dar nu le vom cunoaște niciodată însăși esența Deci, știm că există un suflet, o lume exterioară și Dumnezeu și Îl cunoaștem pe Dumnezeu mai mult prin definiții negative decât printr-o percepție pozitivă a proprietăților sale Astfel pentru incognoscibil "rămâne un câmp larg" Pozitiviștii și criticii recunosc și incognoscibilul, dar la primul este un mister fizic, la Kant este metafizic și moral Kant, în opinia autorului, a infirmat empirismul, iar prin el pozitivismul; Kant este infirmat de autor însuși în acest articol · Navil Frumusețe organică (nr) Respingând opinia celor care cred că frumusețea operelor de artă se află exclusiv în expresie, în expresia stărilor și activităților spiritului, Naville indică un tip aparte de frumusețe, căruia i se acordă de obicei puțină atenție; este frumusețe organică, care exprimă o stare sănătoasă, viguroasă a corpului Astfel, el are în vedere trei tipuri de frumusețe: frumusețea senzațiilor, frumusețea organică și frumusețea expresivă Uka-Întrebări de filosofie, KN ib b Biblioteca "Runivers" " V Ivanovo Având în vedere importanța în viață a contemplației vivacității, sănătății și vitalității abundente, Naville constată că în arta medievală a prevalat aproape exclusiv frumusețea exprimării câtorva emoții Grecii pun uneori prea mult accent pe frumusețea transmisă de senzațiile exterioare Pentru că s-a întâmplat ca statuile lor să nu fie de acord cu cerințele moralității; dar acesta nu poate fi cazul frumuseții organice Arta ideală trebuie să echilibreze toate cele trei feluri de frumusețe R o zenba X y Un studiu critic asupra misticismului contemporan (L?) Acest articol a fost publicat în limba rusă ca un pamflet separat V Ivanovski Jurnalul Internațional de Etică T II nr - , S Alexandru Selecția naturală în domeniul eticii În domeniul științelor naturii, darwinismul este teoria dominantă de necontestat Dacă există o luptă aici, este între învingătorii înșiși: între oamenii de știință care aderă la teoria în forma în care fondatorul ei a lăsat-o și oamenii de știință care vor să fie mai darwiniști decât Darwin însuși, recunoscând selecția naturală ca singura cauză a schimbării speciilor şi respingerea oricărei semnificaţii prin moştenirea obiceiurilor dobândite şi prin influenţa folosirii sau neutilizarii organelor Situația este diferită în domeniul eticii și al sociologiei Orice încercare de a extinde în aceste sfere funcționarea unui principiu care a oferit un serviciu extraordinar în elucidarea fenomenelor biologice se întâlnește cu o opoziție încăpățânată Această opoziție se explică, pe de o parte, prin refuzul de a pune întrebări morale pe aceeași linie cu fenomenele vieții vegetale și animale, deoarece aceasta pare a fi o încălcare a valorii

intrinseci și a sfințeniei ideilor morale Pe de altă parte, doctrina selecției naturale este asociată cu ideea unei teorii crude și fără inimă care reduce întreaga viață umană la o serie de ciocniri însetate de sânge Este ușor să contracarăm prima frică cu obiecția că un gând cinstit și clar nu poate priva în nici un caz ceea ce posedă aceste calități de sfințenie și valoare intrinsecă În ceea ce privește a doua condamnare, Biblioteca "Runivers" REVISTA INTERNAȚIONALĂ DE ETICĂ nu este greu de demonstrat că se bazează pe o neînțelegere: selecția naturală, care operează fără îndoială în sfera morală, se manifestă aici într-o formă care nu jignește câtuși de puțin sentimentele noastre de dreptate și umanitate Dacă schematizăm vreuna dintre mișcările morale remarcabile, atunci în ea pot fi remarcate următoarele trăsături comune: apariția unor noi sentimente, ridicolizarea lor, suferința reformatorului, răspândirea învățăturii sale, care la început a fost proprietatea unui puţini studenţi, la cercuri largi ale societăţii, victoria acestui Verificare şi stabilire a unui comportament moral de nivel superior Este clar pentru o minte fără prejudecăți că avem de-a face aici cu un proces de selecție naturală în societatea umană Reformatorul reprezintă o nouă varietate sau, mai degrabă, noul tip de moralitate pe care o personifică reprezintă o varietate a tipului de moralitate general recunoscut Modifică morala existentă, extinzând asupra străinilor acel sentiment de simpatie, devenit deja un drept universal recunoscut colegilor de trib, recunoscând femeilor aceleași drepturi la activitatea intelectuală, economică, politică, care au fost de mult recunoscute bărbaților etc e Cum apare un reformator este la fel de greu de constatat, pe atât de greu de subliniat cauzele care duc la apariția unei noi soiuri în rândul plantelor - dificil pentru că antecedentele și condițiile fenomenului nu au fost suficient studiate Dar acest nou tip de morală a apărut și începe o luptă între ea și tipurile existente Această luptă se desfășoară în așa fel încât oamenii să cedeze sub presiunea noilor idei, să abandoneze vechile principii de comportament și să devină susținători ai noilor idealuri În această luptă pentru existență - prin persuasiune și educație - pier vechile idealuri, abandonate de adepții lor Cât de repede se obține victoria depinde de gradul de vitalitate al vechilor idei În regnul animal, o specie reprezentată de unul sau doi indivizi are șanse mici de câștig În societatea umană, reformatorul, stând oarecum deasupra contemporanilor săi, vine cu un ideal pentru care terenul a fost deja pregătit Vechiul ideal se dovedește a fi nepotrivit condițiilor modificate de existență Există o nevoie vagă de un nova- * Biblioteca "Runivers" G π A η E PH A du-te, iar acest sentiment este uneori atât de puternic, încât reformatorul nu trebuie decât să dea formă ceea ce este plin aerul din jurul lui În aceste perioade, multe planuri de reformă apar în același timp, iar lupta trebuie dusă nu numai împotriva idealurilor învechite, ci și împotriva planurilor rivale de reformă Adevăratul reformator este acela al cărui ideal corespunde unei necesități pe care toți o recunoaște pe deplin, al cărui plan este mai adaptat la condițiile schimbate ale existenței Astfel, prin acumularea de abateri nesemnificative în domeniul comportamentului și sentimentelor, se creează un nou tip de moralitate Ea primește sancțiune definitivă atunci când cursul acțiunii care îi corespunde este recunoscut ca bun, dimpotrivă ca rău Astfel, ideea că selecția naturală în domeniul moral înseamnă o luptă între indivizi sau societăți este o neînțelegere Lupta are loc aici între idealuri, între acestea sau alte principii ale comportamentului moral și nu poate fi altfel, întrucât idealul moral este un ideal social, iar lupta în sfera

morală nu poate avea ca scop decât introducerea individului la noul ideal al moralității, și nu la distrugerea lui Dacă reformatorii mor în luptă, atunci acesta este un fenomen accidental / care nu se află într-o legătură necesară cu procesul de selecție naturală în sine Numai în cazuri excepționale existența personalității individuale este atât de incompatibilă cu noul ideal, încât moartea lui pare necesară Într-o scurtă schiță, autorul subliniază modul în care umanitatea îngustează granițele unei astfel de nevoi, trecând de la persecuția necredincioșilor la toleranță deplină, stabilind noi relații cu criminalii, transformând războiul civil intestin într-o luptă pașnică a partidelor În același mod, ca urmare a unei neînțelegeri care a identificat procesul prin care se naște cutare sau cutare ordine socială cu principiul care stă la baza ordinii în sine, a apărut ideea că doctrina selecției naturale sfințește principiul liberei concurențe în sfera economică În realitate, avem în fața noastră o luptă între două idealuri sociale - individualist și colectivist (prin acest nume autorul înseamnă Biblioteca "Runivers" ETH ISC HE KULTCR învățături personale legate de socialism) Un susținător al doctrinei selecției naturale nu poate decât să afirme existența acestei lupte și să afirme că dintre aceste idealuri va câștiga cel mai adaptat la condițiile comunității umane El poate merge și mai departe și să afirme că în această luptă pentru existență, idealul individualist trebuie să piară, ca ideal antisocial, distrugându-i pe cei slabi și nu introducându-l în opera culturală comună a omenirii Dintre celelalte articole publicate în cărți arbitrate, de remarcat sunt eseul interesant al lui Macbride Sterrett despre etica hegeliană și "Analiza ideii de datorie" a lui Franz Chapman Sharpa Autorul ultimului articol ajunge la concluzia că ideea de datorie, ca ceva exterior subiectului, este un concept antimoral, că primește sens etic doar atunci când trebuie identificată cu idealul individului, dar atunci momentul care determină comportamentul individului este atractivitatea idealului, și nu ideea de datorie G Paperna Cultura etică, publicație săptămânală care promovează eforturile etice Jm comandat de Societatea Germană pentru Cultură Etică publicat de prof Georg von Giz y ck i Din ianuarie a anului curent, în numele Societății Germane pentru Cultură Etică, prof Gizhitsky publică o revistă săptămânală Scopul societății este de a promova dezvoltarea unei culturi etice atât în rândul membrilor săi, cât și în alte cercuri sociale Cultura etică este acea legătură comună care ar trebui să unească toți oamenii, indiferent de diferențele în condițiile lor de viață, în opiniile lor religioase și politice Prin cultură etică, societatea înțelege o astfel de stare în care domnesc dreptatea și veridicitatea, umanitatea și respectul reciproc Este nevoie de prea multă încredere într-o persoană pentru a face din un astfel de ideal scopul final al activității cuiva Dar, în opinia șefului noului corp, dintr-un optimism atât de vesel în raport cu legile lumii și ale omului Biblioteca "Runivers" I KOLUBOVSKPI În niciun caz nu rezultă că adepții idealului etic închid ochii la ulcerele sociale și le pasă doar de auto-îmbunătățirea personală Nu, sarcina noului jurnal nu este să împace mințile cu dispozițiile existente Dimpotrivă, va trebui să predice de mai multe ori "lauda nemulțumirii" și să numească cu îndrăzneală răul pe numele său propriu Ideea este cea care inspiră lupta împotriva răului - fie că este vorba de dragoste pentru umanitate sau de ura pentru ea Toată ura trebuie să fie departe de organul culturii etice, iar predicarea ei trebuie să cântărească în spiritul iubirii pure și al tăcerii Cultura etică nu este treaba partidelor, ea stă deasupra lor ca judecător suprem, este

disponibilă tuturor partidelor politice, tuturor mărturisitorilor religioși De aceea, noul jurnal face apel la susținătorii tuturor partidelor și confesiunilor, la oricine este cu adevărat capabil să iubească oamenii și să se străduiască dezinteresat pentru adevăr Doar astfel de oameni tânjesc după acele schimbări în viața publică, care dictează cu putere binele comun al tuturor oamenilor Ghidându-se de asemenea considerații, revista își propune să publice într-o formă clară, accesibilă și atractivă articole despre probleme generale și particulare ale moralității, articole etice pe problemele polemice și sociale ale zilei, eseuri biografice despre oameni de înaltă moralitate; imagini din viață, nuvele, dialoguri cu conținut etic; zicători, reguli de viață, poezii; rapoarte despre opere de literatură și artă remarcabile din punct de vedere etic; locuri din cărți vechi și noi cu caracter etic instructiv; Știri ale Societății Germane pentru Cultură Etică După cum puteți vedea, programul este conceput pentru o gamă foarte largă de cititori Și într-adevăr, toate articolele și notele plasate în primul caiet sunt disponibile cititorului cu o calificare educațională foarte mică Nu este nevoie să vorbim despre ele în detaliu, deoarece scopul tuturor este același - să influențeze sentimentul și voința cititorului, să-i îndrepte spre interesele culturii etice Un mic poem de Franzose este urmat de un articol al Prof Iodl: "Ce este o cultură etică?" - apoi o mică notă a autoarei romanului "Jos armele" Bertha F Zutner despre separarea partițiilor Biblioteca "Runivers" ETHISCHE KULTITR î diferite straturi de oameni Articol de prof Paulsen "Moralitatea independentă și judecătorii ei ecleziastici" este dedicat prelegerii publice a Ecaterinei Doamna Kretschmann oferă sfaturi naive despre cum să evitați certurile în familie din cauza dezacordului de opinii: de îndată ce soții își pun părerile pe hârtie, vor fi inventate argumente din ambele părți și iritarea se va diminua de la sine În orice caz, nu se poate decât să ureze succes deplin unui organ care urmărește astfel de scopuri simpatice I Kolubovski Biblioteca "Runivers" II Recenzie de cărți Sully Mintea umană Un cârlig de text al psihologiei volume Londra (The human mind A guide to psychology) Lucrarea de față a unui cunoscut psiholog englez, prin propria sa recunoaștere, conține o extindere și o prelucrare ulterioară a teoriilor expuse în Eseurile de psihologie Deși aranjarea materialului este în general aceeași ca în Eseuri, totuși această carte trebuie privită ca ceva nou Este destinat în principal celor care doresc să aibă un rezumat complet al ultimelor rezultate ale cercetării psihologice Mult spațiu este dedicat celor mai recente date ale psihologiei fiziologice și experimentale, ilustrărilor principiilor psihologice prin fenomene din viața popoarelor și animalelor primitive, din psihopatologie și hipnotism Totodată, pentru a-i permite cititorului să se orienteze mai bine în cele mai dificile întrebări ale psihologiei, se fac indicii ale istoriei diverselor probleme psihologice Întrucât întrebarea cu privire la modul în care psihologul privește împrumuturile din fiziologia și patologia sistemului nervos este de o importanță deosebită în prezent, Selley declară în prefață că nu abandonează opinia anterioară că fiziologia nervoasă nu va lua niciodată locul psihologie în sine sensul cuvântului; pe de altă parte, utilizarea pe scară largă a materialului fiziologic arată că el este foarte departe de acea asceză psihologică care urmărește să dezvolte o teorie a activității mentale ab intra, ignorând complet Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE asupra forţelor organice, care în orice caz sunt condiţia acestei activităţi În această lucrare, Selley ia în considerare cele mai recente teorii ale lui Wundt, Ribot, Ladd,

Münsterberg, James și Ward (a se vedea excelentul său articol "Psychology" din Encyclopaedia Britannica) E Chelpanov Franz Brentano Das Genie Vortrag, gehalten im Saale des Ingenieur - und Architektenvereins in Wien Leipzig p (Geniu Discurs în sala Societăţii Inginerilor şi Arhitecţilor) Ce este geniul și cum diferă de talentul obișnuit - aceasta este întrebarea dificilă, dar la fel de interesantă căreia îi este dedicată această prelegere publică a celebrului psiholog vienez Există două păreri pe această temă: după una, geniul se opune în mod specific talentului, după altul, este doar cel mai înalt grad de talent Autorul înclină puternic în favoarea celei de-a doua păreri și își găsește confirmarea în primul rând în exemplele de geniu științific Un simț viu al adevărului, o abilitate extraordinară de a aprofunda în faptele studiate și o abilitate remarcabilă de a le revizui, generaliza și combina rapid - toate aceste calități ale geniului științific sunt inerente într-o măsură mai mică talentului științific Întrebarea este mai complicată în domeniul geniului artistic, dar și aici, o investigație mai atentă duce la aceeași concluzie În domeniul artei imitative, geniul se ridică deasupra talentului doar printr-o susceptibilitate mai mare la frumusețea estetică și o capacitate mai remarcabilă de abstractizare artistică, de exemplu pentru a evidenția esențialul și tipicul de indiferent și neimportant În domeniul artei creative, un geniu, în afară de aceste două calități, se deosebește de talentul obișnuit prin bogata sa memorie artistică, imaginația educată estetic și bine disciplinată și un obicei larg dezvoltat de asociere artistică a ideilor Autorul neagă orice participare a unui element inconștient la munca creativă a unui geniu "Nu există", spune el, "nu există nicio gândire inconștientă care să se alăture conștientului într-un geniu Geniul în anumite cazuri se realizează doar gândind mai puțin și, datorită superiorității primelor sale gânduri, este eliberat de o anumită cantitate de muncă, Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți tocmai dintr-o corectare critică a ceea ce făcuse mai devreme Eseul lui Brentano este scris cu măiestrie, dar, ca piesă populară, nu poate pretinde o profunzime deosebită de analiză Cu opinia autorului că creativitatea unui geniu nu depinde deloc de factori inconștienți, în opinia noastră, nu putem fi de acord Procesele mentale inconștiente nu sunt o invenție a unei metafizici vagi și mistice, ci un fapt indubitabil care joacă un rol enorm în viața mentală atât a unei persoane geniale, cât și a unei persoane obișnuite Numai în interacțiunea complexă și subtilă a acestor procese se poate găsi o explicație reală pentru astfel de calități ale geniului precum capacitatea de a generaliza și combina rapid faptele, capacitatea de a abstrage și asocia cu ușurință imagini și idei artistice sau această capacitate generală de a "împlini se gândește mai puțin" decât un muritor obișnuit În sine, însă, aceste "capacități" sunt doar fraze puțin înțelese sau probleme care așteaptă să fie rezolvate P Sokolov Eduard von Hartmann Zur Geschichte und Begrün-dung des Pessimismus Leipzig ( ) (Despre istoria și justificarea pesimismului) Printre curentele vieții mentale moderne, pesimismul ocupă un loc cu totul aparte Două trăsături caracteristice îl deosebesc de alte tendințe filozofice: în primul rând, este în legătură mai strânsă cu viața decât altele și, în al doilea rând, s-a dezvoltat într-un sistem armonios, pe care se află amprenta individualității Această ultimă caracteristică este în general rară în ultima vreme Unul dintre cei mai buni scriitori de filozofie spune pe bună dreptate că "în prezent există o abatere notabilă de la construirea unui sistem filosofic, chiar mai mult, un fel de neîncredere") ^ într-adevăr acum domină dezvoltarea

întrebărilor individuale, în principal sub formă de monografii Deci, pesimismul merită cu siguranță studiat Dacă *) J Volkelt: Vortrãge zur Einführung in die Philosophie der Gegenwart München , p Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți nici măcar să nu-i recunoască meritele pentru filosofia teoretică și să nu-i acorde importanță ca sistem filozofic care a introdus ceva nou în formularea sau rezolvarea întrebărilor filozofice - care, totuși, nici măcar cel mai înflăcărat oponent al lui Schopenhauer și Hartmann va afirma - atunci și atunci pesimismul va avea semnificație ca fenomen major în viața mentală a Occidentului, mai ales în Germania, ca semn caracteristic al dispoziției publice La începutul secolului prezent, societatea era într-un spirit complet opus, iar pesimismul putea fi un semn al stării de spirit a lui Schopenhauer singur și a puținilor săi adepți Abia din anii ' tendința lui Schopenhauer a găsit simpatie în cercuri mai largi Evenimentele din și nu numai că nu au diminuat această simpatie, dar au întărit-o și mai mult Pesimismul a devenit o tendință filozofică proeminentă în mintea societății, iar influența sa s-a extins în literatură) Spectacolul este uimitor! Un popor numeros și talentat și-a îndeplinit în sfârșit visele prețuite, a format un singur stat, a câștigat victorii care au asigurat pe deplin dezvoltarea forțelor sale interne, chiar și-a dobândit o voce decisivă în afacerile internaționale Cu toate acestea, pesimismul a cuprins diverse aspecte ale vieții sociale și intelectuale Cartea lui Hartmann este foarte curioasă pentru filosofia sa: este, parcă, autobiografia sa, o încercare de a urmări apariția pesimismului, de a-i determina caracterul teoretic și semnificația practică Începe cu un capitol despre axiologie, discuții generale despre pesimism și locul pe care acesta îl ocupă în sistemul lui Hartmann; urmează apoi un capitol în care este analizată originea pesimismului, Kant fiind prezentat drept strămoșul său Prima ediție a cărții a apărut acum ani, în Acum aproape s-a dublat Unele dintre capitole (și anume III, IX și XIV} apar pentru prima dată tipărite)) Vezi cartea: Mielke, roman german în secolul al XIX-lea,) Aceste completări sunt următoarele: I Axiologia şi diviziunile ei -II Locul ocupat de pesimism în sistemul meu filozofic - Sh Plotin Axiology - V Istoria pesimismului a lui Plumacher -VI Pesimism în versuri -VSH Poate pesimismul să aibă valoare educațională -IX Pesimismul duce la sinucidere? (infirmat pe scară largă Biblioteca "Runivers" recenzie CARTE Sarcina principală pe care și-a propus Hartmann în această carte este să demonstreze că sistemul său își are rădăcinile în Kant și reprezintă într-o formă sistematică reconcilierea celor două școli extreme care au apărut din el, optimismul evoluționist (Hegel) și pesimismul eudemonologic (Schopenhauer)) Prin urmare, spune el, cei care, după ce l-au infirmat pe Schopenhauer, își imaginează că au respins sistemul meu, se înșală foarte mult În același fel, cei care susțin că în fața mea adevăratul pesimism, Schopenhauer, s-a dovedit a fi neîncrezător în sine, se înșală, întrucât am dat pesimismului degenerat al lui Schopenhauer forma sa originală, adică, cea pe care o vedem la Kant Astfel, întreaga problemă și întreaga controversă despre pesimism se rezumă la întrebarea dacă Kant a fost pesimist și ce rol joacă pesimismul în viziunea sa Hartmann isi dovedeste pozitia printr-o serie de extrase din scrierile lui Kant, remarcand in acelasi timp ca ar fi o pierdere de timp sa cautam termenul de "pesimism", care nu se gaseste nicaieri in Kant Extrasele citate de Hartmann dovedesc, în opinia noastră, doar că Kant a recunoscut existența răului în lume, dar o asemenea recunoaștere nu ne autorizează deloc să-l considerăm pesimist Numai cel care, pe această bază, trage o concluzie pesimistă,

poate fi considerat ca atare Semnificația lui Kant în Germania modernă este foarte mare și vedem că autorii multor teorii filozofice doresc să le dea putere și persuasivitate, susținând că ele se află implicit în învățăturile creatorului Criticii Rațiunii Pure Printre ei se numără și Hartmann N Mazarovici Stumpf Psychologie un d Erkenntnisstheorie München, Karl Stumf, autor a două lucrări majore: "Psychological Theory of Spatial Perception" și "Psychology of Sound", acest eseu consacră uneia dintre cele mai controversate probleme din filosofie, și anume relația dintre psihologie și teoria cunoașterii, părerea răspândită că pesimismul îi aduce adepți la sinucidere sau cel puțin contribuie la aceasta) -XI Echivalentul înlocuitor al plăcerii și durerii -XII Despre plăcerea ca cea mai înaltă măsură a valorii -XIII Doctrina filozofică a binelui a lui Döring -XIV Pesimismul și conceptul de Dumnezeu Biblioteca Runiverse RECENZIE carte În școala neo-kantiană, teoria cunoașterii este recunoscută ca parte a logicii și separată brusc de psihologie Potrivit acestei școli, lui Kant îi datorăm eliberarea completă a teoriei cunoașterii de psihologie Mulți spun că această împărțire a avut loc doar în ediția a -a a Criticii rațiunii pure și nici acolo nu a fost realizată destul de consecvent Așa diferă Kant "istoric" și "ideal" Windelband se exprimă în sensul că adevărata critică nu ajunge la expresia sa deplină în niciuna dintre scrierile lui Kant Cel mai important argument al psihologilor, adică al celor care recunosc dependența teoriei cunoașterii de psihologie, este că cunoașterea în sine este un proces mental și, prin urmare, studiul condițiilor sale este un studiu psihologic; criticul obiectează la aceasta: "Cercetarea psihologică ne poate conduce, desigur, la faptele cunoscute ale vieții interioare, la cunoașterea proceselor gândirii și simțirii și, în general, la legi empirice, ca de exemplu asocieri de idei, dar nu poate ajunge niciodată la cunoașterea adevărurilor universale și necesare, mai puțin a celor care pot avea și o valoare obiectivă, ca de exemplu principii geometrice sau legea cauzalităţii Acesta din urmă, dimpotrivă, stă la baza tuturor cercetărilor psihologice Psihologia este o știință experimentală, teoria cunoașterii ne învață condițiile pentru posibilitatea oricărei experiențe în general La aceasta, potrivit lui Pitumf, psihologul poate răspunde: "se poate ajunge la cunoaștere chiar și fără teoria cunoașterii, la fel cum se poate bea și mânca fără cunoașterea legilor fiziologiei" Se poate spune că teoria cunoașterii la începutul cercetării sale este independentă de orice psihologie? Nu necesită neapărat o muncă psihologică preliminară, cel puțin în problema originii conceptelor noastre? Pentru a infirma acest lucru, criticul ia materiale împrumutate de el din Critica rațiunii pure Nu putem vorbi, după critici, de "obiect" și cu atât mai puțin de "natura" ca unitate naturală a obiectelor, fără a aplica fenomenelor categoriile de unitate, substanțialitate, cauzalitate, necesitate Fiecare categorie este o formă de sinteză sau, după cum s-ar putea spune, o funcție a unității Astfel înțelegerea este aceea care, prin ea Biblioteca "Runivers" RECENZIE carte funcții de unitate pentru a crea obiecte, natura și regularitatea ei Natura apare mai întâi în și prin înțelegere Fenomenele ca atare nu au nicio regulă, nici o lege în sine Pentru a prezenta această stare de lucruri, spune criticul, nu avem nevoie de conjecturi psihologice, fapte sau observații Plecăm de la conceptul de experiență științifică și întrebăm despre condițiile care o fac posibilă, căutăm elementele care sunt cuprinse în acel concept Acolo găsim, de exemplu conceptul de substanţă etc Despre "condiţiile experienţei posibile" nu se vorbeşte aici în sens psihologic Aici nu ne

referim la nimic altceva decât elementele care se obțin din analiza conceptului de experiență În acest fel, o critică a cunoașterii este posibilă fără psihologie Stumf face obiecții la anumite părți din Critica rațiunii pure El se oprește în detaliu asupra imposibilității deplină a înțelegerii faptului aplicabilității categoriilor la fenomene Aplicabilitatea s-ar putea baza pe o atracție psihologică de neînțeles (Zwang); atunci ne-am regăsi chiar în adâncul scepticismului, pentru că înclinația oarbă de a lega fenomenele cu conceptele ar stârni mereu cererea de a justifica acest proces Împotriva simplei constrângeri a organizării spirituale (în care Albert Lange vedea esența învățăturii lui Kant), Kant a vorbit foarte energic: "În această condiție, nu aș putea spune că efectul este legat de cauza în subiect, dar Aș putea spune doar că am constituit în așa fel încât nu pot să mă gândesc la această reprezentare ca fiind legată altfel; și tocmai asta își dorește cel mai mult scepticul, pentru că atunci înțelegerea noastră nu este altceva decât o simplă aparență și ar exista oameni care nu ar putea recunoaște această necesitate subiectivă în raport cu ei înșiși La aceasta, Stumf remarcă: "într-adevăr, în lipsa unor dovezi evidente ale posibilității de a aplica categorii fenomenelor, ajungem fără voie la scepticism" Kant spune: "Aplicarea categoriilor în sensul indicat este o condiție a experienței, fără ele ar trebui să renunțăm la toată experiența științifică" Stumf notează: "Acest lucru nu va convinge scepticul, care va renunța la experiența științifică Dacă criticul se referă la faptul că până la urmă Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Dar dacă există de fapt o știință experimentală, atunci scepticul poate sublinia că cineva se poate îndoi constant de experiență în sensul acceptării legilor naturii valabile necondiționat Criticii, străduindu-se să facă poziția lui Kant independentă de orice psihologie, subliniază că critica nu spune nimic despre originea reprezentării spațiului și timpului A priori kantian nu are nimic de-a face cu aceste întrebări A priori are doar semnificație epistemologică, ar trebui să clarifice posibilitatea geometriei științifice și a geometriei obiective în general, adică, știință universală și neapărat reală Kant nu vrea să arate cum apar în noi spațiul, timpul, cauzalitatea, ci ce semnificație pot avea ele pentru uz științific Doar un astfel de a priori poate trezi interesul criticilor Prin urmare, nu le pasă dacă aceste reprezentări sunt înnăscute sau nu Unii (de exemplu, Riehl și Cohen) chiar compară direct teoria lui Kant cu ipotezele empirice moderne, în timp ce tendința de a identifica învățătura lui Kant cu nativismul este de obicei remarcată Riehl și Cohen fac acest lucru pe baza cuvintelor lui Kant însuși, care spune că "critica nu cunoaște idei înnăscute, toate ideile sunt dobândite" Pitumf consideră greșit să compare învățăturile lui Kant cu învățăturile empirice în sensul modern al cuvântului "Achiziția" reprezentărilor despre care vorbește Kant nu este o achiziție, așa cum o înțeleg empiriștii, ci este o "achiziție inițială" - "forme" care sunt date în posibilitate, dar care apoi, în legătură cu impresiile senzoriale, devin actual în conștiință Considerarea faptului că spațiul în minte este alcătuit treptat din diverse impresii senzoriale, că inițial numai calități sunt date fără nicio aranjare spațială, conform criticilor, nu a făcut parte din sarcina lui Kant Shtumf remarcă despre aceasta: Kant nu s-a limitat la o simplă afirmare a semnificației spațiului și timpului pentru cunoaștere Kant spune că spațiul și timpul, ca concepte a priori, nu sunt supuse analizei și nu pot fi date prin intermediul simțurilor, ca conținut al senzațiilor Și această negare a posibilității analizei este o afirmație psihologică; Și

Biblioteca "Runivers") RECENZIE de cărți Kogen vorbește despre " analiza inaccesibilă, adică elementele a priori ale conştiinţei" Obiceiurile binecunoscute de reprezentare și gândire, după Kant, nu sunt o necesitate reală Numai atunci există adevărata necesitate și numai atunci cunoașterea științifică experiențială poate fi salvată de scepticism, atunci când obiectele experienței înseși cresc din înțelegere Și acest lucru este posibil numai în cazul în care înțelegerea, prin propria sa regularitate, creează regularitatea lucrurilor Potrivit lui Stumf, "numim judecățile necesare nu procese mentale, ci conform raport cu ceea ce este afirmat în ele Necesitatea este inițial o proprietate a conținutului cunoscut al unei judecăți; conceptul abstract de necesitate ia naștere ca urmare a reflecției asupra acestui conținut al judecăților Că intelectul transferă necesitatea lucrurilor, putem fi de acord cu aceasta numai în măsura în care transferăm ipotetic conceptul dobândit prin percepția internă la lucruri ipotetice Kantienii spun: nu sunt adevăruri necesare care stau la baza conceptului de necesitate, ci, dimpotrivă, acest concept trebuie să existe deja pentru ca noi să putem crea judecățile necesare Acest Stumf consideră o neînțelegere Dacă teoreticianul cunoașterii împarte judecățile în necesare și inutile și dezvoltă o teorie a ambelor, atunci el trebuie să aibă conceptul de necesitate și conceptul de judecată Dar pentru a crea judecata necesară, acest concept nu este necesar pentru aceasta Stumf încheie prin a cere ca teoria cunoașterii să fie dezvoltată împreună cu psihologia, deoarece rezolvarea întrebărilor sale depinde de rezolvarea întrebărilor psihologice Separarea teoriei cunoașterii de psihologie, în opinia sa, a avut un efect foarte dăunător asupra succesului primei Desigur, nu suntem în măsură să supunem cartea lui Stumf unei critici detaliate Obiecțiile pe care le face criticii au fost deja făcute înainte; unele dintre ele sunt mai degrabă superficiale În ceea ce privește cererea sa ca dezvoltarea teoriei cunoașterii să nu fie separată de psihologie, sună destul de vag, deoarece, de altfel, afirmația (a lui Riehl și Cohen) referitoare la independența teoriei cunoașterii față de psihologie nu este tocmai certă fie E Chelpanov Biblioteca "Runivers" La întrebarea semnelor de conștiință Alexandru Vvedensky Despre limitele și semnele animației Noua lege psihofiziologică în legătură cu problema posibilității metafizicii St Petersburg p \ În celebra sa "Istoria materialismului" A Lange a exprimat opinia că toate acele fenomene pe care le luăm de obicei pentru expresia voinței, gândurilor, sentimentelor și senzațiilor umane pot fi explicate numai prin intermediul cauzelor materiale, ca "reflexe automate extrem de complexe , fără nici un ajutor din partea manifestărilor mentale Ca toate opiniile umane, adevărate și false, această poziție paradoxală a lui Lange are propria sa istorie, a cărei ultimă verigă este în prezent studiul domnului Vvedensky Într-o lungă discuție scolastică, el ridică paradoxul neo-kantianului plin de spirit într-o nouă lege psihofiziologică, pe care o numește "legea absenței semnelor obiective de animație și o formulează în felul următor:" procesele materiale în toate trupurile, fără excepție, merg întotdeauna ca și cum nicăieri și nu a existat niciodată viață spirituală, adică orice proces material poate fi explicat numai prin procese materiale fără ajutorul celor spirituale" (*) Fiecare viață psihică care există în univers este supusă acestei legi - deși, strict vorbind, nu este complet clar cum *) Mier "Regulamente" de A I Vvedensky, tipărite mai jos în raportul despre ședința Societății de Psihologie din decembrie (Regulamentul) Această idee este repetată în mod repetat de autor pe parcursul

întregii discuții, care este dedicată dezvoltării sale Vezi, pentru exemplu, pagina : viata trupeasca, cat de accesibila cunoasterii empirice, intotdeauna se intampla sa nu conteaza daca este insotita sau nu de viata psihica Întrebări de filosofie, KN ib Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY în același timp, ceva care nu are nicio trăsătură obiectivă poate să se supună ceva, să permită o oarecare generalizare empirică Viața spirituală străină, potrivit domnului Vvedensky, nu numai că nu este observată de noi din exterior, dar nu poate fi reprezentată de noi Ceea ce se numește reprezentarea ei constă numai în substituirea mintală a sinelui în condițiile vieții psihice a altcuiva, sau în reprezentarea manifestărilor sale exterioare, cărora le acordăm o anumită semnificație doar atunci când suntem convinși dinainte de realitatea cuiva animația altcuiva Astfel, nu există semne obiective ale conștiinței altcuiva, ale vieții spirituale a altcuiva: o construim întotdeauna și inevitabil din elementele propriei noastre vieți interioare f În exterior, totuși, observăm la alți oameni și animale numai acele sau alte fenomene corporale complexe: și indiferent de semnificația pe care le acordăm, ele, ca trupești, sunt complet diferite de cele ale sufletului Prin urmare, este clar că ideea noastră despre viața spirituală a altcuiva, construită din elementele proprii, este complet subiectivă Neavând nicio dovadă obiectivă a conștiinței altcuiva, am putea, așadar, să admitem pe deplin că toate acele animale și oameni pe care îi considerăm a fi animați sunt simpli automati, lipsiți de orice conștiință Pentru rațiunea noastră și sentimentele noastre "empirice" - întreaga noastră conștiință teoretică - nu numai că nu ne obligă să admitem existența "animației" în afară de noi, dar nici măcar nu conțin vreun motiv care să ne îndeamnă la o asemenea presupunere Domnul Vvedensky nu și-ar fi recunoscut niciodată vecinii ca fiind animați, dacă nu ar fi "simțul său moral" Dar acesta din urmă este atât de puternic în el, încât întreaga sa ființă se indignează împotriva recunoașterii insolubilității chestiunii animației altcuiva ( ): trăiește o adevărată dramă spirituală, în el "toate străduința pentru viață dispare", căci el simte că "ceea ce este ultimul (adică - lupta pentru viață) este condiționat de recunoașterea inspirației în afară de aceasta" ( ) Domnul Vvedensky afirmă chiar că întreaga sa "viață este complet condiționată și pătrunsă de această convingere" - întreaga sa viață, întreaga sa ființă - cu excepția, după cum am văzut, a minții și a sentimentelor "empirice" Rămâne de presupus că domnul Vveden- Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA SEMNELOR DE CONSTIINTA el trăiește după un sentiment moral sau că mintea și sentimentele sale empirice nu sunt complet indiferente în percepția "animației altuia" Dar domnul Vvedensky argumentează astfel; întrucât nu există semne obiective ale animației altcuiva, atunci ea nu poate fi cunoscută de noi empiric Și, prin urmare, recunoașterea existenței sale efective "trebuie declarată o opinie care nu poate fi dovedită prin nimic, altfel este necesar să se admită posibilitatea unei cunoașteri transcendental-metafizice sigure", precum și existența "un organ special al asemenea cunoaștere" Desigur, la prima vedere, descoperirea unui astfel de organ este neașteptată ( ): dar cititorul care îl cunoaște pe Kant se întâlnește aici cu o veche cunoștință - "rațiunea practică" a lui Kant - acea mână dreaptă a filozofiei sale, care recreează tot ceea ce mâna stângă distruge - în domeniul metafizicii "teoretice" Kant recunoaște nedemonstrabilitatea teoretică a existenței lui Dumnezeu, suflet nemuritor, liber arbitru și, în același timp, insistă asupra certitudinii lor practice perfecte, asupra necesității lor morale necondiționate ca "postulate ale rațiunii practice" -

cerințele conștiinței morale Iar domnul Vvedensky, care dovedește absența oricăror semne obiective de "animație", ca și Kant, caută mântuirea în conștiința morală: caracterul obligatoriu al datoriei morale, necontestat de nimeni în afară de nebun (?) - implică și presupune adevărul despre viața spirituală a altcuiva "Probabil că nu avem un sentiment metafizic care să fie izolat de moral; cel puțin nu există niciun motiv să o admitem" ( ) Și, prin urmare, "sub starea actuală a filozofiei" - singura sursă de certitudine în recunoașterea animației altuia, singurul "organ" al cunoașterii sale - este sentimentul moral (p și teza) Ajungem astfel la metoda metafizicii "morale" a lui Kant "Simțul moral, forțându-ne să credem în existența animației altcuiva, ne face, prin urmare, să credem și că lumea este construită în conformitate cu cerințele morale" (i) sau, așa cum spune autorul în teza a -a, că " structura întregului corp este adaptată cerinţelor moralei O serie de alte propoziții metafizice sunt ușor de dedus din aceasta Într-una Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY Într-o notă de subsol, în concizia sa care amintește de remarca unui cenzor, domnul Vvedensky chiar insinuează dovada teleologică a existenței lui Dumnezeu, întrebând: "Este ușor", nepermițându-I să se gândească la o aranjare oportună a universului? (v) - Adevărat, "Kant însuși, folosind metoda indicată de el, nu a găsit încă o singură propoziție metafizică, a cărei indiscutabilitate ar fi dincolo de orice îndoială și care să servească drept exemplu clar (de cât de fiabile sunt propozițiile lui metafizica critică poate fi Acum s-a găsit acest adevăr: aceasta este animația altor oameni (!!) Mai mult, Kant nu avea încă în mâinile sale o listă completă de întrebări insolubile teoretic Și cu cât este mai completă, cu atât va fi mai reușită aplicarea metodei recomandate de el, căci aceasta din urmă constă tocmai în rezolvarea, prin intermediul cerințelor morale, a întrebărilor insolubile teoretic (but-sh) Metafizica construită cu ajutorul unei asemenea metode va fi, este adevărat, "teoretic nedemonstrabilă, dar pentru asta este incontestabilă și străină de dogmatism (?) Este clar, așadar, că în metafizică trebuie să adere la metoda kantiană" ( ) Aceasta este concluzia finală a domnului Vvedensky Studiul său, scris în spiritul filosofiei neokantiene, permite o dublă evaluare: în primul rând, din punctul de vedere al școlii de care se alătură; în al doilea rând, de la sine, indiferent de această direcție Se împarte în două părți, dintre care prima poate fi numită negativă sau sceptică, iar a doua pozitivă sau de încredere Prima parte, sceptică, a lucrării domnului Vvedensky, ajunge la cele mai extreme concluzii negative în legătură cu "animația altuia": nu numai că nu putem cunoaște sau observa viața spirituală a altcuiva, dar în sentimentele și mintea noastră nu există nimic care ar fă-ne să presupunem asta În a doua parte, moral-metafizică, autorul demonstrează că conștiința noastră morală ne obligă (să nu știm, a) să ne asumăm realitatea animației altcuiva, adică strict vorbind, să credem și să sperăm că vecinii noștri nu sunt simpli automate Inspirația vecinilor noștri nu este așadar un fapt obiectiv, ci doar buna noastră speranță bazată pe buna noastră intenție sau, mai precis, pe însăși posibilitatea bunelor noastre intenții și acțiuni Pentru Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA SEMNELOR DE CONSTIINTA simțul moral, prin propozițiile sale, ne poate induce doar la intenții sau acțiuni, și nu la concluzii care au certitudine teoretică Din punctul de vedere al filosofiei "critice", domnul Vvedensky pare să aibă două reproșuri În primul rând, în ambiguitatea conceptului său de "animație", pe care îl identifică, când cu conștiința, când cu sufletul; în al doilea rând, în abuzul de

"postulate ale rațiunii practice", ceea ce duce la o denaturare a metodei lui Kant A avea suflet și a avea minte sunt două lucruri diferite, mai ales pentru filosoful critic Materialistul se îndoiește de existența propriului suflet ca principiu imaterial special, dar nu se poate îndoi de propria sa conștiință Pe de altă parte, este posibil să recunoaștem și o multitudine de suflete inconștiente, așa cum au făcut-o alți spiritiști, care au văzut în temelia lumii însăși materiale monadele necorporale, vii Întrebarea conștiinței altcuiva sau a mea și a duratei ei, și întrebarea nemuririi sufletului, sunt două întrebări diferite care nu pot fi combinate în felul în care o face domnul Vvedensky (la p psihologie" a privit lucrurile diferit Domnul Vvedensky nu va nega unele semne obiective ale vieții organice, deși nici aici nu putem indica cu precizie limitele acesteia Fenomenele de nutriție, creștere, reproducere, iritabilitate și, în sfârșit, fenomenele infinit de complexe ale mișcării, clasificate în cămin drept "mentale" - toate acestea sunt fenomene ale vieții organice Sunt însoțiți de conștiință? Aceasta este o întrebare Sunt ele în întregime rezultatul unor legi pur mecanice și chimice sau presupun acțiunea unei forțe sau a unui suflet special organizator? Aceasta este o altă întrebare extrem de dificilă În sfârșit, este conștiința însăși produsul unei activități psihice speciale? Aceasta este a treia întrebare G Vvedensky se ocupă în principal, dacă nu exclusiv, de chestiunea trăsăturilor obiective ale conștiinței altcuiva, dar o amestecă cu problema sufletului însuși Respingerea semnelor obiective ale conștiinței în numele considerațiilor teoretice nu, el recunoaște sufletul în numele cerințelor "muncii practice" Biblioteca "Runivers" KN CU TRUBETSKAYA zoom " Dar realitatea, demnitatea și nemurirea personalității altuia, existența lui Dumnezeu și chiar "adaptarea tuturor trupurilor la cerințele moralității" pot fi, desigur, incomparabil mai semnificative și mai bune decât conștiința însăși: numai că toate acestea nu sunt totuși acea conștiință extraterestră pe care autorul încearcă să o deducă, dar ceva cu totul diferit Kant a înțeles foarte bine că "rațiunea sa practică" nu putea postula decât lucruri care depășeau limitele conștiinței "empirice" sau "teoretice" Să postuleze chiar această conștiință - în sine ca și în alții - nu-i trecuse încă prin cap De fapt! Un singur lucru: sau "animația" este într-adevăr ceva transcendent, supra-experimentat - atunci domnul Vvedensky nu-mi poate dovedi, prin metoda lui Kant, conștiința empirică a altor ființe, asemănătoare conștiinței mele empirice Sau "animația" în cauză este o conștiință empirică asemănătoare cu a mea - și atunci metoda lui Kant este complet inaplicabilă, deoarece el postulează doar principii metafizice (de exemplu, Dumnezeu), și nu fenomene (chiar dacă acestea din urmă se aflau în afara sferei mele) observație personală) Lăsăm deoparte metafizica lui Kant însuși, împotriva căreia mulți au găsit obiecții puternice - indicând natura inevitabilă teoretică, inferențială a construcțiilor sale cvasi "practice"*) Remarcăm doar că nici din punctul de vedere al kantismului, încercarea autorului nu poate fi considerată reușită Și ce interes practic poate avea pentru mine ceva care nu pretinde absolut nimic în practică? Dumnezeu, nemurirea, liberul arbitru au cea mai înaltă semnificație practică în prezent și în viitor Un "epifenomen" al conștiinței care nu funcționează, dar numai dintr-un motiv necunoscut este prezent și suferă "în spatele fenomenelor materiale" - o astfel de conștiință nu este deloc *) "Rațiunea practică" a lui Kant, strict vorbind, nu trebuie să facă nicio presupunere sau concluzie teoretică: cere și ordonă, iar o persoană poate să se supună sau să nu se supună

cerințelor sale Nu ar trebui să aibă de fapt cerințe teoretice, căci rămâne "practic" numai acolo unde poruncește (sub forma unui "imperativ"), şi nu acolo unde deduce sau speculează (chiar sub forma unui "postulat") raţiunea din conştiinţa morală Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA SEMNELOR DE CONSTIINTA nu este necesar din punctul de vedere al simţului nostru moral Prin urmare, poate, absența conștiinței la un nou-născut sau la un nebun nu mă eliberează de obligațiile morale în raport cu el, așa cum conștiința animalelor nu îmi impune o datorie morală absolută în raport cu ele Deci din punct de vedere al "criticii" Dacă, totuși, părăsim conceptul său de școlar de conștiință inactivă și ne transferăm în punctul de vedere al observației psihologice sobre, atunci ne vom convinge, fără îndoială, de diferența completă și independența completă unul față de celălalt - sentimentul moral și conștiința altcuiva animaţie Ca să nu mai vorbim de faptul că în existența lui Dumnezeu, în libertate și nemurire, mulți s-au îndoit și continuă să se îndoiască, între timp, întrucât adevărul despre "animația extraterestră" este necondiționat de încredere pentru cel mai fără conștiință răufăcător, nu se poate vorbi despre trezirea unui sentiment moral inainte de a comunica cu fiintele constiente care ne leaga de anumite obligatii morale, ne intampina si ne cer anumite actiuni si concepte morale Un câine care îmi înțelege starea de spirit, "fiul de șase luni al lui Darwin", despre care vorbește domnul Vvedensky, este evident conștient de animația altor ființe pe lângă conștiința "datoriei morale" Foarte departe stau și monstrul care se bucură de chinul victimei sale, escrocul care profită de credulitatea stupidă a vecinului său, care nu-i împiedică să recunoască "animația altuia" Într-un cuvânt, conceptele morale nu sunt pentru noi nici a priori, nici a posteriori sursa acestei conștiințe a vieții altcuiva Mai ales dacă permitem ca conceptele morale să se dezvolte, să aibă o geneză complexă și să fie la rândul lor condiționate de o astfel de conștiință Și așa, cel puțin, va trebui să recunoaștem că "scepticul" fictiv domnul Vvedensky, care a dezvoltat atât de vioi teza lui Lange despre nedemonstrabilitatea teoretică a "animației altuia", și-a depus armele prea devreme înaintea cerințelor moralei sentiment Ni se pare că și aici ar putea apăra, în felul său, drepturile rațiunii și ale conștiinței, argumentând că simțul moral poate postula orice, cu excepția rațiunii în sine și a conștiinței empirice G Vvedensky ar putea chiar îmbogăți "psihofizica" cu o nouă "lege" Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY absența" necesității morale (epifenomen) a conștiinței altcuiva În general, ni se pare că "scepticul" domnului Vvedensky, la fel ca mulți sceptici, nu îndrăznește să-și ducă scepticismul până la capăt și, în plus, exprimă adesea în forma cea mai absolută propoziții insuficient gândite care îl demasc "dogmatică" germană În primul rând, "legea absenței" în sine aparține aici Rugăm cititorul să acorde din nou atenție formulei de mai sus Pe ce bază afirmă domnul Vvedensky cu atâta tărie că "fenomenele materiale, oriunde apar, de exemplu în mine, ele curg mereu de parcă nu ar exista fenomene mentale în spatele lor ( )"? Ce îi dă dreptul să afirme că "cursul și dependența reciprocă a fenomenelor materiale nu se schimbă deloc în funcție de faptul că sunt sau nu legate de fenomene mentale"? comerciant automat care primește telegrame comerciale În numele unor considerații destul de simple, în afară chiar și de investigațiile psihofizice, trebuie să admitem că o anumită energie este cheltuită pentru dezvoltarea activității conștiinței noastre, a sensibilității noastre, care, în absența "fenomenelor mentale" din noi, ar evident că primesc un alt scop, fiind cheltuiți sau păstrându-l oricum În orice

caz, un sceptic prudent ar trebui să se abțină de la apărarea propoziției lui Lange-Vvedensky despre indiferența prezenței sau absenței "animației" sau conștiinței față de modul de acțiune și chiar de existența organismelor Ar fi procedat mai prudent, evitând orice concluzie despre posibila ordine a lucrurilor în fabulosul său tărâm al păpușilor mecanice Și, în consecință, ar fi procedat cu mai multă prudență pentru a nu înmulți numărul actualelor "legi" ale psihofizicii, care deja ar putea constitui o întreagă colecție, permițând la fel de puțin codificarea sistematică precum legile Parlamentului englez Dar, pe de altă parte, ni se pare că domnul Vvedensky și * scepticul său nu insistă suficient de strict pe "legea, absența" lor, uitând de asta în unele momente decisive "Rațiune practică" sau "conștiință a datoriei morale" Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA SEMNELOR DE CONSTIINTA Õ dintr-un motiv necunoscut, ceea ce mi-a vorbit, îmi poruncește să recunosc realitatea vieții spirituale a altcuiva și, în plus, o comandă cu o putere atât de magică încât mă supun) în acest caz este complet insesizabil pentru mine însumi Nici măcar nu puteam să-l neascult, oricât mi-aș fi dorit Dar în ce mod îndeplinesc ordinea rațiunii practice? Aici se dovedește într-un mod ciudat că această ordine este îndeplinită de rațiunea mea teoretică și că în fiecare caz dat mă îndrept către rațiune și experiență pentru a decide care ființe sunt "mai ușor" sau "mai convenabil de animat" și care sunt nu (i și și următoarele) În judecata noastră extremă, deoarece în experiență nu se pot găsi absolut nicio urmă de conștiință și animație, atunci astfel de lucruri nu-l preocupă deloc Aici, evident, există un loc pentru "sentiment moral", care, din lipsa "semnelor obiective", poate fi ghidat în întregime de considerente subiective Și din moment ce "toate corpurile sunt adaptate la cerințele moralității" - evident, și fără semne obiective ale unei asemenea ajustări - sentimentul nostru moral primește un arbitrar necontrolat și de necontestat - Dacă nu există semne de conștiință în experiență, atunci în ce fel și în ce în domeniul "ipotezei animației" poate servi ca "expansiune a conștiinței empirice (cf p și teza)"? Nici măcar nu se poate spune că "experiența ne permite să considerăm ceva animat" ( ), căci, raționând consecvent, ea nu poate permite sau interzice nimic în această sferă Dacă, în virtutea intuiției transcendentale, vreau să-mi recunosc ceasul de buzunar ca fiind "animat", nimeni nu mă poate infirma Sunt un mecanism, ca și alte automate, iar conștiința lor se manifestă la fel de puțin, influențează corectitudinea mecanică a cursului lor la fel de puțin ca propria mea conștiință Din punct de vedere mecanic, ele se mișcă în virtutea unor legi pur materiale, metafizic, ele, ca "toate corpurile", sunt complet "adaptate la cerințele moralității" și bat și bat doar în virtutea postulatului practic - pentru a indica timpul altor animate automate de ordin superior *) După părerea mea, dacă te îndoiești, atunci îndoiește-te de totul și *) Ceasul este realizat de un ceasornicar Dar unde am găsit mecanisme automate care nu au fost făcute de cineva și dintr-un motiv oarecare? Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY să nu te apuci de proiectile mântuitoare de o calitate îndoielnică, de îndată ce vei porni de pe malul ferm al "dogmatismului": în felul acesta nu vei ști niciodată ce este scepticismul, nu vei înota din el și nu vei păstra pentru totdeauna timiditatea superstițioasă față de aceasta Nu este groaznic dacă un adevărat filozof, ca Descartes, se îndoiește de orice, de realitatea întregii lumi exterioare, nu doar de realitatea vieții spirituale a altcuiva: în "cogito"-ul său (cred) va găsi și conștiința acestui lucru realitate care îl întrece Cu cât este mai profundă, mai

conștientă, cu cât îndoiala minții este mai hotărâtă, cu atât este mai probabil să aducă scepticismul la negarea de sine Dimpotrivă, referirea la autoritatea sentimentului subiectiv, irațional, extern rațiunii este doar triumful scepticismului imperfect, limitat, care decurge întotdeauna din aceste sau alte presupuneri dogmatice unilaterale (cum ar fi, de exemplu, o viziune mecanică asupra lumii, fenomenism) , o doctrină falsă a conștiinței etc) G Vvedensky este un mare admirator al lui Kant Consideră el Critica rațiunii pure ca pe un semn obiectiv al conștiinței altcuiva? Stau și citesc Critica rațiunii pure Văd în fața mea combinații complexe de semne, legate în mintea mea cu o semnificație aparte Sunt absorbit de lectură, trag din ea noi concepte, noi gânduri; uneori mă lupt mult timp înainte să înțeleg niște raționamente confuze și chibzuite Apoi, încetul cu încetul, o asimilez, sau deodată simt, parcă, luminarea minții, inspirată de un gând nou, sunt surprins de geniul lui Kant Acest gând, acest geniu, care și-a găsit o expresie certă cu ajutorul unui întreg sistem de semne convenționale, servește ca semn al unei minți diferite de mine? Este gândirea, rațiunea, un semn al conștiinței sau al animației? - Nu trebuie să fie: copia mea a Criticii rațiunii pure este produsul unei tipografii, iar manuscrisul său original este produsul multor ani de "neurală" a lui Kant -mișcarea creierului", care, evident, putea fi efectuată automat, fără nicio participare a vreunui gând și conștiință Și nici măcar "gândul" lui Kant nu există pentru mine până nu devine al meu; până atunci acestea sunt doar semne tipografice, și mișcări ale creierului - dacă nu ale dispărutului Kant, atunci ale altor automate ale noii școli kantiene Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA SEMNELOR DE CONSTIINTA Același lucru se poate spune despre toate celelalte cărți, Gleba și oricine au fost scrise Toate acestea sunt doar "mișcări moleculare" în care nu văd în mod obiectiv nici un sens, nici un gând, nici o conștiință, cu excepția propriei mele conștiințe, a propriului meu gând "Scrierile mele sunt multe", spune Iv Alexandrovici Hlestakov: "Căsătoria lui Figaro", "Robert Diavolul", "Norma" tot ce era sub numele de baron Brambeus, Fregata Nadezhda și Telegraful Moscovei, am scris toate acestea În zadar, doar el este de acord că există Yuri Miloslavsky Zagoskin: căci dacă ar începe să-și atribuie autoritatea spirituală, argumentând că Zagoskin a fost doar un automat care l-a exprimat, Ivan Alexandrovici, ideea, atunci Maria Antonovna, desigur, ar putea nu-l infirma cu "argumente teoretice" Toate gândurile care au fost și sunt exprimate - gândurile oamenilor mari și mici, simpatici și urât, gânduri vechi și noi, idei, idei și imagini, toate sentimentele pe care mi le pot imagina - toate acestea sunt gândurile și sentimentele mele, varietățile mele ale conștiinței mele -cu excepția cazului în care pot servi drept semne obiective ale "animației altuia" Dar acest lucru nu este suficient: Kant a scris mai multe "critici", Zagoskin a scris mai multe Iuri Miloslavsky Și în afară de scris cărți, Kant și Zagoskin încă mai comunicau în alte moduri cu contemporanii și colegii lor; la fel fac și alți muritori, comunicând între ei în cuvânt și faptă Fiecare persoană, pe lângă anumite acțiuni mentale și morale, conține potențialul pentru o varietate nelimitată de diverse acțiuni, gânduri, sentimente Fiecare persoană în cuvintele și acțiunile sale individuale reflectă trăsăturile și abilitățile care presupun organic totalitatea acestor potențialități nelimitate Prin urmare, în trăsăturile individuale se întipărește uneori întregul caracter, întreaga imagine morală a personalității umane Și la fel cum o gândire separată a unui scriitor filozofic presupune o întreagă viziune individuală asupra lumii, pe care nu o pot înțelege niciodată imediat,

dar pe care o presupun în mod necesar, tot așa în legătură cu fiecare manifestare a unei persoane, în acțiunile sale, cuvintele, în expresiile sale faciale, Trebuie neapărat să presupun o întreagă sferă individuală de conștiință, care conține totalitatea abilităților, gândurilor și sentimentelor, Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY doar într-o mică parte accesibilă observării mele Ce se va întâmpla cu aceste sfere individuale de conștiință, parțial închise în sine, parțial comunicând între ele, sub "ipoteza" că conștiința mea este singura din lume? Este clar că conștiința mea va îmbrățișa toate aceste sfere individuale, toate aceste conștiințe Și întrucât acestea din urmă presupun o multitudine infinită de alte conștiințe sub influența cărora s-au format - conștiința părinților, bunicilor, educatorilor, mediului etc - conștiința mea va îmbrățișa posibilitatea comună, potențialul tuturor conștiințelor, astfel încât va cuprinde în curând toată conștiința celor vii și a morților și poate chiar și a sufletelor nenăscute Dar dacă mă privesc de la înălțimea acestei conștiințe umane universale atotcuprinzătoare și eterne, atunci voi observa că eu însumi sunt doar una dintre infinitele sfere sau celule individuale ale conștiinței, dintre care sunt inferior întregului infinit în bogăția și conținutul meu interioară; mai mult, observ că toată această bogăție nu este a mea, ci este moștenită, dăruită sau împărtășită cu alții Observ că parțial comunic și cu alți indivizi, parțial rămân închisă și că comunicarea noastră este diversă, complexă și nu întotdeauna destul de perceptibilă Dacă aceste sfere individuale ale conștiinței sunt iluzorii, atunci individualitatea mea, inferioară multora dintre ele în semnificația sa, este și ea iluzorie Dacă sunt în cogito-ul meu, în conștiința de sine Am o încredere de nezdruncinat că exist cu adevărat, apoi în ea găsesc și o sursă necondiționat de încredere de cunoaștere obiectivă a animației altcuiva, realitatea altor ființe conștiente care comunică cu mine A căuta semne obiective ale conștiinței în afara și în afara conștiinței, desigur, rămâne o sarcină imposibilă, a cărei formulare însăși nu are nicio semnificație serioasă Cu toate acestea, cartea domnului Vvedensky, mai ales în prima ei parte sceptică, dezvăluie în el un talent dialectic indubitabil, cu ajutorul căruia luminează cu extrem de relief poziţia filosofică pe care o apără În propriile sale cuvinte, "negand semnele obiective ale animației, autorul a făcut doar ceea ce a spus până la capătul poziției deja exprimate cu mult timp în urmă, a pus capăt i-ului" (p), care în cazul nostru pare a fi un merit incontestabil Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA SEMNELOR DE CONSTIINTA goy Dacă autorul nu a putut evita în totalitate o oarecare inconsecvență în dezvoltarea sistematică a temei sale paradoxale, atunci nu putem decât să regretați că și-a asumat o sarcină atât de ingrata În general, cercetările domnului Vvedensky sunt la fel de valoroase pentru noi ca și noi dovezi ale acelei reveniri la metafizică, care se observă în filosofia modernă Ca să nu mai vorbim de faptul că autorul abordează cu mare energie problema însăși esenței lumii spirituale, ajunge la o recunoaștere decisivă a posibilității metafizicii transcendentale Gândirea rusă a fost dusă de materialism în anii șaizeci, trecută la pozitivism în anii șaptezeci, la neokantism în anii optzeci Acum domnul Vvedensky face un pas remarcabil departe de Kant spre Fichte (pp iij-ii) Să-i dorim să treacă treptat la Schelling și Hegel, care reprezintă o dezvoltare mai completă a idealismului german Carte S Trubetskoy Biblioteca "Runivers" Societatea psihologică HSS Procesul-verbal al ședinței din octombrie Ședința a fost deschisă la ora */ , sub președinția lui N Ya Grot, cu secretarul Yu P Bartenev, în prezența domnilor membri actuali: N A Abrikosova, P E Astafiev, M I

Brun, K M Bykovsky, K N Wentzel, V E Giatsintova, V A Goltseva, N A Zvereva , M S Korelina, θ S Korobkina, L M Lopatina, gr I A Mamun, V P Preobrazhensky, P V Preobrazhensky, N I Rzhondkov-skago, V P Serbsky, V I Tanev, A A Tokarsky, V D Shervinsky, N I Shishkina, gg membru gunoi Iu L Lyubenkova, S A Malkovskaya, A θ Hartwig, J D Selivaciov În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele:) Citiți și aprobă procesul-verbal al ședinței precedente) D · Ch V P Preobrazhensky a citit raportul: "Friedrich Nietzsche, critica moralității altruismului" Raportul citit a trezit un interes puternic și un schimb de opinii între membri (raportul a fost publicat în cartea din noiembrie)) Președintele N Ya Grot și doctorul în științe P V Preobrazhensky au propus să candideze pentru calitatea de membru cu drepturi depline Profesor al Universității din Moscova P A Nekrasov) Aleși prin vot pentru membrii Societății: P A Basistov (ales), A S Belkin (ales), V N Ivanovsky (ales)) Președintele a citit raportul trezorierului despre starea casieriei Societății de la ianuarie până la octombrie a aceluiași an Primit: Pentru vânzarea lucrărilor companiei ruble k Indemnizaţie de la Universitate " - " Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Taxa de membru ruble - La Sold la ianuarie " " Total , USD k Emis' Pentru cărți și reviste ruble k Şedinţele Societăţii " p Imprimarea broșurilor Recenzii Premiile Stolypin " ,, Anunturi, corespondenta, redirectionare ka, clerical, etc ibi " " Total r k Restul R k Depus în contul curent la Yun- Kera și Co - " " Sold de numerar " " Capitala Societății: bilet M Banca de contabilitate " - " Pe un cont curent la Juncker " "La casieria trezorierului " Indemnizație de la Universitate pentru a -a semestru " - " · Total , USD k Apoi, președintele a citit contul de profit și pierdere al revistei Voprosy Philosofii i Psikhologii publicat cu participarea Societății pentru și În , revista a suferit o pierdere de de ruble o k , în - p k ; Având în vedere acest lucru, N Ya Grot s-a adresat Societății și a solicitat dacă va găsi posibil să plătească jurnalului pentru tipărirea protocoalelor care fuseseră introduse până acum în el gratuit Societatea, având în vedere starea satisfăcătoare a fondurilor sale, a decis: pentru anul , tipărirea protocoalelor și a altor mesaje de la Societatea Psihologică din Moscova în revista "Întrebări de filosofie și psihologie" să aloce o sumă care să nu depășească de ruble Întâlnirea a fost închisă la ora Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ XIV Procesul-verbal al ședinței din octombrie Întâlnirea a fost deschisă la % seara, sub președinția lui N Ya Grot, cu secretarul Yu membri actuali: A A Abrikosova, N A Abrikosova, A P Basistova, N V Bugaeva, K N Wentzel, P A Kalenova, L M Lopatina, G A Bachinsky , E A Schmidt si gg membru gunoi I M Novozhilova, A V Pavlova, V t Dolgintsev În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele:) Citiți și aprobă procesul-verbal al ședinței precedente) Ales în unanimitate la punctul A, Nekrasov) N Ya Grotom și L M Lopatin au fost propuși să candideze pentru membri titulari ai Candidatului Academiei Teologice din Kiev Daniil Pavlovich Konissi, japonez de naștere) Președintele a citit scrisoarea lui N A Zverev, în care declară că, din cauza unor împrejurări pur personale, este nevoit să renunțe la titlul de tovarăș președinte al Societății și să se retragă din comitetul de redacție al revistei "Probleme de filosofie și Psihologie" După ce a ascultat această declarație cu regret extrem, Societatea a decis să-i mulțumească lui N A Zverev pentru activitatea sa fructuoasă în rândurile primului secretar, apoi tovarășul președinte al Societății de Psihologie) N Ya Grot l-a propus ca candidat pe tovarășul președinte, prințul Serghei Nikolayevich Trubetskoy, deoarece L M Lopatin a luat

locul tovarășului președinte pensionar, în conformitate cu regulile Societății) Membru gunoi V t Dolgințev a citit raportul: "Moise Maimonide, ca psiholog și filozof") La dezbaterea raportului au participat: N Ya Grot, Yu P Bartenev, L M Lopatin Întâlnirea s-a încheiat la ora : seara XCV Procesul-verbal al ședinței publice din noiembrie Întâlnirea a fost deschisă la pm sub președinția lui N Ya Grot, cu secretarul Yu real- Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ, membri: A A și N A Abrikosovykh, A V Adolf, P E Astafieva, A P Basistova, P V Bezobrazova, V E Giatsintova, H M Gorbova, N A Zvereva, V N Ivanovsky, θ S Korobkina, L M Lopatina, P A Nekrasov, V P Preobrazhensky, P V Preobrazhensky, A G Petrovsky, G A Rachinsky, V K Rota, V P Serbian, A A Tokar-skago, Prinț S N Trubetskoy, N I Shishkin, E A Schmidt, gg membru gunoi A t Hartwig, J D Selivachev, S A Malkovskaya și un număr mare de vizitatori terți În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele:) Citiți și aprobă procesul-verbal al ședinței precedente) D membru N V Bugaev a citit raportul: "Principiile principale ale monadologiei evolutive" (raportul va fi publicat în jurnal)) La dezbatere au participat: P E Astafiev, L M Lopatin, N Ya Grot, A A Tokarsky, kn S N Trubetskoy) I s-a înmânat lui N A Zverev o declarație, semnată de toți cei prezenți la ședință, în care Societatea își exprimă regretul de a părăsi postul de tovarăș de președinte și profundă mulțumire pentru munca sa în folosul Societății j) N A Zverev a mulțumit Societății pentru onoare) Ales în unanimitate la Societatea D h ', candidat al Academiei Teologice din Kiev, japonez D P Konissi E) Ales în calitate de candidat pentru tovarășul președintelui, în locul lui L M Lopatin, Principe S N Trubetskoy) Propus și selectat ca membru al comitetului de redacție "V F și Ps ", pentru plecare în străinătate N A Ivantsova, S S Korsakov) L M Lopatin, Prinț S N Trubetskoy și P A Nekrasov au fost propuși să candideze pentru membri cu drepturi depline ai Societății profesorului asociat privat M U kn Boris Borisovici Golitsin Întâlnirea a fost închisă la ora seara XCVI Procesul-verbal al ședinței publice din noiembrie Întâlnirea a avut loc în sala de ședințe a Universității, deschisă la ora δ'Δ sub preşedinţia lui N, J Grot, în plus Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ prezența anilor acțiune membri: HA Abrikosova, D H Anuchina, Π E Astafieva, A P Basistova, N V Bugaeva, V R Butske, A S Belkin, K M Bykovsky, K N Wentzel, V E Giatsintova, N A Zvereva, V N Ivanovsky, M S Korelina, P A Kalenova, D P Conissi, f S Korobkina, S S Korsakov, L M Lopatin, V M Mikhailovsky, gr I A Mamuny, V P Preobrazhensky, P V Preobrazhensky, A G Petrovsky, G A Rachinsky, N I Rzhondkovsky, R I Rossolimo, V K Rota, S N Uspensky, V P Serbskago, N I Timkov-skago, A A Tokarska; membri - concurenți Malkovskaya, Lyubenkova, S P Serikov și un număr mare de vizitatori terți În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: i) Citește și aprobă procesul-verbal al ședinței precedente a) D Ch P D Boborykin a citit raportul "Frumusețe, viață și creativitate" (Raportul este publicat în jurnal) H) E Astafiev, N Ya Grot, V, Preobrazhensky au participat la dezbaterea raportului citit Președintele J N Ya Grot a reamintit adunării decesul unui membru al Societății Af Ah Shenshin-Fet și a anunțat că ei, împreună cu membrii Societății Prințului S N Trubetskoy și Grigory Alekseevich Rachinsky, a fost așezat pe sicriul defunctului în numele Societății La propunerea președintelui, membrii Societății și întreaga audiență au onorat memoria defunctului ridicându-se în picioare Întâlnirea a fost închisă la ora seara XCVTL Proces-verbal al ședinței din decembrie Întâlnirea a fost deschisă la % seara sub președinția lui N Ya Grot, cu secretarul Yu membri actuali: A V Adolf, Π E Astafieva, A

P Basistova, N V Bugaeva, V N Ivanovskago, P A Kalenova, D P Konissi, L M Lopatina, G A Rachinskago, H P Rachinsky, N I Rzhondkovsky, R I Rossolimo, V P Serbsky, Prinț S N Trubetskoy, N I Shishkin, E A Schmidt, gg membru gunoi I M Novozhilov, V N Fominsky și străini În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: i) Citește și aprobă procesul-verbal al ședinței precedente Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Õ) Ales în unanimitate ca membru al Societății, Pr -Conf univ M Univ Prințul B B Golitsyn,) La sugestia Dr A I Chuprov, L M Lopatin și N Ya Grotto, acceptat ca ofițer membru-concurent al orașului Przhe-Valinsky N Ya Grotom și L M Lopatin au propus să candideze pentru un profesor cu normă întreagă de teologie Nikolai Aleksandrovich Eleonsky) Președintele Societății a anunțat că prin medierea doctoratului N A Ivantsov, care se află la Heidelberg, un student al lui Kuno Fischer, Sergey Nikolaevich Grum-Grzhimailo, se oferă să-și doneze traducerea lucrării lui Kuno publicate în lucrările sau publicațiile Societății a revistei -Fischer on Schopenhauer, care va fi finalizată în februarie , cu condiţia să fie tipărită imediat după finalizare Având în vedere faptul că Societatea are fonduri gratuite, iar opera lui Kuno-Fischer prezintă un mare interes pentru publicul rus, s-a decis publicarea traducerii în edițiile revistei Vopr Philos și Psychol sau în Proceedings of Society și exprimă recunoștința donatorului) D h P E Astafiev a citit raportul "Analiza prevederilor lui A I Vvedensky în legătură cu cartea sa: "Despre limitele și semnele animației" S -Pb " Regulamentele lui A I Vvedensky Viața spirituală extraterestră nu numai că nu este observată din exterior, dar este și de neimaginat Iar ceea ce se numește prezentarea ei constă fie în substituirea mintală a sinelui în condițiile vieții spirituale a altcuiva, fie în prezentarea manifestărilor sale exterioare, care sunt însoțite de cunoștințele dobândite anterior asupra sensului lor Orice cunoaștere a vieții spirituale a altcuiva se dobândește prin substituirea în condițiile ei; și, prin urmare, viața spirituală a altora este întotdeauna construită din elementele vieții spirituale a persoanei care cunoaște Fiecare viață mentală care există în univers este supusă legii "absenței semnelor obiective de animație" * Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Formula sa este următoarea: "procesele materiale din toate corpurile, fără excepție, se desfășoară peste tot ca și când nu ar fi existat niciodată viață spirituală nicăieri, adică orice proces material poate fi explicat numai prin procese materiale fără ajutorul celor mentale)) Existența animației altcuiva, limitele distribuției sale și durata existenței vieții mentale (în trecut și în viitor) se află în afara cunoașterii pur empirice; iar în aceste întrebări, fără nicio contradicție cu experiența, orice presupunere poate fi admisă și, prin urmare, este permisă folosirea, după caz, a fiecăreia dintre ele, ca mijloc auxiliar pentru dezvoltarea cunoștințelor empirice Existența unor tipuri de animație, acordul cu experiența asumării generalității legilor psihofiziologice și psihologice de bază (fără a exclude din aceasta generalitatea ideilor a priori) - toate acestea depind de condițiile subiective ale cunoașterii noastre, și toate acestea ar avea loc dacă chiar și toate animalele (inclusiv oamenii), cu excepția observatorului lor, ar fi automate fără suflet Fie recunoașterea existenței animației altcuiva trebuie declarată o opinie care nu poate fi dovedită prin nimic, fie este necesar să se admită posibilitatea cunoașterii transcendental-metafizice de încredere și existența unui organ special al unei astfel de cunoștințe În starea actuală a filozofiei, sentimentul moral poate fi considerat cel mai probabil un astfel de

organ, și în acest fel ajungem la metoda kantiană a metafizicii transcendentale Recunoscând simțul moral ca un organ al cunoașterii metafizice sigure, va trebui să se ia în considerare lumea aranjată teleologic, și anume, aranjarea tuturor corpurilor adaptate cerințelor moralității și aranjarea corpurilor însuflețite adaptate vieții spirituale, deși ambele părți rămân nelegate de dependența cauzală Succesul metafizicii critice transcendentale se datorează clarificării întrebărilor indecidabile din punct de vedere empiric) D Ch L M Lopatin a făcut un reportaj pe același subiect Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ) La discuţiile luate cu această ocazie au participat: E Astafiev, N Ya, Grosh, N V Bugaev și P A Kalenov) N Ya Grosh a încheiat dezbaterea, propunând și explicând următoarele poziții, îndreptate împotriva teoriei lui A I Vvedensky: Viața spirituală străină nu este observată din exterior, ci este ușor de imaginat - nu numai în manifestările exterioare, ci și în; conținutul său interior (dovada este creativitatea artistică și înțelegerea ei) Cunoașterea vieții spirituale a altcuiva se dobândește cu ajutorul unei experiențe ideale și simpatice de către noi a momentelor individuale sau a structurii sale generale, deși este construită de noi din elementele propriei noastre vieți spirituale - Nicio viață sufletească existentă în univers nu este supusă legii "absenței semnelor obiective de animație", deoarece aceasta este o lege imaginară - Existența animației altcuiva și, parțial, forma, limitele și durata acesteia se aflâ în limitele cunoașterii empirice Nu este nevoie de cunoștințe transcendent-metafizice speciale pentru a dovedi animația altcuiva Sentimentul moral în sine necesită fundamentare și dovezi Metoda lui Kant de a deriva idei teoretice și adevăruri din postulatele rațiunii practice (adică sentimentul) este insuportabilă, deoarece cunoașterea prin simțire, care este fără îndoială reală, nu este capabilă să ofere o bază fermă pentru construcțiile logice Sentimentul moral și datoria morală sunt derivate automat pe baza mărturiei vocii interioare (p), iar nevoia de a recunoaşte obligativitatea datoriei morale este recunoscută ca nedemonstrabilă (p şi urm) e anima, ființe? Nu ar fi mai ușor să o tragem direct, indiferent de sentimentul moral, din mărturia unei voci interioare? - Animația altor ființe este demonstrabilă teoretic și obiectiv Nu este suficient să luăm în considerare materialul experienței noastre despre descoperirea vieții mentale a altora, a ființelor și a procesului de raționament prin analogie trebuie mai întâi Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ doar acordați atenție dovezilor experienței noastre interioare cu privire la impactul asupra noastră a lumii exterioare în general și a altor ființe în special Problema semnelor obiective ale animației se înscrie în problema generală a semnelor obiective ale existenței lumii exterioare Dacă admitem că legea cauzalității este o formă inalienabilă și inamovibilă de gândire și cunoaștere, atunci din aplicarea acestei legi la interpretarea conținutului experienței interioare se poate deduce atât ființa lumii exterioare, cât și realitatea obiectivă a anima ființe Stările mentale, ale căror cauze și condiții nu le găsim în trecutul și prezentul nostru spiritual, duc la admiterea necesară a ființei exterioare, care le-a cauzat și le-a produs Yu Dintre aceste stări de spirit, unele sunt explicabile prin impactul asupra mea de a fi material (mișcări fizice obiective și reale, ca cauze ale percepției externe); alte schimbări spirituale din mine (în sfera sentimentelor, voinței, gândurilor) sunt explicabile doar din impactul asupra mea al altor ființe animate (sentimentele, voința și gândurile lor) Și Astfel, realitatea și obiectivitatea faptului de animație, precum și faptul

existenței lumii fizice, este un postulat necesar al legii cauzalității, ca principală formă a cunoașterii raționale (logice) Întâlnirea a fost închisă la orele IRD seara Biblioteca "Runivers" Știri și note În cadrul Academiei de Drept Militar în anul universitar curent, S A Bershadsky citește istoria filosofiei dreptului (ore) și Enciclopedia dreptului, D I Efimov - logică și psihologie (prelegeri pentru anul junior) Beneficiile sunt, printre altele, și cursuri tipărite publicate chiar de studenți (Logic, SPb ; Psihologie, SPb) Ascultătorii Prof AI Vvedensky de la cursurile superioare pentru femei a tradus Istoria filosofiei antice a lui Windelband, iar studenții de la Universitatea din Sankt Petersburg au pregătit Istoria noii filosofii a lui Falkenberg pentru publicare Aceasta și cealaltă lucrare ar trebui să fie eliberate în lumină până în primăvară Studenții Universității din Moscova s-au angajat sub îndrumarea prof N Ya Grot, noua traducere a "Criticii rațiunii practice" * , Kant A A Kozlov ne cere să anunțăm că, sub conducerea sa, se realizează o traducere a unor lucrări ale lui Teich-Müller "Departamentul numit după Amos Comenius", care a fost înființat anul trecut la Muzeul Pedagogic din Sankt Petersburg, și-a propus publicarea principalelor lucrări pedagogice ale lui Kamensky în traducere rusă П participa la publicație F Kaiterev, L II Modzalevsky, Ya G Gurevich z V D Sipovsky, M N Voskresenskaya și alții O biografie completă a lui Komensky, conform ultimelor date, a fost încredințată lui L N Modza-l ponderal La Universitatea din Moscova pe noiembrie, Prinț E N Trubetskoy și-a susținut public disertația "Despre idealul religios și social al creștinismului occidental în secolul al V-lea: Partea I Viziunea asupra lumii a Fericitului Augustin", prezentată de acesta la Biblioteca "Runivers" INFORMAȚII ȘI NOTE concurs pentru o diplomă de master în drept public Oponenții oficiali au fost N A Zverev și L M Lopatin, care au susținut că învățătura lui Augustin nu se distinge prin consistența strictă pe care disertatorul o vedea în el Apărarea s-a dovedit a fi destul de satisfăcătoare În Proceedings of the Moscow Psychological Society sau în publicațiile revistei, este planificată publicarea în viitorul apropiat a unei traduceri a unei noi lucrări a lui Kuno Fischer "Despre filosofia lui Schopenhauer", donată Societății de Psihologie de S N Grum -Grzhimailo Biblioteca "Runivers" APENDICE Ce este inducția? Răspuns lui L M Lopatin În cartea a XIII-a "Întrebări Philos și Psychol Am publicat mai multe remarci despre opiniile lui L M Lopatin asupra originii și naturii adevărurilor matematice "nu atât ca obiecții la teoria respectatului autor al "Probleme pozitive ale filosofiei", ci sub forma însăși explicației problemei " L M Lopatin a fost atât de amabil și de indulgent față de nedumeririle mele, încât le-a dat cel mai detaliat și detaliat răspuns în cartea a -a a revistei S-a dovedit că "în ceea ce privește cel mai important subiect al disputei dintre noi nu există dezacord esențial", și că "în multe poziții, în special legate de matematică, exprim gânduri care reproduc aproape literal ceea ce spune domnul L " Deci, tocmai, reiese că în acele fraze pe care domnul L le extrage din nota mea de la pagina a articolului său, spun în esență același lucru pe care îl dezvoltă el la paginile , , , , , și juo de munca lui Un astfel de acord în punctele de vedere care se referă în mod specific și esențial la matematică îmi dă dreptul să sper că vom ajunge la un acord și cu privire la alte nedumeriri rămase Principalul dezacord dintre mine și Lopatin se referă la înțelegerea cuvântului "inducție*" Domnul Lopatin "foloseşte termenul de inducţie tocmai în sensul în care Întrebări de filosofie, T N ib Biblioteca "Runivers" N IVANTSOV Moara lui", în mărturia căreia mă trimite la cea

de-a treia carte a logicii sale (p) "La urma urmei, ar fi atât nedrept, cât și neconsecvent cu orice", spune domnul L , "dacă, respingând afirmațiile lui Mill că adevărurile fundamentale ale matematicii au apărut în mod inductiv, prin inducție nu mă refer la ceea ce înțelege el, ci la ceva de genul acesta că nu a visat deloc "M-am alăturat înțelegerii lui Mill și m-am hotărât pe teoria ei despre originea inductivă a matematicii" "Scopul meu a fost să arăt că matematica nu este cunoaștere inductivă în sensul lui Mill", etc "Meritul lui Mill", spune L , "prin faptul că el a dezvăluit înțelegerea lui Bacon asupra indușilor cu toată severitatea și în toate posturile: pentru el inducerea, care este alcătuită din uniformitatea uniformității sau a coexistenței, am concluzionat că această uniformitate este prezentă în toate fenomenele unei anumite clase (p)" Aceeași definiție se repetă în teze din prevederile sale despre originea matematicii ("Întrebarea Phil despre S și Psych " Cartea) "Orice generalizare inductivă afirmă fie succesiunea, fie coexistența faptelor observate " "În această problemă au fost corectate cele patru metode de investigare inductivă indicate de Mill " Analizând afirmația mea referitoare la originea inductivă a formulei binomiale a lui Newton, L îmi pune o întrebare (p): "Unde va indica domnul Ivantsov locul inducției în acest proces? Că într-adevăr nu există, se poate convinge punându-și întrebarea pe care dintre cele patru metode de cercetare inductivă expuse de Mill se justifică formula lui Newton? Dimpotrivă, "introduc brusc o metafizică extrem de conjecturală într-un domeniu în care susținătorilor înrădăcinați ai filosofiei metafizice nu le-ar fi trecut prin cap să o implice în stabilirea sensului termenilor logici de mult cunoscuți", spunând că "conform utilizarea generală a cuvântului "inducție", prin judecăți inductive, se înțelege nu numai o indicație a ceea ce este dat în mod direct în acest sau acel fapt, ci și diverse tipuri de conjecturi, presupuneri, ipoteze care apar pe baza acestor fapte și în egală măsură (la care L acordă o atenție deosebită) și declarații private deduse din asemenea prevederi" "Astfel, potrivit domnului Ivantsov Biblioteca "Runivers" CE ESTE INDUCȚIA ÎN rezultă, spune L , că deducția ar trebui să fie numită și inducție> și toate procesele minții, indiferent de forma lor, cu punctul de vedere corect asupra lor, ar trebui considerate inductive După cum reiese din metafora mult folosită, consider inductive tot felul de judecăți și concepte, deoarece se bazează pe datele experienței senzoriale și iau naștere în întregime din acestea din urmă prin rearanjare, descompunere și noi combinații ale elementelor lor "Îndrăznesc să spun", scrie L , "că acest sens a fost stabilit de Ivantsov însuși, iar înaintea lui termenul "inducție" nu avea absolut un astfel de sens " "Trebuie să regret sincer că eu nu am indicat nici un nume de scriitori de aceeași minte cu el " Mi s-a părut că în acest sens a fost folosit cuvântul inducție atunci când în lucrările de științe naturale se vorbește de "adevăr inductiv", "ipoteză inductivă", "știință inductivă" etc , ar fi într-adevăr dificil pentru să găsesc un autor sigur În schimb, voi încerca să compar modul în care înțelegerea mea diferă de definiția lui Mill și dacă acest lucru ar putea afecta negativ esența problemei Fără să mă limitez la sfaturile lui L , voi lua nu numai a treia carte a logicii sale, ci și altele care vorbesc despre inducție Voi proceda în aceeași ordine ca și Mill În cap eu, carte II, § J citim: "Despre concluzie, în sensul larg în care folosesc acest cuvânt, și în care este sinonim cu concluzia, se spune de obicei că este de două feluri: concluzia de la particular la cel general şi concluzia de la general la particular ; primul se numește inducție (orientare), al doilea se

numește inferență sau silogism Se va arăta acum că există un al treilea tip de inferență care nu se încadrează în niciuna dintre aceste descrieri și, cu toate acestea, nu este doar validă, ci servește ca bază pentru ambele tipuri de inferență Și anume: Ch III, § : "Cauzele individuale constituie toate probele Biblioteca "Runivers" N IVANTSOV putem avea și nicio formă logică, orice am alege să-i dăm, nu o poate face mai mult decât este Nu putem doar concluziona de la particular la particular fără a trece prin general, ci continuăm în acest fel "În toate cazurile, propozițiile generale, fie că se numesc definiții, axiome sau legi ale naturii, pe care le punem ca fundamente inițiale ale concluziilor noastre, sunt doar abreviate, ca și cum ar fi stenografie, enunțuri ale unor fapte particulare Dovada este nu se bazează pe o propoziție generală, ci pe o recunoaștere similară limitată la un caz particular Dar, deoarece acest caz este ales ca exemplu sau model al unei întregi clase de cazuri îmbrățișate de teoremă, nu poate exista niciun motiv să admitem ceva în acest caz care nu ar exista în altele și să negați această propoziție ca adevăr general înseamnă a refuza dreptul de a-l recunoaște într-un anumit caz " § : "Fiecare concluzie este o concluzie de la particular la particular: prevederile generale sunt doar registre ale unor astfel de concluzii deja făcute și formule scurte de împărțire a altora noi În consecință, premisa majoră a unui silogism este o formulă de acest fel, iar concluzia este o concluzie trasă nu dintr-o formulă, ci conform formulei Antecedentul sau premisa logică reală este alcătuită din fapte particulare, din care propoziția generală este asamblată prin inducție Aceste fapte și cazurile izolate care le-au adus s-ar putea să fi fost uitate, dar notele rămân; ele nu descriu adevărul faptelor în sine, ci indică modul de a distinge acele cazuri cu privire la care faptele, atunci când au fost aflate, s-a considerat a da dreptul la o anumită concluzie Conform indicațiilor unei astfel de note, tragem o concluzie care, pentru toate propozițiile și scopurile, este o concluzie din fapte uitate H § : "Remarcile de mai sus, cred, au arătat că, deși în fiecare caz în care se folosește un silogism, există un proces de concluzie sau concluzie, totuși silogismul nu este o analiză corectă a acestui proces de concluzie sau concluzie Dimpotrivă, acest proces (dacă nu reprezintă o simplă concluzie din dovezi) este concluzia Biblioteca "Runivers" CE ESTE INDUCȚIA δ comună şi în esenţă identică cu aceasta, aparţinând, deci, inducţiei Dacă avem o colecţie de particularități suficiente pentru a baza o inducție pe ele, atunci nu este nevoie să construim o propoziție generală - putem deduce direct din aceste particularități la alte particularități Dar trebuie de asemenea observat că ori de câte ori putem trage în mod legitim vreo concluzie dintr-o colecție de cazuri particulare, suntem îndreptățiți să facem concluzia noastră generală Dacă din observație și experiență putem deduce un caz nou, putem deduce și un număr nedefinit dintre ele Prin urmare, fiecare inducție suficientă pentru a demonstra un fapt demonstrează un set nedefinit de fapte: un experiment care justifică o predicție trebuie să fie un suport suficient pentru o teorie generală Cu aceste argumente, dacă doriți, puteți să nu fiți de acord, dar în orice caz, după aceasta, prima, cea mai generală și de bază definiție a inducției este dată de Mill, nu cea subliniată de Lopatin, ci următoarea: § : "Deci, toate procesele de gândire în care ultimele premise sunt particulari (toate procesele de gândire în care premisele ultime sunt particulare), fie că concluzionăm de la particular la formula generală, fie după această formulă de la particular la alte detalii, sunt aceleași îndrumări " Nu sunt de acord cu Mill când numesc

inductive nu numai tot felul de concluzii bazate pe datele experienței senzoriale (după Mill, în special, particularități), ci și propoziții deduse din acest gen de concluzii, pentru care domnul Lopatin le reproșează în mod special eu? "Totuși, urmând obiceiul", spune Mill, "vom aplica cuvântul inducție în primul rând procesului de stabilire a prevederilor generale; acțiunea rămasă, care constă în esență în interpretarea propozițiilor generale, o vom numi cu denumirea ei comună, deducție " Următoarele capitole ale celei de-a doua cărți explică de ce Mill consideră matematica o știință inductivă În acest caz, cuvântul inducție este folosit în sensul său fundamental, deoarece însăși întrebarea înseamnă următorul lucru: dacă faptele observate servesc ca ultime premise ale propozițiilor matematice Cine poate argumenta că marea majoritate a polourilor matematice Biblioteca "Runivers" N IVANTSOV soția este dedusă din altele mai generale? Vorbim doar despre prevederile de bază ale matematicii - despre ultimele sale premise Din aceste capitole voi cita doar două sau trei pasaje, confirmând că Mill are aici în minte definiția sa principală: Ch IV, § : "Când adăugăm un silogism la un silogism, de fapt adăugăm inducție la inducție" § : "Toate științele se străduiesc să devină din ce în ce mai deductive, dar nu sunt mai puțin inductive - fiecare pas în deducție este încă inducție Termenii deductiv și inductiv nu se opun, ci deductiv și experimental Știința este experimentală, deoarece fiecare caz nou, prezentând o anumită particularitate, necesită o nouă serie de observații și experimente, o nouă inducție Știința este deductivă în măsura în care este capabilă să tragă concluzii despre noi tipuri de cazuri prin procese care aduc aceste cazuri sub vechea inducție Ch V, § i: "Baza tuturor științelor, chiar și a celor deductive și demonstrative, este inducția": Ch VI, § : "Chiar și procesele științelor deductive sunt în întregime inductive, iar primele lor principii sunt generalizări din experiență" După ce am demonstrat originea inductivă a adevărurilor matematice, urmează cartea a III-a, la care domnul Lopatin mi-a recomandat să apelez La început citim: Carte III, cap I, § : "În scopul acestui studiu, inducția poate fi definită ca fiind procesul de descoperire și demonstrare a propozițiilor generale" Conform cu aceasta Ch II, § i: "Inducția este acel proces al minții prin care deducem că ceea ce știm că este adevărat într-un caz sau cazuri anume va fi adevărat în toate cazurile similare cu primul în anumite privințe definite Cu alte cuvinte, inducția este procesul prin care concluzionăm că ceea ce este adevărat despre unii indivizi ai unei clase este adevărat despre întreaga clasă sau ceea ce este adevărat la un anumit moment va fi adevărat în aceleași circumstanțe în orice moment Mai mult, vorbim despre "îndrumarea" este în mod incorect așa-zis zadarnic, la care voi avea ocazia să mă întorc; capitolele III și IV tratează fundamentul inducției și legile naturii; din capitolul al V-lea, cercetarea trece la metode din Biblioteca "Runivers" CE ESTE INDUCȚIA acoperind o relaţie cauzală între fenomene În același timp, Mill notează (Capitolul VI, § h): "Toate uniformitățile din succesiunea fenomenelor și majoritatea uniformităților din coexistența lor sunt fie însăși legile cauzalității, fie consecințele care decurg din astfel de legi, fie concluzia care se poate deduce din ele" "Prin urmare, a descoperi care sunt legile care există în natură, cauza conexiunii, a determina efectele fiecărei cauze și cauzele tuturor efectelor, este subiectul principal al inducției? Ch VII: Observația și experimentul (experimentul în sensul propriu al cuvântului), § : "Observația fără experiment (dacă nu ar trebui să fie asistată de deducție) poate

descoperi secvențe și coexistență, dar nu poate dovedi cauzalitatea" Ch VIII și IX se ocupă de "patru metode de investigare experimentală a cauzalității fenomenelor" Rog cititorul să acorde atenție sensului exact al acestor cuvinte Ch X - despre fenomenele care apar din cauza multiplicității cauzelor § : "Este evident că un astfel de caz este prin natura sa deschis cercetării deductive O lege de acțiune de acest fel este rezultatul legilor cauzelor particulare, de combinația cărora depinde și, prin urmare, ea însăși admite deducerea din aceste legi Aceasta se numește metoda a priori Cealaltă metodă, a posteriori, se spune că urmează regulile investigației experimentale Este împărțită în două tipuri diferite, metoda observației pure și metoda experimentului și este aplicabilă numai fenomenelor relativ simple Ch XI - metoda deductivă, constând din trei procese: ghidare, inferență și verificare Ch XIK este o metodă ipotetică, ca formă specială de inducție Ch XX - analogie - un argument bazat pe asemănări, de natură inductivă, dar nu egal cu inducția deplină În alte capitole, sunt tratate alte forme, mai secundare, de inducție și semnificația adevărurilor inductive, care, evident, nu sunt universale Ch XXII, § : "Toate uniformitățile și succesiunile sunt îmbrățișate de legea cauzalității și a efectelor ei" § : "Uniformitatea convieţuirii în toate privinţele se poate rezuma Biblioteca "Runivers" N IVANTSOV sub aceleași reguli, cu uniformități nerezolvate despre care se știe că depind de cauzalitate Astfel, definiția inducției, pe care L o dă drept Millevsky, nu este o definiție generală, ci una particulară Cu toate acestea, se aplică cu adevărat la tot ceea ce este tratat în Cartea a III-a, la care L recomandă să mă întorc, din cap V până la XXIV, adică la studiul cauzelor fenomenelor Dar în aceste capitole nu se vorbește despre matematică Să mergem mai departe Ch XXIV - despre restul legilor naturii § i: "Am văzut în prima carte că tot ceea ce este spus verbal exprimă unul sau mai multe din cinci lucruri diferite - existența, ordinea în spațiu, ordinea în timp, cauzalitatea și asemănarea Dintre acestea, cauzalitatea, în opinia noastră, nu este practic diferită de ordinea în timp și astfel cele cinci tipuri de afirmații posibile sunt reduse la patru Propunerile care afirmă ordinea în timp, în una din cele două forme ale sale, coexistența și succesiunea, au constituit până acum subiectul acestei cărți Rămân atunci trei clase de fapte: existența, ordinea în spațiu și asemănarea, iar în aplicarea acestora trebuie să se răspundă la aceleași întrebări În ceea ce privește simpla existență, logica inductivă nu are noduri de desfăcut și putem trece la celelalte două mari clase de fapte - asemănarea și ordinea în spațiu " § : În uniformităţile de asemănare dintre fenomene există una care "este inseparabilă, în fapt şi în gândire, de legile de producere a acestor fenomene; iar principiile de inducție aplicabile acestora sunt cele despre care am vorbit în capitolele precedente ale acestei cărți Dar este o altă chestiune cu adevărurile matematicii (care aparțin și uniformităților de asemănare) Legile egalității și inegalității dintre spații și numere nu au nicio legătură cu legile cauzei și efectului § : "Același lucru este evident în ceea ce privește doar una dintre cele cinci categorii rămase de ordine în spațiu Singurele propoziții generale rămase despre ordinea în spațiu, singurele care nu au absolut nimic de-a face cu cauzalitatea, sunt unele adevăruri ale geometriei Deci, se dovedește că matematica este singura ramură a științei, Biblioteca "Runivers" CE ESTE INDUCȚIA metode care rămân încă de explorat Cititorul este trimis la cea de-a doua carte, unde întrebarea este tratată suficient de detaliat și sunt date câteva argumente noi pentru a demonstra că "premisele inițiale ale matematicii - rezultatele

observației și experimentului (excrepează, nu experiment) - sunt, pe scurt, bazat pe dovezile simțurilor" Cu toate acestea, "adevărurile direct inductive ale matematicii sunt puține la număr Restul propozițiilor sunt deduse din aceste adevăruri prin deducție, iar (§) matematica va rămâne pentru totdeauna cel mai perfect tip de metodă deductivă în general"; dar această metodă este doar o formă specială de inducție Deci, L M Lopatin oferă următoarele pentru definiția lui Mill a inducției: "Orice generalizare inductivă afirmă succesiunea sau coexistența fenomenelor" și demonstrează natura neinductivă a adevărurilor matematice, că acestea nu pot fi fundamentate prin niciuna dintre cele patru metode stabilite de Mill Din citatele de mai sus, sper că este clar că această definiție nu este deloc a lui Mill, căci, așa cum afirmă cu insistență Mill, ea tocmai nu este potrivită pentru propozițiile matematicii pure și tocmai despre asta vorbim Mai mult, dintre toate metodele de inducție care duc la descoperirea uniformităților coexistenței și succesiunii fenomenelor, Lopatin are în vedere doar patru metode de investigare experimentală (în sensul propriu al cuvântului) a cauzelor fenomenelor Între timp, Mill însuși afirmă cu insistență că aceste metode nu sunt aplicabile tocmai adevărurilor matematice, așa cum este de înțeles, deoarece acestea sunt singurele propoziții și legi care nu au nicio legătură cu validitatea cauzei și efectului G Lopatin demonstrează doar că concluziile matematice nu pot fi obținute prin mijloace de laborator, că nici acizii, nici curentul inductiv nu pot descompune pătratul ipotenuzei în suma pătratelor a două catete, că este imposibil să se extragă rădăcina gradului III cu orice clește A meritat dovedit! Consider că este necesar să citez încă un extras din Mill: Carte IV cap II , § : "Deci, conceptele pe care le folosim pentru a conecta și a metodici faptele nu se dezvoltă din interiorul minții, ci se întipăresc acesteia din exterior; ele nu sunt niciodată obținute altfel decât prin comparație și abstracție, iar în cele mai importante și mai numeroase cazuri se dezvoltă prin abstracție de la însuși fenomenele pe care se presupune că le leagă Biblioteca "Runivers" N IVANTSOV Tocmai acest tip de înțelegere l-am numit psihomecanic, de care oricine poate fi convins comparând citatul de mai sus cu cuvintele mele *) La pp - , L remarcă că îi atașez și un sens aparte și, în plus, extrem de vag termenului de "abilități a priori" Lopatin, desigur, este mai bun decât oricine, se știe că acest cuvânt aparține numărului celor mai nedefinite și variabile în sensul său Sunt gata să recunosc că eu, ca nespecialist în filozofie, nu m-am exprimat suficient de clar Cu toate acestea, diferența dintre ceea ce înțeleg prin cuvântul abilități a priori și psihomecanic, am exprimat-o destul de clar "În opinia metafizicienilor", spun eu, "putem avea astfel de idei pentru care nu există material sensibil în experiența noastră" Conform viziunii psihomecanice, nu putem avea astfel de idei; toate conceptele noastre, în cuvintele lui Mill, nu se dezvoltă din interiorul minții, ci sunt introduse în ea din exterior; ele nu sunt niciodată obținute altfel decât prin comparație și abstracție din datele experienței senzoriale Nu știu care este diferența esențială dintre înțelegerea mea și următoarele definiții ale lui Lopatin (teza III): "O vedere dublă a minții este posibilă: se poate vedea în toate operațiile gândirii noastre produsul inevitabil al orbului mecanism de asociere a unei idei **) (servind doar ca semne subiective în gândirea noastră asupra faptelor lumii exterioare), Conform unei viziuni diferite asupra capacității de a vedea dovezile și concentrarea internă a gândirii pentru a distrage atenția semnelor adevărate direct Trebuie remarcat că

am numit psihomecanic doar punctul de vedere conform căruia conceptele și ideile noastre nu conțin nimic care nu ar fi în datele experienței senzoriale, că ideile noastre iau naștere din aceasta din urmă în același mod în care se formează o țesătură din fibre a unei plante de filare - aceasta este exact aceeași, doar spălată, curățată de substanțe inutile, diferit și mai mult, aranjată sistematic - dar nu li s-a adăugat absolut nimic nou Răspunzând la aceasta, domnul L spune (p) că a dovedit în cartea sa că nu, chiar și cea mai elementară și brută senzație senzorială poate fi derivată din relații și combinații de orice fel de date mecanice, am făcut-o nici măcar nu atinge întrebarea, iar majoritatea obiecțiilor sale cu privire la acest subiect se bazează pe o neînțelegere clară **) Nu este la fel cu Penkhomekhanizm, care nu-i place atât de mult domnului Lopatin? Biblioteca "Runivers" CE ESTE INDUCȚIA unsprezece cognoscibile sunt proprietățile originale și, prin urmare, nu sunt generate de auto-amăgirea (?) proprietățile spiritului nostru Nu am spus nicăieri, spre deosebire de afirmația domnului Lopatin, că eu consider toate procesele minții ca fiind psihomecanice - asta ar însemna prea mult lărgirea întrebării Am insistat doar că o astfel de viziune este suficientă pentru a explica originea adevărurilor matematice Acum, unde nu sunt de acord cu înțelegerea lui Mill a cuvântului "inducție" Ceea ce am spus despre inducție mi se pare atât de aproape de explicațiile lui Mill, încât cititorul care nu este la curent cu subtilitățile problemei cu greu găsesc vreo diferență semnificativă Cu toate acestea, o astfel de diferență există, deși nu este semnificativă În capitolul "despre inducerea așa-zisului greșit" citim: Carte III, cap II § i "Inducția, așa cum a fost definită mai sus, este procesul de inferență; trece de la cunoscut la necunoscut, iar orice acțiune care nu încheie o concluzie, orice proces în care ceea ce pare a fi o concluzie nu este mai larg decât premisele din care este făcut, nu se potrivește în sensul acestui termen Cu toate acestea, în logica obișnuită, astfel de procese sunt prezentate ca fiind cea mai perfectă și chiar singura formă perfectă de inducție* Nu voi explica motivele pentru care clasific și astfel de procese drept inducție În orice caz, este clar că, făcând acest lucru, nu inventez un nou sens pentru vechii termeni Acest lucru a condus, totuși, la faptul că eu consider că teorema binomului lui Newton este inducție, în timp ce Mill nu o face, dar stipulând, totuși, că (§) "dacă aceasta se numește inducție, atunci numele ei propriu ar fi inducție prin aceeași a metodei de încheiere" Mill consideră teorema binomială a lui Newton ca fiind neinductivă, nu pentru că nu are bază în experiență (în sensul larg), ci pentru că "odată ce s-a văzut că legea domnește în câteva dintre gradele inferioare (Mill admite că Newton ar putea face acest lucru prin adevărata îndrumare), identitatea sa cu legea deplasării ar trebui să dea imediat naștere la considerente care să demonstreze că este universală"; ajungem astfel "la fundamentul a priori al legii", adică Biblioteca "Runiverse" N IVANCOV după Millem, vedem că legea stabilită empiric într-un caz dat poate fi adusă sub o altă inducție, făcută anterior și prin aceasta să o extindă la acele cazuri pentru care nu a fost încă dovedită empiric Acesta este ceea ce Mill numește "călăuzire prin aceeași metodă de concluzie" Astfel, teorema binomială, conform lui Mill, este neinductivă, nu pentru că este fundamental neempiric, ci doar pentru că nu există o nouă derivare în formula finală În primele sale premise, această teoremă este inductivă, la fel ca orice alt adevăr matematic În ceea ce privește teorema binomială a lui Newton, L mă trimite la logica lui Mill și mă invită să indică prin ce experiment

de laborator se dovedește Această referință este cea mai bună indicație a cât de corect înțelege domnul Lopatin sensul definițiilor lui Millev Degeaba nu a indicat că tocmai exemplul a fost împrumutat de mine de la Mill și, mai mult, doar din capitolul "despre așa-numitele inducții greșite" Rămâne să răspund la alte două obiecții ale domnului L , apoi pe scurt L susține că propozițiile matematicii au un sens pur verbal pentru mine și, pentru a descuraja acest lucru, recomandă să ne întoarcem la Mill "Dacă trei", spune L , ar fi doar un cuvânt, adică o combinație de sunete și nimic altceva, de ce atunci, în loc de trei, în egalitatea i-|-i-|-i = z, nu se pune , și ? Cuvântul trei în avans are pentru noi un sens complet definit și foarte divers, denotă nu numai i-ph- -|-i, ci și - , - etc Am spus că toate operațiile pur matematice sunt în cele din urmă un cont simplificat Abilitatea de a număra nu este altceva decât abilitatea de a discerne Aici, prin cuvântul capacitate de a distinge, mă refeream, desigur, la capacitatea de a distinge între un număr de obiecte, adică cea mai mare experienta Din aceasta reiese clar că nu atașez nicio semnificație pur verbală adevărurilor matematice, ci, dimpotrivă, afirm că ele sunt judecăți faptice, adică, așa cum spune Mill, "toate numerele trebuie să fie numere ale ceva și concluziile trase succesiv sunt concluzii referitoare la lucruri, nu simboluri Este imposibil să punem în loc de în egalitatea i-|-i-|-i = z, deoarece atât z, cât și au propriul lor sens definit: reprezintă Biblioteca "Runivers" CE ESTE INDUCȚIA și anume x - | - a și ambele sunt semne și nu "combinații de sunete și nimic altceva" Nu poți pune în loc de , așa cum nu poți numi o masă câine Într-adevăr, putem alege un nume arbitrar pentru denumirea ι-|-ι-|-ι, așa cum putem numi în mod arbitrar un obiect cunoscut cu acest nume sau altul, dar o dată pentru totdeauna și ar fi cel puțin impractic să numim același lucru cantitate mai departe printr-un alt cuvânt sau un obiect cu un alt nume ales pentru a desemna o cantitate sau un obiect diferit Totuși, deși cuvântul trei are sensul său strict definit, și anume ι-)-ι-|-í și nimic mai mult, este imposibil să admitem că acest sens a fost multiplu; este imposibil să îi permitem să îmbrățișeze - , - etc Când spunem că - \u d , spunem doar că dacă luăm obiecte și scădem din ele, atunci va rămâne în rezultat, adică tocmai eu-I-|-I Un exemplu complet asemănător: dintr-o fâșie de fier a fost făcută o cazma, iar cuiele au fost forjate din rămășițe Chiar crede L că cuvântul cui îmbrățișează ideea de pică și de o fâșie de fier care a continuat un produs al ambelor? Ultima remarca La sfârșitul notei mele, am spus că legea lui Weber poate fi intermitentă (deși acest lucru nu a fost încă dovedit experimental), iar dacă acest lucru este așa, atunci motivele pentru aceasta ar trebui căutate în structura anatomică a centrilor nervoși Cu această ocazie, L M Lopatin afirmă (p -): "Continuitatea ar trebui să fie o proprietate a proceselor fizice nu numai în mediul nostru, ci și în centrii noștri nervoși Să fim de acord cu psihomecaniştii să admitem că senzaţiile noastre sunt doar reflectări pasive a ceea ce se întâmplă în creierul nostru De unde a apărut discontinuitatea în ele, când ceea ce se reflectă este continuu? Daca senzatiile noastre ar consta in procese mecanice*), ele ar avea neaparat continuitate Existența discontinuității implică prezența unui agent suprafizic, indiferent cum l-am numi: forță psihică, spirit, subiectul nostru transcendental, substanță psihică" etc , în puteri ascendente ale lui x A *) Eu, așa cum am menționat deja mai sus, nu am spus nicăieri că "senzațiile noastre constau în procese mecanice" Biblioteca "Runivers" I IVANTSOV Pentru ca, cu o creștere continuă a iritației, a senzației sau, mai bine, a proceselor moleculare ale

centrilor nervoși corespunzători acestora, să își crească puterea în salturi, este suficient ca sistemul nostru nervos să fie o combinație de elemente atât de simple, din care în fiecare iritație exterioară ar servi doar ca un imbold de eliberare a energiei și, prin urmare, puterea iritației externe pentru fiecare element separat nu ar juca un rol, la fel ca apăsarea mai mult sau mai puțin puternică pe butonul unui sonerie electrică sau pe un declanșator al pistolului nu crește puterea sunetului sau a împușcării, este necesar doar să fie suficient Din astfel de mecanisme este întotdeauna posibil să se construiască un sistem în care, pe măsură ce crește, iritația se va răspândi la tot mai multe elemente constitutive și vor suna tot mai multe clopote În acest caz, puterea totală a sunetului va crește în mod evident în salturi cu o creștere continuă a iritației externe În orice fiziologie se pot găsi indicii că sistemul nostru nervos este construit după toate probabilitățile din elemente similare Acest lucru indică faptul că întregul proces poate fi explicat din structura sistemului nervos Pentru a face acest lucru, este suficient să admitem că "senzațiile noastre sunt reflectarea a ceea ce se întâmplă în creierul nostru", și atunci nu este nevoie să recurgem la nicio altă forță psihică specială, așa cum nu este nevoie de aceasta în explicarea originea adevărurilor matematice N Ivantsov Biblioteca "Runivers" Conceptul de inducție Răspuns lui N A Ivantsov Răspunsul meu *) la critica domnului Ivantsov la adresa teoriei mele a cunoașterii matematice, publicată în cartea "Probleme de filosofie și psihologie", nu l-a mulțumit, iar în numărul de față al revistei iese din nou împotriva mea cu tot serie de obiecții într-un articol intitulat "Ce astfel de inducție Cu privire la acest articol, mă hotărăsc încă o dată să ofer câteva explicații, avertizând însă că le consider a fi legate de disputa mea cu domnul Ivantsov Obiecțiile domnului Ivantsov se bazează atât de clar pe neînțelegeri cu privire la ceea ce spun eu în eseul meu și ceea ce spune Mill în logica sa, încât disputa noastră și-a asumat involuntar caracterul unei interpretări simple a textelor și a încetat aproape complet să atingă esența întrebării a originii adevărurilor matematice Acest lucru cu greu poate contribui la creșterea interesului pentru schimbul de gânduri în ochii cititorilor I În observaţiile mele (cartea , p) despre inutilitatea absolută de a numi toate procesele minţii prin cuvântul "inducţie" nu mă refeream la J -St Mill și însuși domnul Ivantsov Mill a distins fără îndoială inducția de deducție tsii, iar domnul Ivantsov, cu o imparțialitate respectabilă, citează însuși în articolul "Ce este inducția" cuvintele lui Mill, în care formulează această diferență **): "Urmând obiceiul, vom aplica cuvântul inducție în principal procesului de stabilire a prevederilor generale, iar restul *) Vezi "Întrebări de filosofie și psihologie", Vol **) System of Logic, VS edit , vol eu, p - Biblioteca "Runivers" L L O GG A T YN acţiunea, care constă în esenţă în interpretarea propoziţiilor generale, o vom numi prin denumirea ei comună, deducţie Și, mi se pare, Mill nu și-a schimbat nicăieri promisiunea: inducția și deducția rămân pentru el întotdeauna termeni diferiți (a se vedea, de exemplu, frazele de încheiere ale capitolului despre patru metode de cercetare experimentală *) Adevărat, Mill atribuie un rol foarte larg inducției în toate procesele deductive - pentru el, "fiecare pas în deducție este, până la urmă, inducție"; În prima parte a "Probleme pozitive" (p - i) am făcut o analiză detaliată a acestei teorii a lui Mill și am încercat să arăt în ea insutenabilitatea ei logică și psihologică Nu ar fi mai puțin nedrept să spunem că Mill numește "inducție" absolut tot ceea ce se întâmplă în minte Iar domnul Ivantsov iese cu ceva care nu

se poate distinge cu asta G Ivantsov insistă că înțelegerea sa asupra naturii inducției nu este esențial diferită de cea a lui Mill Dar toată problema este că în articolul "Despre originea și caracterul adevărurilor matematice" nu există o înțelegere clară a inducției ca proces logic Din întreaga serie de afirmații făcute de domnul Ivantsov la pagina a articolului menționat, se poate vedea doar că el numește fiecare presupunere, fiecare presupunere, fiecare ipoteză, fiecare concluzie deductivă, fiecare generalizare și, în final, fiecare idee prin inducție Mă îndrăznesc să întreb: ce, deci, din ceea ce se întâmplă în gândirea noastră nu poate fi numit unul dintre aceste nume? G Ivantsov nu a subliniat nicăieri semnul care deosebește inducția de alte acțiuni mentale și s-a limitat doar la o descriere fantastică a unei fabrici misterioase, care în ochii lui este una cu mintea noastră inductivă G Ivantsov asigură că în această imagine alegorică a fabricii a vrut să exprime doar acel simplu gând, "că toate conceptele și ideile noastre nu conțin nimic din ceea ce nu ar fi în aceste sentimente", și numește o neînțelegere clară că că îl consider un susținător al viziunii mecanice în psihologie Desigur, este mai bine pentru el să știe ce s-a gândit când și-a scris articolul, dar nu pot să nu observ asta *) Ibid , p , Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE OB PNDUKTSSH Domnul Ivantsov a facut tot ce i-a stat in putinta pentru a face posibila o asemenea neintelegere Opinia că nu există nimic în mintea umană care să nu fi fost anterior în simțuri a fost exprimată din timpuri imemoriale, dar sunt aproape sigur că nu a primit niciodată o expresie mai pretențioasă, ca în aceste cuvinte: "Mintea noastră inductivă este un fabrică unde printr-o poartă - sentimentele noastre - este adusă sub formă de senzații de materie primă, prin alta, din acest material se obțin diverse produse - ideile, concluziile, generalizările noastre etc În interiorul unei astfel de fabrici, diverse, încă nu pe deplin cunoscute, funcționează mecanisme care prelucrează materia primă în acele sau alte produse Cu toate acestea, aceste mașini nu adaugă absolut nimic al lor la conținutul dat de simțuri Există creativitate aici, dar creativitatea este pur, ca să spunem așa, psihomecanică reprezintă doar o rotație verbală, iar domnul Ivantsov nu sugerează niciuna mecanisme reale la baza activității noastre mentale, atunci în ce scop spune că natura acestor mecanisme nu ne este pe deplin cunoscută? Și mai uimitor este faptul că domnul Ivantsov își identifică distincția dintre viziunile psihomecanice și metafizice ale proceselor mentale cu diferența dintre cele două viziuni posibile ale minții, pe care eu am stabilit-o în cea de-a treia teză a rezumatului meu despre matematică, citită la Societatea Psihologică din Moscova: căci în această teză vorbesc tocmai despre diferența dintre viziunea mecanică și cea spiritualistă asupra vieții mentale**) În sfârșit, dacă domnul Ivantsov, din punctul de vedere al psihomecanicului, înțelege cu adevărat doar doctrina apariției tuturor conceptelor noastre din datele experienței senzoriale și nimic mai mult, de ce a recurs la acest termen ambiguu psihomecanic și nu l-a înlocuit cu un termen mai precis și mai nepretențios *) "Întrebări de filosofie și psihologie", Vol , pagina **) Domnul Ivantsov poate fi usor convins de acest lucru citind pp - din Probleme pozitive, Partea a II-a Acolo am reprodus textual ceea ce am spus despre această diferență în rezumatul menționat mai sus și ceea ce am formulat pe scurt în teza a treia Întrebări de filosofie, KP Biblioteca "Runivers" L L O PATIN empiric? Atunci, cel puțin, nu ar exista o confuzie inutilă! G Ivantsov îmi reproșează că dovedesc "natura neinductivă a adevărurilor matematice prin faptul că nu pot fi fundamentate prin nici una dintre cele patru metode stabilite de Mill"

"Între timp", argumentează domnul Ivantsov, "Mill însuși afirmă cu insistență (unde?) că aceste metode nu sunt aplicabile adevărurilor matematice, așa cum este de înțeles, deoarece acestea sunt singurele propoziții și legi care nu au nicio legătură cu legile cauzei și consecințe G Lopatin demonstrează doar că concluziile matematice nu pot fi obținute prin mijloace de laborator, că nici acizii, nici curentul inductiv nu pot descompune pătratul ipotenuzei în suma pătratelor catetelor sale, că este imposibil să se extragă rădăcina gradului al treilea cu orice clește A meritat dovedit! Poate fi surprins câte declarații false a reușit domnul Ivantsov să pună laolaltă într-un număr atât de mic de rânduri În primul rând, sunt obligat să observ că, în analiza mea despre Mill, nu am dovedit nicăieri caracterul neinductiv al matematicii prin imposibilitatea aplicării celor patru metode de inducție la adevărurile matematice Pur și simplu nu a existat niciun motiv pentru aceasta, deoarece Mill însuși afirmă clar că adevărurile direct inductive ale matematicii au prins rădăcini în mintea noastră prin inducție printr-o simplă enumerare, într-o serie de nenumărate experimente de zi cu zi și nici măcar nu ne gândim să aplicăm vreunul metode științifice, fundamentate critic de observare și cercetare Remarca mea despre cele patru metode i-am adresat personal domnului Ivantsov si, mai mult, exclusiv in legatura cu formula binomiala a lui Newton *), pe care domnul Ivantsov o considera ca o generalizare inductiva La urma urmei, legea binomială a lui Newton este deja o derivație matematică foarte complexă - prin urmare, dacă a fost într-adevăr obținută inductiv, atunci era imposibil să se facă fără aplicarea metodelor existente de inducție științifică Adevărat, domnul Ivantsov demonstrează că aceste metode, după Mill, sunt aplicabile numai cercetărilor de laborator și că, în orice caz, ele nu ar trebui să aibă loc atunci când nu este vorba de relații cauzale ale fenomenelor, ca în matematică *) "Încercare Phil și Psycho / cărți , pagina Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE INDUCERE OB kѢ, dar în aceasta se înșeală decisiv și fără îndoială În primul rând, Mill nu crede deloc că metodele sale se referă doar la experiment în sensul strict al cuvântului, dimpotrivă: le numește metode de inducție directă *) fără nicio restricție Discută despre domeniul lor de aplicare, el vorbește constant despre observație și experiment, și nu doar despre experiență Despre metoda consimțământului, el susține că "este în principal o metodă de investigare a acelor subiecți în care experiența artificială este imposibilă" **) Mill ia câteva dintre exemplele sale din științe precum astronomia Ce legătură are cu experimentele de laborator, ca singur domeniu de aplicare al celor patru metode? În al doilea rând, domnul Ivantsov se înșeală și prin faptul că, potrivit lui Mill, cele patru metode de cercetare experimentală sunt aplicabile doar pentru stabilirea unor relații cauzale între fapte și nu au nicio legătură cu matematica Mill spune ***): "Cele patru metode luate în considerare aici sunt singurele metode posibile de cercetare experimentală - inducția directă a posteriori, (de inducție directă a posteriori}, deoarece diferă de deducție: cel puțin, nu știu și sunt incapabil să-și imagineze vreunul S-ar putea spune mai clar că metodele stabilite se aplică tuturor inducțiilor, fără deosebire de conținutul lor particular, deoarece nu există alte metode de inducție directă? Și dacă da, atunci cele patru metode ale lui Mill ar trebui să fie aplicabile și acelor concluzii a matematicii care, potrivit domnului Ivantsov, a luat nastere prin inductie Remarc ca aceasta necesitate de a extinde cele patru metode de investigare inductiva la elementele inductive ale matematicii nu este nicidecum doar concluzia mea din

cuvintele lui Mill Unul dintre exemplele preferate ale lui Mill în discuția despre matematica de origine inductivă este adevărul că două linii drepte nu pot închide spații între ele; și tocmai despre acest adevăr el afirmă cel mai în mod clar că este stabilit de *) Syst ofLogic,vol eu, p **) Ibid p ***) Ibid p Biblioteca "Runivers" L, L O P A T I n prin aplicarea metodei variațiilor concomitente la observațiile noastre - "Concluzia, spune Mill*), că dacă liniile drepte nu aveau lățime și nici îndoituri, atunci nu ar putea închide deloc spații între ele, este o concluzie inductivă corectă din fapte, trasate conform uneia dintre cele patru metode inductive, metoda variațiilor concomitente (o inferență inductivă corectă, conferită uneia dintre aceste patru metode caracterizate în continuare, Mefhod variațiilor concomitente) Ce va spune domnul Ivantsov? Este adevărul în discuție despre liniile drepte pârjolite de un fel de acizi, sau extrase de undeva cu clești? G Ivantsov susține că definiția mea a inducției diferă ca înțeles de cea a lui Millevsky și că, din punctul de vedere al lui Mill, se dovedește a fi inaplicabilă tocmai principiilor matematicii pure Trebuie să mărturisesc că dintre toate obiecțiile venerabilului meu critic, pe aceasta o consider cu adevărat serioasă Adevărat, domnul Ivantsov o exprimă mai mult în aluzii, nicăieri strict formulând sau motivant, π, de altfel, îl confundă cu afirmații de-a dreptul false (de exemplu, potrivit domnului Ivantsov, se dovedește că definițiile inducției din a doua iar cărțile a treia din Logica lui Mill diferă semnificativ între ele; de fapt, ele diferă unele de altele doar într-un grad mai mare sau mai mic în generalitatea expresiilor - domnul Ivantsov nu a arătat nicio diferență esențială între ele) Cu toate acestea, această obiecție mi se pare importantă și voi încerca ca domnul Ivantsov să formuleze exact ideea care poate fi opusă explicațiilor mele Dacă comparăm capitolul despre semnificația propozițiilor din prima carte a logicii cu definițiile inducției din cărțile a doua și a treia ale sale, precum și cu XIV cap cartea a treia, se dovedește că, potrivit lui Mill, toate generalizările inductive exprimă fie coexistența, fie consistența, fie asemănarea faptelor observate În același timp, el consideră adevărurile matematicii pure drept legi ale asemănării Si vorbesc doar de categorii deijxo de generalizari inductive, de afirmatii de succesiune si coexistenta a faptelor, iar din punctul de vedere al acestei diviziuni duale discut teoria lui Mill a inductivei *) Ibid R Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE INDUCERE OB originea matematicii Nu înseamnă asta că trăiesc cu conceptul de inducție în comparație cu Mill și că procesele inductive care duc, după Mill, la o generalizare a adevărurilor de bază ale matematicii, sunt prezentate de mine într-o iluminare incorectă? În Problemele mele pozitive de filosofie, partea a II-a, la pp , - , - o, i, , am expus deja motivele care mă determină să iau în considerare toate generalizările inductive sub cele două categorii indicate acum - aici Eu voi adăuga doar puțin la ceea ce am spus acolo Ideea este că nu există o singură generalizare inductivă a asemănării faptelor care să nu fie în același timp o generalizare a coexistenței și coexistenței lor certe și, pe de altă parte, nu există o singură generalizare inductivă a coexistenței și conviețuirii ceea ce nu este în acelaşi timp prin generalizarea asemănărilor Judecata: toți oamenii sunt muritori (după Mill, afirmația conviețuirii sau însoțirii proprietăților), cu greu se va schimba în sensul ei dacă o exprimăm în cuvinte: toți oamenii sunt la fel de muritori, sau: toți oamenii sunt la fel prin aceea că sunt muritori (afirmație de similitudine) În mod similar, judecata: maimuțele sunt asemănătoare cu oamenii (sugestie de

similitudine') nu va fi deloc distorsionată în conținutul ei dacă spunem: maimuțele, alături de trăsăturile care le deosebesc de oameni, au multe altele că au aceleași cu oamenii (propunere de convieţuire) Și mi se pare că o remarcă asemănătoare, fără nici cea mai mică exagerare, se poate face despre orice generalizare inductivă a asemănării faptice Să presupunem că, pornind de la o serie de observații externe, generalizăm inductiv unul dintre adevărurile de bază ale matematicii: două mărimi care sunt egale separat cu o treime sunt egale între ele și, în același timp, dorim să exprimăm cu cea mai mare acuratețe posibilă ceea ce observăm și experimentăm în mod direct, vom Este foarte posibil să ne oprim la următoarea formulă: ori de câte ori două lucruri, comparate separat cu un al treilea, dau impresia de egalitate, dau aceeași impresie atunci când sunt comparate cu reciproc Între timp, o astfel de judecată nu ar fi afirmarea unei posibile succesiuni de evenimente interne și externe? Și în sfârșit, întregul rezultat al observațiilor obținute nu poate fi exprimat în cele ce urmează Biblioteca "Runivers" L LOPATIN b judecățile de conviețuire, lucrurile care au puterea de a produce impresia de egalitate atunci când sunt comparate separat unele cu altele, au o altă putere de a produce aceeași impresie atunci când sunt comparate unele cu altele O astfel de corelativitate în toate generalizările inductive - asemănarea, pe de o parte, și succesiunea și coexistența, pe de altă parte - nu este nimic misterios: la urma urmei, putem generaliza faptele numai atunci când există o asemănare între ele și numai în raport cu generalizarea, ceea ce este asemănătoare în ele; și pe de altă parte, fiecare fapt observat constă din secvențe și coexistențe ale unor fenomene și, la rândul său, face parte din secvențe și coexistențe mai extinse - și numai în aceste relații proprii poate oferi material pentru a vedea în el asemănări și diferențe cu alte fapte Când și de ce avem nevoie de inducție? Se recurge la ea dacă o relație de fapte în fiecare caz individual, luată separat, nu reprezintă nicio * garanție evidentă a constanței sale și dacă este necesar să se repete în mod repetat observații și experimente în diferite împrejurări pentru a recunoaște această relație ca universală și mereu la fel; căci singura problemă care poate fi rezolvată prin inducție directă este răspunsul la întrebarea: Este proprietatea A întotdeauna prezentă într-un experiment când proprietatea B este dată în el sau nu? Cu alte cuvinte, nevoia de inducție apare atunci când faptele investigate sunt date într-o combinație direct observabilă și ne întrebăm despre semnificația ei internă (este această combinație întâmplătoare sau reprezintă ceva neschimbător sau stabil?) Prin urmare, dacă nu există combinații reale între fenomene în experiență, nu există material pentru generalizări inductive și nici o sarcină *) Dar care poate fi o astfel de combinație dată de fenomene în experiență, care ne este încă necunoscută în sensul ei interior? Evident, poate reprezenta doar una dintre formele de conviețuire *) Așadar, în acele cazuri când vorbim despre asemănarea ca o proprietate comună a obiectelor date, luăm în considerare în esență întrebarea: obiectele unei categorii date sunt întotdeauna însoțite de un sentiment de similitudine pentru noi sau nu? Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE INDUCERE OB vaniya sau succesiune de fenomene Deci, orice generalizare inductivă, la orice s-ar referi, se bazează inevitabil pe succesiunea și coexistența faptelor și afirmă ceva, în primul rând, despre aceste relații Și nu cred că în aceste explicații ale mele nu am fost de acord cu Mill Adevărat, el susține că legile matematicii nu au nicio legătură cu legile cauzalității, dar nu spune nicăieri că adevărurile direct inductive ale matematicii nu sunt în niciun fel

legate de secvențe și coexistențe ale fenomenelor Dimpotrivă, o astfel de înțelegere ar fi o denaturare completă a gândirii lui Mill, iar acest lucru va fi clar pentru oricine se gândește la concluziile sale despre judecățile matematice Ce este un număr, potrivit lui Mill? "Fiecare dintre numere: doi, trei, patru etc , înseamnă fenomene fizice și co-semnifică proprietatea fizică a acestor fenomene" *) Denumirea numărului este co-semnificată "o proprietate aparținând acumulării (aglomerării) lucrurilor cărora le dăm acest nume; iar această proprietate este modul caracteristic în care acumularea este compusă din părți și poate fi împărțită în ele **) Puțin mai departe: "Ceea ce semnifică numele numărului este modul în care obiectele separate de un anumit fel trebuie combinate împreună pentru a produce o totalitate specială" Și mai departe ***): "Fiecare propoziție aritmetică afirmă că un anumit agregat (agregat) ar putea fi format printr-o combinație de alte agregate sau prin îndepărtarea anumitor părți dintr-un anumit agregat" După cum crede domnul Ivantsov, aceste concepte ale numărului ca proprietate fizică, ale compoziției unei anumite acumulări a părților sale, ale combinației de obiecte separate împreună, ale formării agregatelor etc , conțin o idee despre coexistenţa unor fapte reale şi despre succesiunea unor acţiuni, sau nu conţin ele deloc? Ar putea avea loc procesele pe care Mill le descrie dacă anumite combinații definite de obiecte nu ar fi date în experiență și dacă aceste combinații nu ar fi supuse treptat modificărilor în compoziția lor? Mai departe, Mill conduce *) System, of Logic, vol II, p **) Ibid p *♦*) Ibid p Biblioteca "Runivers" L LOPATIN un astfel de exemplu: "Spunând că cubul I este , afirmăm următoarele: dacă, având un număr suficient de pietre sau alte obiecte, le punem într-un fel special de grămezi sau agregate numite douăsprezece, vom combina din nou aceste douăsprezece în colecții similare și, în cele din urmă, facem douăsprezece grămezi atât de mari, atunci totalitatea astfel formată va fi așa cum numim ", i e după Mill, această judecată a egalității este de fapt un indiciu al acelor acțiuni succesive asupra obiectelor naturale, care ar trebui, ca urmare, să formeze un agregat desemnat cu un anumit nume; iar acest nume, la rândul său, exprimă doar impresia specifică cauzată de acest număr, spre deosebire de toate celelalte *) Să compare cu aceasta domnul Ivantsov ceea ce spune Mill despre sensul propoziției "trei sunt doi și unu"**) Astfel, potrivit lui Mill, sunt afirmațiile noastre aritmetice - algebra este doar cea mai înaltă generalizare a adevărurilor aritmeticii Deci unde este greșeala mea când mă gândesc că, potrivit lui Mill, adevărurile direct inductive ale matematicii sunt generalizate din anumite secvențe și coexistențe de fapte fizice reale? ***) Din pasajele citate, precum și din acele pasaje din prima carte a Logicii, în care Mill face o analiză detaliată a conceptelor de atribut, deținere a unui atribut, constanță a unui atribut, cantitate, etc , și pe care le-ar face fi prea lung să citez aici, domnul Ivantsov poate să se convingă cu o claritate desăvârșită că prin procese inductive, care, după Mill, condiționează recunoașterea adevărurilor elementare ale matematicii, vreau să spun exact la fel ca și Mill însuși Nu sunt de acord cu el decât în terminologie, preferând împărțirea sa tripartită a generalizărilor inductive (pe care eu însumi am urmat-o în prima parte a lucrării mele), împărțirea lor duală tripartit *) Ibid R **) Ibid vol eu, r ***) Nu vorbesc separat despre adevărurile geometriei, în primul rând, pentru că Mill descrie apariția lor ca trăsături complet analoge și, în al doilea rând, pentru că sunt propuneri privind ordinea în spațiu, iar ordinea în spațiu, după Mill, există un fel de convieţuire (Vol I, p) Biblioteca "Runivers"

CONCEPTUL DE INDUCERE OB împărțirea generalizărilor de inducție (în generalizări de coexistență, consistență și similitudine) suferă de o lipsă de unitate în baza diviziunii; reprezintă un exces logic, deoarece a treia categorie de generalizări pe care o recunoaște trebuie să cuprindă toate generalizările care sunt deja în primele două categorii și, invers, nu poate conține o singură generalizare care să nu fie încă în primele două *) Prin urmare, diviziunea duală are avantajul incontestabil al simplității și consistenței Totuși, chiar dacă m-aș înșela într-o astfel de apreciere, aceasta nu s-ar referi deloc la esența obiecțiilor mele la teoria originii inductive a matematicii lui Mill În orice caz, pentru el propoziţiile elementare ale matematicii sunt generalizări inductive ale proprietăţilor fizice ale fenomenelor fizice; și toate obiecțiile mele se rezumă la apărarea adevărului că în judecățile matematice nu se pune problema nici despre faptele fizice, nici despre oricare dintre proprietățile lor extrase din observația externă Nu pot spune cu certitudine că am înțeles noile remarci ale domnului Ivantsov despre binomul lui Newton La început el declară că nu va explica de ce consideră că procesul de demonstrare a teoremei binomului lui Newton este inducție, apoi începe totuși să explice Din aceste explicații ale domnului Ivantsov, nu am putut desprinde decât ideea că el recunoaște formula binomială a lui Newton ca fiind inductivă în sensul în care, după Mill, orice concluzie a deducției este inductivă Dar, până la urmă, dacă domnul Ivantsov ar fi spus asta de la bun început, eu, desigur, nu m-aș fi certat cu el, ci m-aș fi referit pur și simplu la critica mea la adresa teoriei silogismului lui Mille din prima parte a "Probleme pozitive" iar la obiecțiile mele la originea inductivă a principalului adevăr al matematicii din partea a doua Din cauza asta eu *) Ezitarea lui Mill în caracterizarea judecăților de similitudine poate fi legată de aceasta În capitolul despre semnificația propozițiilor, el dă ca exemplu de propoziții de asemănare doar astfel de judecăți în care impresia de asemănare este exprimată din unele fapte singulare În același timp, el pare să creadă că în astfel de propoziții ar trebui exprimat doar un sentiment general de asemănare, și nu asemănarea în anumite calități specifice (Vol I, p) Dimpotrivă, în XXIV cap Cartea vorbește deja despre adevărurile generale ale asemănării în semne destul de precise Biblioteca "Runivers" L LOPATIN i-a răspuns doar că în articolul "Despre originea adevărurilor matematice;) el pune teorema lui Newton și concluziile asemănătoare acesteia, într-o poziție specială printre alte concluzii matematice și le atribuie o emergență inductivă directă prin intermediul unui test Dacă domnul Ivantsov refuză această presupunere, argumentul nostru s-a încheiat De asemenea, nu pot decât să-l felicit pe domnul Ivantsov pentru faptul că a abandonat falsa convingere că universalitatea și necesitatea adevărurilor matematice constă în constanța denumirilor pe care le folosim pentru numere (cartea , p) Acum, urmându-l cu respect pe Mill, el afirmă că propozițiile matematicii sunt propoziții ale Factualității Desigur, și acest punct de vedere este fals, ceea ce am încercat să arăt în analiza mea a teoriei lui Mill; dar totusi este mai aproape de adevar decat explicatia initiala a domnului Ivantsov*) În ceea ce privește ultima remarcă a domnului Ivantsov, trebuie să spun că nu am negat niciodată posibilitatea construirii unui sistem de mecanisme care să răspundă la creșterea continuă a stimulilor externi cu reacții care cresc în salturi, datorită eliberării vreodată noi rezerve de energie potenţială - nici eu nu am negat că organizaţia noastră nervoasă reprezintă tocmai un astfel de sistem Insist doar că discontinuitatea fenomenelor

psihice, ca calitate fundamentală a acestora, nu poate fi explicată în acest fel Discontinuitatea acţiunilor unui sistem de mecanisme se exprimă numai prin raportarea acestuia cu anumite excitaţii emanate din mediul extern Dar nu interferează câtuși de puțin cu procesele interne fizice și mecanice din elementele sistemului să aibă continuitate în sensul pe care l-am indicat în articolul meu (cartea , p direcția acesteia, în dispunerea moleculelor captate de procesul - de la modificări ascuțite și vizibile la abateri infinit de mici - și nu numai că pot suferi astfel de modificări, dar, fără îndoială, sunt experimentate în mod constant *) De altfel, degeaba îmi atribuie domnul Ivantsov, de altfel, cu reproșuri, expresii pe care nu le am: nu spun că trei îmbrățișări - - etc , eu zic că trei este egal cu - , - etc ("Întrebarea Phil și Psych l, cartea p) Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE INDUCERE OB de fapt, datorită interacţiunii mecanice a moleculelor între ele, precum şi datorită prezenţei inevitabile a diverselor influenţe exterioare*) ramificaţii în discontinuitate şi în diversitatea calitativă şi separarea evenimentelor psihice - în ce, împreună cu domnul Ivantsov , poate fi numit caracterul lor suprem Spiritul nostru este o oglindă infidelă, nu numai în raport cu mediul exterior, pe care îl percepe doar în schimbările lui ascuțite, ci poate cu atât mai mult în raport cu tot ceea ce se întâmplă în substanța noastră nervoasă: și aici o intensitate semnificativă a proceselor și modificărilor în ele este nevoie pentru ca ele să se ridice peste pragul conştiinţei noastre şi constituie conţinutul fenomenelor mentale Ce? Să mai inventăm un nou sistem de mecanisme, care să medieze pentru conștiința noastră percepția proceselor noastre nervoase, așa cum sistemul nervos este un organ de percepție a schimbărilor din mediul extern? Dar cu privire la acest sistem, nu se vor repeta oare nedumeririle anterioare? Sunt profund convins că oricât de mult am alcătui sisteme intermediare, mai devreme sau mai târziu vom ajunge totuși la discontinuitate și diversitatea calitativă a fenomenelor, ca principală proprietate a spiritului nostru, L Lopatin *) Observând creșterea discontinuă a reacțiilor într-un sistem mecanic, ne acordăm, desigur, atenția principală momentelor de eliberare a unor noi rezerve de energie potențială a părților sale și, de obicei, ne punem interesul practic în aceste momente Cu toate acestea, rezultă din aceasta că chiar și acele modificări ale excitațiilor externe, care nu sunt suficiente pentru a provoca noi eliberări de energie acumulată, nu ar trebui să aibă un efect asupra compoziției sistemului și a proceselor sale, chiar dacă un astfel de efect a fost evaziv pentru S U A?